

T.C.
MANİSA CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM PROGRAMLARI VE ÖĞRETİM PROGRAMI

MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI (MEB) 2013 OKUL ÖNCESİ
EĞİTİM PROGRAMININ CİNSEL EĞİTİM BAĞLAMINDA
KAZANIM/GÖSTERGELER VE ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİNE
GÖRE İNCELENMESİ

Esra PARMAKSIZ

Danışman
Doç.Dr.Şafak ÖZTÜRK

Manisa, 2024

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans olarak sunduğum “MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI (MEB) 2013 OKUL ÖNCESİ EĞİTİM PROGRAMININ CİNSEL EĞİTİM BAĞLAMINDA KAZANIM/GÖSTERGELER VE ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİNE GÖRE İNCELENMESİ” adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin bibliyografyada gösterilen eserlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

Tarih .../.../.....

Adı SOYADI

İmza

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI (MEB) 2013 OKUL ÖNCESİ EĞİTİM PROGRAMININ CİNSEL EĞİTİM BAĞLAMINDA KAZANIM/GÖSTERGELER VE ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİNE GÖRE İNCELENMESİ

Esra PARMAKSIZ

**Manisa Celal Bayar Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Eğitim Bilimleri Programı Anabilim Dalı
Eğitim Programları ve Öğretim Programı**

Danışman

Doç.Dr. Şafak ÖZTÜRK

Erken çocukluk eğitimi gelişim açısından oldukça önemlidir. Erken çocuklukta cinsel eğitim çocukların kendilerini keşfetmelerine ve ifade etmelerine, sağlıklı bir benlik algısı ve kimlik gelişimine, duygudaşlık yapabilmelerine ve olumlu sosyal ilişkiler geliştirmelerine katkı sağlamaktadır. Cinsel eğitim, topluma saygı duyan, farkındalığı yüksek, insan haklarına saygılı, başkalarını ve kendini koruyabilen bireylerin yetişmesinde önemli rol oynamaktadır. Günümüzde okul öncesi dönemde rehber olarak kullanılan MEB (2013) Okul Öncesi Eğitim Programında cinsel gelişim alanının yer almaması dikkat çekmektedir. Bu çalışmada, okul öncesi eğitim öğretmenlerinin, okul öncesi dönemdeki cinsel eğitimi nasıl değerlendirdikleri, Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) 2013 Okul Öncesi Eğitim Programının cinsel eğitime uygunluğu ve kazanım-göstergelerin cinsel eğitimi kapsama durumunun öğretmen görüşlerine dayalı olarak araştırılması amaçlanmıştır.

Bu amaçlar doğrultusunda araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması deseniyle gerçekleştirilmiştir. Araştırmada Manisa ilinde okul öncesi eğitim kurumlarında görev yapan 15 öğretmenle görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşme sırasında yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Araştırmada, okul öncesi

eğitimi öğretmenlerine rehber olan MEB 2013 okul öncesi eğitim programında yer alan bilişsel alan, sosyal-duygusal alan ve öz bakım alanlarındaki kazanım-göstergelerin cinsel eğitime uygun olduğu, motor alandaki kazanım-göstergelerin ilgili olmadığı değerlendirilmiştir. Programdaki gelişim alanlarına bakıldığında cinsel gelişimin açık bir şekilde bulunmadığı ve kazanım-göstergelere bakıldığında ise cinsel eğitimi açık bir şekilde kapsamadığı grlmştir. Bu durumun cinsel eğitimi planlama ve uygulama noktasında eksikliklere neden olabileceğini göstermektedir. Programdaki eksikliklerin giderilmesi ve programda açık bir şekilde cinsel gelişimin/cinsel eğitimin yer almasının çocukların gelişimine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Okul ncesi Dönem, Eğitim, Eğitim Programı, Okul ncesi Eğitim, Cinsel Eğitim, Cinsel Gelişim.

ABSTRACT

Master of Science Thesis

EXAMINATION OF THE MINISTRY OF NATIONAL EDUCATION (MEB) 2013 PRESCHOOL EDUCATION PROGRAM IN THE CONTEXT OF SEXUAL EDUCATION ACCORDING TO ACHIEVEMENTS/INDICATORS AND TEACHERS' OPINIONS

Esra PARMAKSIZ

**Manisa Celal Bayar University
Institute of Social Sciences
Department of Educational Sciences Program
Education Programs and Curriculum**

Supervisor

Associate Professor Şafak ÖZTÜRK

Early childhood education is very important for development. Sexual education in early childhood contributes to children's self-discovery and expression, healthy self-perception and identity development, empathy and positive social relationships. Sexual education plays an important role in raising individuals who respect society, have high awareness, respect human rights, and can protect others and themselves. It is noteworthy that the MEB (2013) Preschool Education Program, which is used as a guide in preschool period today, does not include the area of sexual development. In this study, it was aimed to investigate how preschool education teachers evaluate sexual education in preschool period, the suitability of the Ministry of National Education MEB (2013) Preschool Education Program for sexual education and the status of the achievement-indicators covering sexual education based on teacher opinions.

In line with these aims, the research was conducted with the case study design, one of the qualitative research methods. In the study, interviews were conducted with 15 teachers working in preschool education institutions in Manisa province. A semi-structured interview form was used during the interviews. In the study, it was found that the achievement-indicators in the cognitive domain, social-emotional domain and

self-care domains in the MEB 2013 preschool education program, which is a guide for preschool education teachers, are appropriate for sexual education, and the achievement-indicators in the motor domain are appropriate for sexual education.

Keywords:Early Child, Education, Education Program, Pre-school Education, Sexual Development, Sexual Education.

ÖNSÖZ VE TEŞEKKÜR

Çalışmamın her aşamasında bana destek olan, bilgi ve deneyimleri ile yol gösteren danışman hocam Sayın Doç. Dr. Şafak ÖZTÜRK' e, bilgi ve tecrübesi ile lisansüstü öğrenim hayatımın tüm zorlu aşamalarında tecrübeleri ile beni aydınlatan ve desteğini hiç eksik etmeyen, kendisini tanımaktan büyük onur duyduğum sevgili hocam Sayın Doç. Dr. Derya GÖĞEBAKAN Yıldız'a, , çalışmalarım sırasında manevi desteğini her zaman hissettiğim değerli arkadaşlarım Uğur HASSAMANCIOĞLU ve Nihan BOZDEMİR' e, öğrenim hayatım boyunca beni maddi ve manevi olarak destekleyen ve hep yanımda olan annem Özden PARMAKSIZ' a yürekten teşekkür ederim.

Esra PARMAKSIZ
Manisa, 2024

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

AB	Avrupa Birliği
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
MEB	Millî Eğitim Bakanlığı
Çev.	Çeviren
Haz.	Hazırlayan
OÖEP.	Okul Öncesi Eğitim Programı
Sad.	Sadeleştiren
SIECUS	Sexuality Information and Education Council of the United States
UNFPA	Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu (United Nations; Population Fund)

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 4. 1 “Cinsel Eğitimi Nasıl Tanımlarsınız?” Sorusuna İlişkin Temalar.....	70
--	----

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. 1 Türkiye’de 2012-2013 ile 2021-2022 yılları arasında, okul öncesi eğitime ilişkin toplam kurum, öğretmen, öğrenci ve derslik sayıları (MEB İstatistikleri, t.y.)	11
Tablo 2. 1 0-4 yaş grubu cinsel sağlık eğitimi bilgi ve konu içerikleri.....	56
Tablo 2. 2 4-6 yaş grubu cinsel sağlık eğitimi bilgi ve konu içerikleri.....	57
Tablo 3. 1 Araştırma Grubunda Yer Alan Öğretmenlerin Öğrenim Bilgisi ve Hizmet Süresini Gösteren Bilgiler	65
Tablo 4. 1 “Cinsel eğitim ne zaman verilmelidir?” sorusuna ilişkin cevaplar.....	73
Tablo 4. 2 “OÖEP’nda cinsel gelişimi destekleyecek kavram var mıdır?” sorusuna ilişkin cevaplar	77
Tablo 4. 3 Öğretmenlerin cinsel eğitim ile ilgili programa eklemek istedikleri kazanım-göstergeler	80
Tablo 4. 4 MEB 2013 OÖEP Kazanım ve Gösterge sayıları.....	83
Tablo 4. 5 Bilişsel Gelişim Alanına ait Kazanım ve Göstergeler Öğretmen Görüşleri	84
Tablo 4. 6 Dil Gelişimi Alanındaki Kazanım ve Göstergeler Öğretmen Görüşleri...	86
Tablo 4. 7 Sosyal-Duygusal Gelişim Alanı Kazanım/Göstergeler Öğretmen Görüşleri	88
Tablo 4. 8 Özbakım Becerileri Kazanım ve Göstergeleri Öğretmen Görüşleri.....	91

İÇİNDEKİLER

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ	vi
ŞEKİLLER DİZİNİ	vii
TABLolar LİSTESİ	vi
EKLER LİSTESİ	ix
BİRİNCİ BÖLÜM	10
GİRİŞ	10
1.1. PROBLEM DURUMU	15
1.1.1 Problem Cümlesi	16
1.1.2. Alt Problemler	16
1.1.3. Amaç	16
1.1.4. Önem	17
1.1.5. Sayıtlar	18
1.1.6. Sınırlılıklar	19
1.1.7. Tanımlar	19
1.2. KONU İLE İLGİLİ YAPILAN YURT İÇİ VE YURT DIŞINDAKİ ARAŞTIRMALAR	20
İKİNCİ BÖLÜM	26
KURAMSAL ÇERÇEVE	26
2.1. OKUL ÖNCESİ EĞİTİM	26
2.1.1. Okul Öncesi Eğitimin Önemi	27
2.1.2. Okul Öncesi Eğitimin Tarihsel Gelişimi	32
2.2. OKUL ÖNCESİ EĞİTİM PROGRAMI	35
2.2.1. Okul Öncesi Programlarının Gelişimi	36
2.2.2. Okul Öncesi Programlarının Değerlendirilmesi	38
2.3. CİNSEL GELİŞİM	40
2.3.1. Cinsel Gelişim ile İlgili Temel Kavramlar	42
2.3.2. Cinsel Gelişimle İlgili Kuramlar	44
2.3.2.1. Psikoanalitik Kuram	44
2.3.2.2. Psiko Sosyal Kuram	47
2.3.2.3. Sosyal Öğrenme Kuramı	50
2.3.2.4. Bilişsel Gelişim Kuramı	50
2.3.2.5. Bilgi İşleme Kuramı (Cinsiyet Şemaları)	52
2.4. CİNSEL EĞİTİM	52
2.4.1 Okul Öncesi Dönemde Cinsel Eğitim	54
2.4.2. Cinsel Eğitimde Anne ve Babanın Rolü	58
2.4.3. Cinsel Eğitimde Okul ve Öğretmenin Rolü	59
2.4.4. Cinsel Eğitimde Medya ve Diğer Kaynakların Rolü	59
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	61
YÖNTEM	61
3.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ	61
3.1.1 Geçerlik ve Güvenirlilik Çalışmaları	62

3.2. ARAŞTIRMANIN ÇALIŞMA GRUBU	63
3.3. VERİ TOPLAMA ÇALIŞMALARI	65
3.3.1 Veri Toplama Araçları	65
3.3.1.1 Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu	66
3.3.1.2 MEB ÖOEP Kazanım ve Göstergelerin Listesi	67
3.3.2 Veri Toplama Süreci	67
3.3.2 Verilerin Analizi	68
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	70
BULGULAR VE TARTIŞMA	70
<i>4.1. Okul Öncesi Eğitim Öğretmenlerinin, Okul Öncesi Dönemdeki Cinsel Eğitimle İlgili Değerlendirmelerine İlişkin Bulgular</i>	<i>70</i>
<i>4.2. Okul Öncesi Eğitimi Öğretmenlerinin, Millî Eğitim Bakanlığı (Meb) 2013 Okul Öncesi Eğitim Programının Cinsel Eğitime Olan Uygunluğuna İlişkin Bulgular</i>	<i>76</i>
<i>4.3 MEB (2013) Okul Öncesi eğitim Programında Bulunan Kazanım-Göstergelerin, Cinsel Eğitim Kapsamında Değerlendirilen Öğretmen Görüşlerine İlişkin Bulgular</i>	<i>82</i>
BEŞİNCİ BÖLÜM	93
SONUÇ VE ÖNERİLER	93
5.1.ÖNERİLER:	95
EKLER	98
GÖRÜŞME FORMU SORULARI	99
KAYNAKÇA	111

EKLER LİSTESİ

EK:1 Öğretmen Görüşme Formu Örneği

EK:2 Kazanım-Gösterge Tablosu

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Günümüzde toplumların ilerlemelerindeki en belirleyici faktörlerin başında, bilgi üretebilme becerisi ve üretilen bilginin etkin şekilde kullanılması yer alır. Sanattan teknolojiye, eğitimden kültüre elde edilen bilgi birikimi toplumsal gelişmişliğin en önemli göstergelerinden bir tanesi olarak değerlendirilmektedir. Bilginin üretilmesi ve etkin bir şekilde kullanılması da hiç şüphesiz nitelikli bir eğitim vasıtası ile gerçekleştirilebilir.

Özellikle 18.yy. sonrası sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik alanlarda yaşanan baş döndürücü gelişmeler, ülke toplumlarını varlıklarını devam ettirebilmek ve geleceklerini sağlam temellere oturtmak amaçları ile kendi bünyelerinde nitelikli insan ve nitelikli işgücü yetiştirmeyi en önemli hedef olarak kabul etmeye sevk etmiştir. Nitelikli insan ve nitelikli işgücü yetiştirmedeki en önemli etken ise eğitimidir. Toplumların elde ettikleri bilgi birikimini sürekli yenilemeleri ve çağın değişen koşullarına ayak uydurabilmeleri için söz konusu eğitimin süreklilik içerisinde gerçekleşmesi zorunludur. Bu kapsamda eğitimin çocukluk çağının erken dönemlerinde başlaması, eğitim ile kazanılan deneyimlerle birlikte ilerideki öğrenme yeteneği ve bireysel-sosyal başarı açısından hayati önemi haizdir. Dolayısıyla son yıllarda okul öncesinde verilen eğitim gerek dünyada gerekse ülkemizde eğitimin ve eğitim sisteminin temeli ve en önemli aşamalarından biri olarak değerlendirilmektedir (Çifçi, 2019).

Eğitim sisteminde okul öncesi dönem, bireyin gelişimine süratle etki eden ve bu etkilerin birey davranışlarında kalıcı davranış şekilleri alanları oluşturan kritik bir dönemdir. Bu dönemde, bireyler henüz gelişim çağındadır ve bu nedenle beyinsel sinaptik bağlantıları ilk defa oluşmaktadır. Ayrıca bu dönemde öğrenme oldukça yoğun ve hızlı olarak gerçekleşir. Bu nedenle çocuklar özellikle okul öncesi dönem olarak adlandırılan yaşamın ilk altı yılında çok hızlı büyürler ve bu gelişim alanlarında şaşırtıcı bir hızla yetkinleşirler. Erken yaşam deneyimleri çocuğun okula, öğrenmeye ve kendi becerilerine dair geliştireceği tutumları belirler ve okul başarısını etkiler. Okul öncesi dönemde olumlu deneyimler yaşayan çocuk okula, öğrenmeye ve kendi becerilerine dair olumlu tutumlar geliştirir. Çocuğun erken yaşta olumsuz deneyimler yaşaması ise onun bütün eğitim yaşamını etkileyecek problemler yaşamasına neden

olabilir. Okul öncesi çağda olumsuz deneyimleri olan çocuğun öz değerinin düşük olduğu, okulda ve okul sonrası yaşamda düşük başarı gösterdiği ve daha fazla davranış problemi sergilediği bilinmektedir. Çocuğun sağlıklı bir şekilde büyüyebilmesi, gelişebilmesi ve öğrenmeye karşı olumlu tutumlar geliştirebilmesi için nitelikli bilişsel uyarıcıların, zengin dil etkileşimlerinin, olumlu sosyal ve duygusal deneyimlerin çocuğa sunulduğu ve çocuğun bağımsızlığının desteklendiği bir çevrenin yaratılmasına ihtiyaç vardır. Bu ise ancak sağlıklı bir aile ortamı ve nitelikli bir okul öncesi eğitim ile gerçekleştirilebilir (MEB, 2013).

Ülkemizde, son yıllarda gerçekleştirilen eğitim ve okullaşma çabalarıyla birlikte okul öncesi eğitim kurumları ve öğrenci sayılarında bir artış olduğu gözlenmektedir. Tablo.1’de ülkemizde 2012-2013 ile 2021-2022 yılları arasında, okul öncesi eğitime ilişkin toplam kurum, öğretmen, öğrenci ve derslik sayıları sunulmuştur.

Tablo 1. 1 Türkiye’de 2012-2013 ile 2021-2022 yılları arasında, okul öncesi eğitime ilişkin toplam kurum, öğretmen, öğrenci ve derslik sayıları (MEB İstatistikleri, t.y.)

Eğitim Yılı	Okul Sayısı	Öğrenci Sayısı	Öğretmen Sayısı	Derslik Sayısı
2012-2013	27.793	1.209.106	72.228	58.265
2021-2022	36.644	1.885.004	107.171	92.910
Artış Oranı	%76	%64	%67	%62

Tabloda görüldüğü üzere 2015- 2016 öğretim yılında resmi ve özel kurum sayısı toplam 27.793, toplam öğrenci sayısı 1.209.106, toplam öğretmen sayısı 72.228, toplam derslik sayısı ise 58.265 olarak kaydedilmiştir. 2021-2022 öğretim yılında ise resmi ve özel kurum sayısı toplam 36.644, toplam öğrenci sayısı 1.885.004, toplam öğretmen sayısı 107.171, toplam derslik sayısı ise 92.910 olarak kaydedilmiştir. Buna göre son on yıl içerisinde okul öncesi kurum sayılarında %76, okul öncesi öğrenci sayılarında %64, okul öncesi öğretmen sayılarında %67 ve okul öncesi derslik sayılarında %62 oranlarında bir artış görülmüştür. Bu artış, ülkemizde okul öncesi

eğitime verilen önemin son on yıl içerisinde ciddi şekilde arttığının açık bir göstergesidir. Söz konusu artışın Millî Eğitim Bakanlığı Temel Eğitim Genel Müdürlüğü tarafından 2013 yılında yayınlanan Okul ncesi Eğitim Programı'nın hedefleri çerçevesinde gerçekleşmiş olması da dikkate değer bir husustur.

Okul ncesi dönemde, öğrenme ve gelişimin en önemli anahtarı çocukların merak duygusudur. Bu dönemde hızlı bir değişim içerisinde olan çocuğun yaşadığı evre ve çevrenin sunduğu olanaklar onun gelişimine ciddi oranda katkı sağlamaktadır. Erken dönemde, anne baba ya da çocuğa bakmakla yükümlü diğer kişilerin tutum ve davranışları yetişkinlikteki davranışların belirleyicisi olmaktadır. Çocuklar ilk bilgilerini ilk eğitimcileri olan ailelerinden daha sonra öğretmenlerinden alırlar (nler ve İnan, 2021:380). Bu çerçevede, bu çağdaki çocukların sahip oldukları merak duygusuyla birlikte çevrenin ve okul öncesi eğitimin etkisinin çocukların cinsel gelişiminde çok önemli bir rol üstlenebileceği aşıkârdır (Elikk ve Sönmez, 2011). Buna karşılık okul öncesi eğitimde çocukların cinsel gelişimi ve eğitimi hususu bir hayli ihmal edilmiş bir konu olarak ortaya çıkmaktadır.

Esasen, yaygın olarak kabul edilen kanının aksine, bireyde cinsel gelişim salt ergenlik döneminde aniden ortaya çıkan bir husus değildir. Cinsel gelişim ergenlik döneminin çok daha öncesinde, bebeklik çağında ortaya çıkan ve okul öncesi yıllarda artarak doğal merakla birlikte sorular ile kendini gösteren bir olgudur (Pernould, 1987; Lewis,1987, Smith, 1993). Cinsel organların keşfedilip cinsiyet farklılıklarının sezildiği ve doğal bir merakla soruların arttığı bu kritik evre okul öncesi döneme denk gelmektedir. Cinsel gelişim; kendi cinsel kimliğini benimseyerek cinsiyetine uygun rolleri üstlenmesi, başkaları ile sağlıklı iletişim kurması, bedenini tanınması ve kendini koruyabilmesi için zamanında ve yeteri kadar eğitim almasına bağlı olarak gelişmektedir.

Ülkemizde okul öncesi eğitim isteğe bağlı şekilde yürütülmektedir. Bu eğitim kapsamında henüz zorunlu ilköğretim çağında olmayan erken çocukluk dönemindeki çocuklar için yürütülen bir programdır. Eğitim, bu yaş aralığındaki çocukların başta aile katkısı olma üzere ilköğretime başlayıncaya kadar olan tüm yaşantılarını içeren bir eğitimidir. Hızlı bir gelişim gösteren okul öncesi çocuklara verilecek eğitimin ilerdeki eğitim hayatını etkilediği gibi tüm yaşamını da etkilediği ve bu dönemde verilecek eğitimin öneminin artmaktadır (Oktay,2005). Diğer bir ifade ile okul öncesi

eğitimin, tüm eğitim sisteminde en önemli rolü üstlendiği de söylenebilir. Dolayısı ile son derece önemli olan bu eğitim döneminin planlı, sistematik ve bilimsel çalışmalarla desteklenip organize edilmesi bir zorunluluktur. Söz konusu organizasyon ülkemizde okul öncesi programları vasıtası ile gerçekleştirilmektedir (Başal, 2013).

Esasen, okul öncesi eğitimin amacı; çocukların bedensel, zihinsel, duygusal gelişimini ve iyi alışkanlıklar kazanmasını sağlamak ve onları ilkokula hazırlanmasını desteklemektir (MEB, 2013). Okul öncesi eğitim kurumunda bu amaçları gerçekleştirmede temel dayanak uygulanan okul öncesi eğitim programıdır. Söz konusu amaçların sistematik organizasyonunu sağlamak için ülkemizde eğitim programları Millî Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanmakta ve dünyada ve Türkiye’de meydana gelen gelişmeler doğrultusunda, ilki 1952 yılında olmak üzere, 1989, 1994, 2002 ve 2006 yıllarında çeşitli programlar yayınlanmıştır.

Gelişen şartlar ve ortaya çıkan çeşitli ihtiyaçlar nedeni ile 2006 programı 2013 yılında tekrar yenilenerek yürürlüğe konmuştur (Özdemir, 2021:315). Son yıllarda gerçekleştirilen çalışmalar, cinsel eğitimin okul öncesi çağlarda verilmeye başlanmasının bir kaçınılmaz gereklilik olduğunu savunmaktadır (Eliküçük ve Sönmez, 2011; Ceylan ve Çetin, 2016; Kardeş ve Karaman, 2018; SIECUS, 2018; Deniz ve Yıldız, 2019). Buna karşılık en son 2013 yılında güncellenen ve halen yürürlükte olan programda çocukların cinsel gelişimi konusunun yer almadığı ve çocuk gelişiminde son derece önemli olan bu eğitimin verilmesinin sadece öğretmenin inisiyatifine bırakıldığı görülmektedir. Program içeriği incelendiğinde, cinsel eğitim ve cinsel gelişime katkı sağlayacak hususlar son derece belirsizdir. Araştırmamızın temel hedefi ise bu belirsizliklerin tespit edilip ilgili çözüm yolları önermektir.

Eğitimin belirli bir program dahilinde yürütülmesi oldukça önemlidir. Dünya genelinde sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik alanlarda yaşanan hızlı gelişmeler, eğitimin ve dolayısı ile eğitim programlarının da sürekli olarak değişime ayak uydurup geliştirilmesini zorunlu kılar. Bu maksatla eğitim programlarının gerek veliler, öğretmenler ve diğer eğitim paydaşları gerekse akademik alanda faaliyet gösteren çevrelerce etkin bilimsel yöntemler kullanılarak değerlendirilmesi gerekir (Sapsağlam, 2013:64; Ünver, 2020). Böylelikle eksiklikler ve yanlışlıklar tespit edilir, böylelikle bir sonraki program daha nitelikli bir şekilde yürürlüğe konmuş olur. En nihayetinde,

eğitim programlarından beklenen hedeflerin elde edilmesi için programın sistematik değerlendirmelere tabi tutulması olmazsa olmaz niteliğindedir.

Ülkemizde halen yürürlükte olan ve Millî Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanmış olan 2013 Millî Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim Programında çocukların öğrenmeye ve keşfetmeye yönelik olumlu tutumlar edinebilmesi, olumlu benlik algısı kazanabilmesi için öğretmenlere önemli görevler yükler. Söz konusu program, çocuk merkezli bir eğitim anlayışına uygun olarak hazırlanmıştır ve eğitim ortamı çocuğun ilgi ve merakına göre düzenlenebilmektedir. Çocuk, birbiriyle paralel ilerleyen gelişim alanları içinde bir bütün olarak gelişebilmektedir. MEB, 2013 Okul Öncesi Eğitim Programı içeriğinde yer alan bu gelişim alanları, duygusal ve sosyal gelişim, bilişsel, motor gelişim, dil gelişimi ve öz bakımdır. Buna karşılık cinsel gelişim bu programda açık ve net olarak işlenmemiştir. Cinsel gelişim net bir başlık altında gruplanmamış olsa da diğer gelişim alanlarından kopuk olmadığı görülmektedir. Bu nedenle Okul Öncesi Eğitim Programının içerisinde cinsel gelişim özelliklerinin incelenmesinin alan yazına katkı sağlayacağı ve konu hakkında gerçekleştirilecek diğer çalışmalar için yol gösterici bir niteliğe sahip olacağı değerlendirilmektedir.

Bu tez çalışması kapsamında cinsel eğitimin odağında MEB 2013 Okul Öncesi Eğitim Programı, gelişim özellikleri ve kazandırılması hedeflenen kazanım ve göstergeler incelenmiştir. Çalışmanın bundan sonraki bölümlerinde öncelikle problem tanımlanarak araştırmaya yönelik sayıtlılar, sınırlılıklar ve tanımlar, okul öncesi eğitim, okul öncesi eğitim programları ve önemi, cinsel gelişim ve cinsel eğitim konuları kuramsal çerçevede incelenmiştir. Söz konusu incelemede hâlihazırdaki alan yazınından sıklıkla istifade edilmiştir. Daha sonra çalışmanın materyal ve yöntemi tanıtılarak elde edilen bulgular sunulmuştur. Çalışma bir sonuç bölümü ile sonlandırılmıştır.

1.1. PROBLEM DURUMU

Cinsel gelişim bireyin gelişiminin ayrılmaz bir parçası olmakla beraber doğumdan başlayarak ölüme kadar devam eden bir süreç olduğu bilinmektedir. Cinsellik, düşünüldüğü üzere aniden ortaya çıkan bir durum olmasının aksine bebeğin doğumu ile beraber ortaya çıkmaktadır. Bireyin tüm gelişim alanlarında en kritik evreye denk gelen okul öncesi dönem, çocuğun doğal merak duygusu ile cinsiyetini öğrenme, buna uygun davranışları kazanma ve bunlara bağlı olarak kimlik gelişimini kazanmaktadır.

Türkiye’de nüfusun yaklaşık üçte birinin 18 yaşının altındaki bireyler oluşturması sebebiyle genç bir nüfusa sahip olduğumuz bilinmektedir. Cinsellik eğitimi hayat boyu öğrenilen bir kavram olarak görülmektedir (SEICUS,1996). Bu bilgiler ışığında Türkiye’nin genç bir nüfusa sahip olduğu düşünüldüğünde; çocuk, ergen ve diğer bireylerin cinsel eğitime ilişkin bilgilerini arttırmak, riskli durumları azaltmak ve çocuğun gelişimini desteklemek daha önemli bir hal almaktadır.

Gelişimsel özelliklere uygunluk, kültüre duyarlılık cinsellikle ilgili bilimsel olarak doğrulanmış gerçekçi, yargılamayan bilgilerin paylaşılması cinsel eğitimde ön plana çıkmaktadır. Cinsel gelişim sürecinde çocuğun, ihtiyaçlarına yönelik doğru ve güvenilir bir bilgiye ulaşabilmesi için ebeveynlerin ve öğretmenlerin sorumlulukları bulunmaktadır (Eliküçük ve Sönmez,2011)

Araştırmalar Türkiye ‘de çoğu ebeveynin çocuklarıyla cinsel konuları konuşmaktan ve çocuk tarafından gelen soruları yanıtlamaktan kaçındıklarını, iletişimi sınırlandırdıkları ve bu konuda kendilerini yetersiz hissettiklerini ortaya koymaktadır (Eliküçük ve Sönmez,2011; Acer,1999; Konur,2006).

Okulların ise, bireylerin gelişimini etkileyebilecek çeşitli fiziksel, çevresel ve davranışsal faktörleri ele alan, formal ve düzenli bir eğitim alabileceği ortamlardan biri olarak görülmektedir.

Türkiye’deki aile yapısını etkileyen kültürel etmenler ve okullardaki müfredat yapılandırmalarındaki eksiklikler cinsel eğitimin verilmesini olumsuz yönde etkilemesi ve cinsel eğitime yönelik eğitimlerin gerçekleştirilmesini kritik bir hale getirmektedir. Özellikle araştırmaya konu olan, okul öncesi eğitim programı incelendiğinde cinsel eğitime dair bir içerik bulunmadığı gibi ülkemizde yeterli sayıda

Çalışma yapılmadığı görülmektedir. İlgili alan yazına bakıldığında okul öncesi eğitim programının içerisinde cinsel eğitim içeriklerinin, cinsel eğitim vermede yetersiz olduğu yönünde bilgilere rastlanmaktadır. Bu bilgiler doğrultusunda araştırmanın problem cümlesi ve alt problem cümleleri belirlenmiştir.

1.1.1 Problem Cümlesi

Çalışmanın problem cümlesi, Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) 2013 Okul ncesi Eğitim Programında cinsel eğitime yönelik içerikler var mıdır ve okul öncesi ğretmenlerinin cinsel eğitime ilişkin görüşleri nelerdir?

1.1.2. Alt Problemler

Araştırmanın problemine uygun alt problemler belirlenmiştir. Sırası ile aşağıda belirtilmiştir.

1. Okul ncesi eğitim öğretmenleri okul öncesi dönemdeki cinsel eğitimi nasıl değerlendirmektedir?
2. Okul ncesi eğitimi ğretmenlerinin, Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) 2013 Okul ncesi Eğitim Programının cinsel eğitime uygun olmasına ilişkin görüşleri nelerdir?
3. Okul ncesi eğitim ğretmenlerinin görüşlerine göre, MEB 2013 Okul ncesi Eğitim Programında cinsel eğitimi kapsayan hangi kazanım-göstergeler yer almaktadır?

1.1.3. Amaç

Türk Millî Eğitiminin genel amacı “Beden, zihin, ahlak, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hr ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmektir.” (Millî Eğitim Temel Kanunu, 1973). Okul ncesi dönemi eğitimine ait geliştirilmiş Millî Eğitim Bakanlığı 2013 Okul ncesi Eğitim Programının zelliklerine bakıldığında ise cinsel gelişim ve cinsel eğitim kavramlarına açık bir şekilde rastlanmamaktadır. Programda yer alan empati, başkalarına saygı duyma, bedeninin farkında olma gibi kazanımların başlıklarının altında yeterince yer verilip verilmediğinin araştırılması bununla birlikte kazanım ve göstergelerinin cinsel

eğitim bağlamında öğretmen görüşlerine başvurularak incelenmesi, erken çocukluk döneminde çocukların sağlıklı gelişmesi, bilinçlendirilmesi ve bireyin çocukluk ergenlik ve yetişkinlik sürecinin sağlıklı bir şekilde sürdürülmesi hedeflenmektedir.

1.1.4. Önem

Bir ülkenin ekonomik ve sosyal açıdan gelişmesi için iyi eğitilmiş nüfusa ihtiyacı vardır. İyi eğitilmiş nüfus, çocuk ve yetişkinlerin eğitim olanaklarından yararlanması ile doğru orantılı olarak değişim göstermektedir. Yaşam boyu eğitim olanaklarından yararlanmanın yanı sıra, insanın zihinsel ve bedensel gelişimi için en kritik ve en hızlı gelişimin görüldüğü dönemin okul öncesi dönem olduğu araştırmalarca kabul görmüştür (Güven ve Azkeskin, 2020; Bekman ve Gürlesel, 2005).

Hayatın 0-6 yaşlarını kapsayan okul öncesi eğitim, çocuğun doğumundan ilköğretime başlayıncaya kadar tüm yaşantılarını içeren bir eğitim sürecidir (Oktay, 2005). Okul öncesi eğitim, çocukların daha sonraki yaşamlarında çok önemli yeri olan fiziksel, zihinsel, sosyal, duygusal ve dil gelişimlerinin büyük ölçüde tamamlandığı gelişim ve eğitim süreci olarak tanımlanmaktadır (Güenalp, 2007). Bunlara ek olarak okul öncesi dönemi kapsayan eğitimler, çocukları ilköğretime hazırlayan, evdeki eğitim ve olanaklara destek olan, tüm gelişimlerini destekleyen ve dezavantajları erken dönemde ortadan kaldırmayı amaçlayan programlardır.

Çocuğun cinsel gelişimi; bilişsel, dil, sosyal, duygusal alandaki gelişiminin tamamlayıcısı olarak önemli bir yere sahiptir. Bu kapsamda değerlendirildiğinde cinsel gelişim, toplumsal rolleri bilen ve gerekli davranışları edinmiş bireylerin yetişmesinde önemli bir paya sahiptir.

Toplumdaki bireylere gelişim evreleri dâhilinde cinsel eğitimin, zamanında ve doğru bir şekilde verilmesi cinsel gelişimin tamamlanmasında ve bireylerin ileride kazanacağı cinsel kimliğin sağlıklı olabilmesinde rol oynamaktadır (Gürsoy ve Gençalp, 2010).

Cinsel eğitim, insanların hayatında toplumsal ve bireysel anlamda büyük bir yere sahip olmakla birlikte özellikle Türkiye’de cinsel eğitim ve cinsel gelişime dair yapılan uygulamalarda ciddi bir boşluk olduğu belirlenmiştir (Tuğut ve Gölbaşı 2019).

Okul öncesi dönemde çoğunlukla karşılaşılan durumlardan bir tanesi ise; çocuğu cinsel olarak hayata hazırlama ve cinsel gelişimini destekleme hususunda kimlerin yardımcı olacağı konusudur. Yapılan araştırmalara bakıldığında bu konuda hem ailenin hem de eğitimcinin rolünün büyük olduğu görülmektedir (İşler ve Gürşimşek, 2018).

Cinsel eğitim konusu ülkemizde bir tabu olarak görülmekte ve konunun anne ve babaya sorulmasının yasak olduğu düşünülmektedir (Yavuzer, 2002:127). Hâlbuki anne ve babaların verdiği cinsel eğitim, çocukların cinsel kimliklerinin oluşumu üzerinde büyük rol oynamaktadır. Çocuklara verilen cinsel eğitim ebeveynlerin eğitim düzeyi, sosyo-ekonomik durumları, çalışma şartları, toplum yapısı gibi etkenlere bağlı olarak değişkenlik göstermekte, ülkemiz açısından değerlendirildiğinde ise okul öncesi dönemde cinsel gelişimin sağlıklı olabilmesinin sorumluluğu ailelerden sonra eğitim kurumlarına düşmektedir. Buna ek olarak eğitim kurumları ebeveynlerden sonra cinsel eğitimi kapsamlı ve bütüncül bir şekilde verdiği eğitimlerle bireyin kendi fiziksel, duygusal ve cinsel gelişimini anlamasına yardımcı olarak başkalarına yönelik duygudaşlık geliştirmesi ve sağlıklı nesillerin yetişmesinde büyük bir role sahiptir (Browes, 2015; Gürsoy ve Gençalp, 2010).

Bu kapsamda MEB (2013) OÖEP'nın 'Cinsel Eğitim' konusunda hedef ve içeriklerinin geliştirilmesine ve güncel bilgiler ışığında daha sık aralıklarla yenilenmesine yardımcı olabilecek bir kaynak oluşturacağı düşünülmektedir. Ayrıca beklenen çıktılar arasında okul öncesi eğitim programında açık bir şekilde ele alınmayan cinsel eğitim ile ilgili uygulamalarda eğitimcilerin ve uygulayıcıların farkındalığının arttırılması, daha sonraki çalışmalara öncü olması ve bu alandaki eğitimcilerin dikkatini çekerek farkındalığın artması açısından alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.1.5. Sayıtlar

Bu araştırmadaki aşağıdaki sayıtlardan oluşmaktadır.

1. Toplanan verilerin gerçeği yansıttığı kabul edilmektedir
2. Gönüllü katılımcıların soruları cevaplarken samimi olduğu kabul edilmektedir.

1.1.6. Sınırlılıklar

1. Bu araştırma Manisa ili ve Salihli ilçesi ile sınırlıdır.
2. Bu araştırmada görüşme için ulaşılan öğretmenlerin hepsi kadındır.
3. Bu araştırma 2022-2023 eğitim-öğretim yılının bahar döneminde alınan veriler ile sınırlıdır.
4. Bu araştırma öğretmenlerin sorulara verdikleri yanıtlar ile sınırlıdır.
5. Bu araştırma araştırmacının ulaşabildiği belge, evrak ve kaynaklarla sınırlıdır.
6. Bu araştırma MEB (2013) Okul Öncesi Eğitimi Programı ile sınırlıdır.

1.1.7. Tanımlar

Okul Öncesi Dönem: Yaşam sürecimizdeki en önemli ve kritik dönem dünyaya gelmemizle birlikte başlayan erken yaşlarımızdaki kişilik, sosyal, duygusal, bilişsel, dil ve fiziksel olarak gelişimin en hızlı seyrettiği dönemdir (Güven ve Azkeskin,2020).

Okul Öncesi Eğitim: Çocuğun doğduğu günden temel eğitime başladığı güne kadar geçen yılları kapsayan ve çocukların daha sonraki yaşamlarında önemli rol oynayan; bedensel, motor, sosyal-duygusal, bilişsel ve dil gelişimlerinin büyük ölçüde tamamlandığı, kişiliğin şekillendiği, ailelerde ve kurumlarda verilen eğitim sürecidir' (Aral vd. 2001; MEB,2013).

Cinsel Gelişim: Cinsel gelişim bireyin kendi cinsiyeti ile ilgili üreme organlarının büyüüp gelişmesini ve bu gelişme ile ilgili problemlerin çözümü ve davranış değişikliklerini kapsar (MEB,2013:301).

Cinsel gelişim yalnız anatomik yapıda değişiklikleri kapsamaz bunun yanında duygusal ve bilişsel gelişimle harmanlanan bir gelişim alanıdır (Tuzcuoğlu ve Tuzcuoğlu, 2004:10).

Cinsiyet: Kişinin biyolojik olarak getirdiği, genlerin belirlediği 'erkek' ve 'dişi' olmayı belirten bir kavramdır (MEB,2015; s.5).

Cinsel Kimlik: Cinselliğin biyolojik, psikolojik, sosyal ve zihinsel süreçlerinin etkileşimi ile oluşan ve gelişen (Semerci 2008; s.132), doğuştan getirdiği cinsel

özelliklerinin bilincinde olması, benimsemesi ve buna uygun davranışlar geliştirmesidir (Bayhan ve Artan, 2005).

Cinsel Rol: Zaman içinde kültürel, toplumsal, teknolojik, bilimsel, ekonomik gelişmelere bağlı olarak değişim gösteren, toplumun erkeğe ve kadına uygun görerek tanımladığı davranış biçimleridir (Bayhan ve Artan, 2005).

Cinsel Gelişim: Bireyin kendi cinsel kimliğini benimseyerek buna uygun davranması ve hissetmesi, cinsel dürtülerini kontrol altına alabilmesi, karşılaştığı sorunları çözebilme bilgi ve becerisine sahip olmasıdır (Deniz vd., 2019:286)

Kazanım: Çocuğun merkeze alınarak belirlendiği ve çocuklar tarafından ulaşılmaya gereken bilgi, beceri ve yetkinlik tanımlamalarıdır (MEB,2013).

Gösterge: Çocuklar için belirlenmiş kazanımların gözlenebilir halidir (MEB,2013).

İstismar: Birinin iyi niyetini kötüye kullanma, sömürme (TDK. <https://sozluk.gov.tr/>)

Cinsel İstismar: Genellikle çocukların veya onamı alınmayan erişkinlerin yaş, güç, sosyal veya mesleki konumun etkisi kullanılarak cinsel açıdan kötüye kullanılması (TDK. <https://sozluk.gov.tr/>).

1.2. KONU İLE İLGİLİ YAPILAN YURT İÇİ VE YURT DIŞINDAKİ ARAŞTIRMALAR

Bu kısımda araştırmanın konusuna uygun ülkemizde ve yurt dışında yapılmış çalışma örneklerine yer verilmiştir.

Genel olarak incelendiğinde, bu tez çalışması kapsamında belirlenen konuya paralel olarak, alan yazında okul öncesi çocukluk çağlarında olan bireylere yönelik okul öncesi eğitimin önemi ve gerekliliği, bu eğitimin çerçevelendirildiği okul öncesi programlar, çocukların cinsel gelişimi ve cinsel eğitimi konularında çeşitli çalışmaların gerçekleştirilmiş olduğu görülmektedir. Ayrıca MEB 2013 Okul Öncesi Eğitim Programının farklı açılardan değerlendirildiği çalışmalara da rastlanmaktadır. Özel olarak, bu tez çalışması kapsamında değerlendirilen MEB 2013 Okul Öncesi Eğitim Programının çocukların cinsel eğitimine yönelik olarak değerlendirildiği

alışmalar ise oldukça nadirdir. Çalışmanın bu bölümünde, literatür araştırması kapsamında belirlenen çeşitli çalışmalar sunulmuştur.

Genel olarak incelendiğinde, bu tez çalışması kapsamında belirlenen konuya paralel olarak, alan yazında okul öncesi çocukluk çağlarında olan bireylere yönelik okul öncesi eğitimin önemi ve gerekliliği, bu eğitimin çerçeveslendirildiği okul öncesi programlar, çocukların cinsel gelişimi ve cinsel eğitimi konularında çeşitli çalışmaların gerçekleştirilmiş olduğu görülür. Ayrıca MEB 2013 Okul Öncesi Eğitim Programının farklı açılardan değerlendirildiği çalışmalara da rastlanmaktadır. Özel olarak, bu tez çalışması kapsamında değerlendirilen MEB 2013 Okul Öncesi Eğitim Programının ocukların cinsel eğitime yönelik olarak değerlendirildiği çalışmalar ise oldukça nadirdir. Çalışmanın bu bölümünde, literatür araştırması kapsamında belirlenen çeşitli çalışmalar sunulmuştur.

Ball (1994) tarafından gerçekleştirilmiş olan bir çalışmada okul öncesinde verilecek eğitimin kalitesi ile bireylerin sonraki yaşantılarının kalitesi arasında doğrudan bir ilişki kurulmuş ve herhangi bir toplumun geleceğine yapacağı en iyi yatırımın, erken öğrenim çağlarındaki çocuklara verilecek olan iyi bir eğitime bağlı olduğu savunulmuştur.

Barlucu (2013) ise bu eğitimin çocukların zihinsel süreçlerini ve becerilerini kavramsal ve zihinsel gelişime özel önem vererek geliştirmenin gerekliliğini vurgulamış, söz konusu eğitimin ise oyun temelli olması gerektiğini belirtmiştir.

Pekçan (2020) ise, okul öncesi eğitimin bireylere duygusal gelişme ve sosyal gelişime açılarından ciddi manada olumlu katkıları olduğunu vurgulayarak En nihayetinde duygusal gelişimi olumlu olarak tamamlayan çocukların hayatlarının bir sonraki aşamasında daha başarılı olma ihtimali çok daha yüksek olduğunu belirtmiştir.

Özdemir vd. (2021) tarafından gerçekleştirilen bir çalışmada, okul öncesi eğitim döneminde çocukların duygusal ve sosyal gelişimlerinin takip edilip değerlendirilmesinin önemi vurgulanmış ve bu maksatla ihdas edilecek etkinlik planlarının etkin bir eğitim programı çerçevesinde değerlendirilmesi gerekliliği gerekçeleri ile ortaya konulmuştur.

Esasen alan yazında çocukların gelişimsel potansiyelini artırmayı amaçlayan okul öncesi eğitim programlarının bazı temel özelliklere sahip olması gerektiğinin

sıklıkla vurgulandığı görülmektedir. Söz konusu programın tüm çocuklar için öngörülen gelişim için çocukların gerek fiziksel gerek duygusal olarak destekleyen bir yapıya sahip olması gerektiği sıklıkla vurgulanır. Ayrıca eğitimin hedeflerine ulaşabilmesi için öğretmenlerin de alanlarında iyi eğitim görmüş olması, sınıf ortamının çocuklarının yaşlarına göre tasarlanması, öğretmen başına düşen öğrenci sayısının optimum düzeylerde tutulması ve ailenin söz konusu eğitim süreçlerinde etkin olarak rol üstlenmeleri elzem olarak değerlendirilmiştir.

Tuğrul (2005)'e göre okul öncesi eğitim programı, eğitim sistemi için hayati öneme sahiptir. Söz konusu programın yeniliklere açık, yaratıcı, karşısına çıkan problemleri çözebilen, olayları yaratıcı bir biçimde değerlendirebilen, bulunduğu toplumun kültürünü ve diğerlerinin kültürlerini fark edebilen, değer yargılarını ve kurallarını yorumlayabilen buna uygun anlayışları geliştirebilen, kazandığı bu becerileri tüm insanlık adına kullanabilen bireyler yetiştirmesine temel oluşturmalıdır. Yoshikawa (2013) ise Okul öncesi eğitim programlarının kalitesinin yüksek olmasının, çocukların gelişimini de olumlu olarak etkileyen faktörlerden olduğunu belirtmiştir.

Okul öncesi eğitim ve okul öncesi eğitim programları kapsamındaki alan yazın genel olarak incelendiğinde, çalışmaların büyük çoğunluğunda değişim, gelişim ve süreklilik vurgusu yapıldığı görülmüştür. Çalışmalarda, bu unsurların okul öncesi eğitime yansımalarının gerekliliği ortaya konulmuş ve okul öncesi programlarının da değişime ve gelişime tabi tutulması için sürekli olarak bilimsel yöntemlerle değerlendirilmesi gerekliliği savunulmuştur. Söz konusu değerlendirmenin ne şekillerde gerçekleşmesi gerektiği de sıklıkla tartışılmıştır. Örneğin, Kandır (2002) tarafından gerçekleştirilmiş olan bir çalışmada, öğretmenlerin programdan ne anladıkları, programdan ne şekilde istifade ettikleri ve kendilerini ne derecede yeterli bulduklarını da değerlendirmeleri gerekmektedir.

Hyson (2003)'e göre ise değerlendirme, programın başarısını etkileyen en önemli etkenlerin başında gelmektedir. Bu değerlendirme üç yönlü olarak gerçekleştirilmelidir. Bunlar, öğrencinin, öğretmenin ve programın kendisinin değerlendirilmesi olarak ele alınmalıdır.

Ledoux vd.'e (2010) göre ise okul öncesi eğitim programlarının farklı bilimsel yöntemler kullanılarak değerlendirilmesi ile eğitimin beklenen hedeflerinin ne ölçüde

gerçekleştirildiği konusunda aydınlatıcı ve yönlendirici bilgilere ulaşılabacaktır. Örneğin, ülkemizde halihazırda yürürlükte olan MEB 2013 yılı Okul Öncesi Eğitim Programının bir pilot uygulama ile değerlendirildiği bir çalışmada, fiziki yetersizlikler, öğrenme merkezlerinin kurulamaması ve programın öğretmenlere tanıtımını An yetersizliği dışında programın uygulamasına yönelik olumlu görüşler bildirilmiştir (Özsırkıntı vd., 2014). Buna karşılık diğer bir pilot uygulamada Tükel (2017) programın uygulanmasında karşılaşılan çeşitli problemleri belirlemiş ve programın geliştirilmesi için çeşitli çözüm önerileri sunmuştur. Dolayısı ile farklı bilimsel çalışmalar ile gerçekleştirilecek değerlendirmelerin programın hedeflerine ulaşılmasında etkin rol oynadığı görülmektedir.

Başaran (2018) ise değerlendirmenin programın beklenmedik yönde çalışan yanlarının olup olmadığını tespit etmek için yapılmasının gerekliliğini savunur. Değişiklikler, elde edilen bulgular neticesinde sürekli olarak yapılmalıdır.

Ülkemizde Sapasağlam (2013) ve Ünver (2020) tarafından yapılan çalışmalarda da programın sürekli olarak değerlendirilmesi, programın niteliğini arttırdığı belirtilmiştir. Ayrıca çalışmalarda, ülkemizde 2000’li yıllardan sonra uygulanan okul öncesi eğitim programları incelenmiş ve bu programların değişime ve değerlendirmeye açık bir yapıda tesis edildiği görülmüştür.

Özdemir (2021)’e göre halen yürürlükte olan MEB 2013 Okul Öncesi Eğitim Programının, özellikle öğretmen merkezli olarak ve farklı yönleri ile bilimsel yöntemlerle değerlendirilmesi, programın başarı ile yürütülüp çağın gereklerine uygun olarak geliştirilmesi elzemdir. Buna istinaden, alan yazında 2013 yılı programını bu çerçevede değerlendirip ele alan çalışmaların nadir olduğu görülmektedir. Buna karşılık Durmuşoğlu (2022) ise genel olarak incelendiğinde MEB 2013 Okul Öncesi Eğitim Programı, okul öncesi çağındaki çocukların sağlıklı gelişimlerini desteklemek amacını güttüğünü belirtmiştir.

İlgili alan yazın incelendiğinde, cinsel gelişim ve cinsel eğitim konularında yapılan çalışmaların birçoğunda, toplumda cinsel gelişimin ve cinsel eğitimin gerek aile içerisinde gerekse akademik alanlarda genellikle göz ardı edilen bir konu olduğu vurgulandığı görülmüştür. Ayrıca, bu unsurların ihmal edilmesinin gerek bireylerde gerekse toplum genelinde ciddi hasarlara neden olduğu belirtilmiştir.

Tuğrul ve Artan (2001) tarafından gerçekleştirilen bir çalışmada, annelerin büyük oranda cinsel eğitim konusunda bilgilerinin olmadığını göstermiştir. Aral vd. (2002) ise 3-6 yaş arası çocuğa sahip olan anne babalarla yaptıkları çalışmalarında, anne babaların önemli bir kısmının çocuklarına cinsel eğitim vermediklerini saptamışlardır.

Eliküçük ve Sönmez'in (2011) ise ebeveynlerin yarıya yakınının cinsel eğitimi yanlış yorumladığını saptayarak cinsel eğitime 5-6 yaşlarında başlanması gerektiğini savunmuşlardır. Balkan'a (2011) göre ise ebeveynler çocuklarını cinsel eğitim konusunda nasıl destekleyeceklerini bilmemekte ve cinsel konularla ilgili sorularını nasıl yanıtlayacakları konusunda endişelenmektedirler.

Ceylan ve Çetin (2015) ise, 3-6 yaş arası çocuğu olan 100 anne-baba ile yaptıkları çalışmada, ebeveynlerin %65,6'sı çocuğun cinsel eğitimi ile ilgili eğitim almadıkları, %75'inin bu konuda çocuklarıyla rahatlıkla konuşabildikleri ve çoğunlukla kız-erkek genital organları arasındaki farklılıkları ve özel bölgelerin hijyen ve temizlik kurallarını konuştuklarını belirtmişlerdir.

Aydoğdu (2017) ise cinsellik, cinsel gelişim ve cinsel eğitim kavramlarının birbirlerine karıştırıldığı ve böylelikle toplumda cinsel eğitim hakkında olumsuz düşüncelerin şekillendiği vurgulanarak gerek ebeveynlere gerekse öğretmenlere çeşitli tavsiyelerde bulunmuştur.

İşler ve Gürşimşek (2018) ise 3-6 yaş çocuklarının cinsel eğitiminin gerekliliği ile ilgili ebeveyn görüşlerini incelemiş, ebeveynlerin çocukların doğru bilgilenebilmesi ve istismardan korunmaları için cinsel eğitimi gerekli gördükleri fakat çocuklarıyla cinsel konularda yeterince konuşma yapmadıkları, konuşma yapan ebeveynlerin genel olarak kendilerini huzursuz ve yetersiz hissettikleri belirlenmiştir.

Kardeş ve Karaman (2018), okul öncesi eğitim öğretmenlerinin çocuğun cinsel eğitimine ilişkin görüşlerini sundukları durum çalışması sonucunda, öğretmenlerin erken çocukluk eğitiminde cinsel gelişim eğitimi destekledikleri, cinsel gelişim hakkında yeterli bilgiye sahip oldukları, ihmal ve istismarı genel olarak doğru tanımladıkları ancak atılacak adımlar konusunda yeterli bilgiye sahip olmadıkları bulunmuştur. Çocuğa verilecek cinsel eğitim dersinin içeriğinin çocuğun gelişim düzeyine uygun olması, ihmal ve istismara yönelik bilgi içermesi ve çocuğun ailesi ve diğer bileşenleri kapsamaması sonucu çıkmıştır. Ancak öğretmenlerin ihmal ve istismar

durumunda nasıl bir yol izleyecekleri hakkında net bir bilgiye sahip olmadıkları görülmüştür. Öneri olarak öğretmenlere yönelik cinsel eğitim konusundaki eğitimlerin arttırılması ve özellikle öğretmenlerin ihmal ve istismar durumlarında nasıl bir yol izleyeceklerine ilişkin eğitimler verilmesi önerilmiştir.

Ünlüer ve İnan'a (2021) göre ise cinsel eğitime okul öncesi çağında başlanması gerektiği sonucu ortaya çıkmaktadır. Buna karşılık ülkemizde okul öncesi eğitim programlarında cinsel eğitime ve bununla ilgili içeriklere yeterince yer verilmediği görülmektedir. Bu da çocukların ve ailelerin cinsel eğitim konusunda yetersiz kalmalarına sebebiyet vermektedir. Ayrıca çalışma kapsamında, öğretmenlerin, cinsel eğitimin erken dönemlerden itibaren verilmesi gerektiğini bildikleri fakat konu hakkında kendilerine güvenmedikleri için cinsel eğitimi uygulamaktan rahatsız olduklarını göstermiştir. Ünlüer ve İnan 'a (2021) göre bunun en önemli nedeni, öğretmenlerin yaşa uygun cinsel eğitim verme konusunda yetkin hissetmemeleri, cinsel eğitim konusunda kendilerini yeterince eğitim almamaları ve bu alanda daha fazla eğitim almak istemelerinden kaynaklanmaktadır.

Deniz ve Yıldız (2018) tarafından, MEB 2013 Okul Öncesi Eğitim Programında yer alan açıklama, gelişim özellikleri ve kazandırılması hedeflenen kazanım ve göstergeler içerisinde cinsel gelişimin incelenmesi amacıyla betimsel bir belge analizi çalışması gerçekleştirilmiştir. Çalışma neticesinde MEB 2013 Okul Öncesi Eğitim Programının, öğretmenin eğitim ortamında çocukların gelişim özelliklerine uygun olarak eğitim içeriği ve ortamlarında düzenlemeler yapabileceğine ve uygun koşullarda fırsat eğitimine yer verebileceğine, ayrıca cinsel gelişim eksiklerinin tespit edilip eklenebilecek kazanım/gösterge ve uygun etkinliklerin programa dâhil edilmesine fırsat tanıdığı bulgusuna ulaşılmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde araştırmaya konu olan okul öncesi dönem ve cinsel eğitim ile ilgili olarak; okul öncesi eğitim ve önemi, okul öncesi eğitimin tarihsel gelişimi, okul öncesi eğitim programı, okul öncesi eğitimi programının gelişimi, okul öncesi eğitim programının değerlendirilmesi, cinsel gelişim, cinsel gelişim ile ilgili temel kavramlar, cinsel gelişim ile ilgili kuramlar, cinsel eğitim, okul öncesi dönemde cinsel eğitim, cinsel eğitimde anne-babanın rolü, cinsel eğitimde okul ve öğretmen rolü, cinsel eğitimde medya ve diğer kaynakların rolü başlıklarına yer verilmiştir.

2.1. OKUL ÖNCESİ EĞİTİM

Okulöncesi eğitim, 0-72 ay yaş dönemlerindeki gelişim çağındaki çocuklara verilen eğitimidir. Esasen öğrenme faaliyeti bireyin bulunduğu yaşa bağlı olarak devamlılık arz eden bir süreçtir. Bu süreçteki en önemli dönemin de çocukların gelişime ve öğrenmeye en açık oldukları okul öncesi dönem olduğu yadsınamaz bir gerçektir.

İnsanın yaşamı süresince bebeklik, ilk, orta, çocukluk, ergenlik, yetişkinlik ve yaşlılık gibi birçok dönemi içerir. Öğrenme sürecindeki her bir dönem takip eden döneme bir temel teşkil ederek diğer tüm süreçlerdeki gelişimi etkiler. Söz konusu gelişimin 0-72 ay aralığında kalan döneminde elde edilen kazanımlar ise hayatın diğer tüm gelişim evrelerini olumlu ya da olumsuz olarak etkiler. Dolayısı ile 0-72 aylık dönem insan gelişiminin temeli olarak nitelendirilebilir (Oktay, 2000).

Okulöncesi eğitimin temel amacı; çocuğun ilköğretime başlamadan önce, bedensel, devimsel, zihinsel, duygusal ve sosyal bir bütün olarak gelişmesi için uygun bir ortamda uygun bir eğitimin verilmesi olmaktadır. Gelişmenin çok hızlı olduğu bu dönemde, okul öncesi eğitim kurumları; yaşlarına ve düzeylerine uygun bazı yaşantılar, deneyimler kazandırmak yoluyla çocukların gelişmesine yardımcı olabilmektedir (Beken, 2009:15).

Çocuğun atanmış bireysel özelliklerine göre tüm gereksinimlerini, toplumun kültürel değerlerini de barındıran, duyguların gelişimini ve dünyayı algılama gücünü arttırma, muhakeme etme, akıl yürütme sürecinde yardımcı olmasının dışında hayal

gücünü arttıran insani değerlere bağlılığını geliştiren, öz denetimini attıran ve bağımsızlığını kazandıran sistemli bir eğitim sürecidir (Tuğrul, 2005).

Çocuğun sevgi ve güven dolu bir ortamda büyümesi kadar tüm gelişimlerinin desteklendiği fiziksel ve sosyal ortamların varlığı da çocuğun okul öncesi dönemdeki gelişimine katkı sağlamaktadır (Şahin, 2005). Çocuğun sosyal duygusal gelişiminin tamamlanması bağlamında çocuğun çevresini araştırıp tanıdığı, çevresi ile iletişim kurma yeteneğinin geliştiği, kendisini tanımaya başladığı bir süreçtir. Bu süreci yaşadığı toplumun kültürel yapısı ve değerlerinin etkin bir şekilde belirlemesinin neticesinde çocuğun da kendine özgü davranış pratikleri geliştirdiği görülmektedir. Bu dönemi çocuğun sağlıklı bir şekilde tamamlayabilmesi için evde, okulda ve bulunduğu çevrede bilinçli bireylerin bulunması, özellikle de ebeveynlerinin fiziksel ve duygusal ihtiyaçlarına zamanında ve doğru bir şekilde cevap vermesi büyük önem arz etmektedir.

2.1.1. Okul Öncesi Eğitimin Önemi

Gelişimin 0-72 ay yaş aralığını kapsayan dönemdeki çocuklar bilgi ve beceri gelişimine son derece açıktır. Dolayısı ile bu dönemdeki çocuklara, hayatlarının sonraki dönemlerinde ihtiyaç duyacakları kazanımları bu dönemde en uygun yöntemlerle sunmak gerekir (Başal, 2013). Haliyle, bu dönemdeki çocuklara verilecek eğitimin ve gelişim faaliyetlerinin, toplumun değer yargılarını benimseyen, duygularının gelişimini ve algılama gücünü destekleyerek akıl yürütme sürecinde ona yardımcı olan, yaratıcılığını geliştiren, kendini ifade etmesini, öz denetimlerinin kazanmasını sağlayan, sistemli bir süreç olması elzemdir (Yılmaz, 2003).

Okul öncesi dönem çocuğun kişilik gelişiminin temellerinin atılması ve geliştirilebilmesi açısından kritik bir dönem olması neticesinde bu dönem içerisinde verilecek eğitim nitelikli ve planlı bir eğitim büyük önem taşımaktadır (Düşeka ve Dönmez, 2012). Bu bağlamda gelişen ve sürekli değişim içerisinde olan ihtiyaçlara cevap verebilecek ve eğitim sistemi içerisinde hazırlanan eğitim-öğretim faaliyetlerinin planlanması, pratiğe geçirilmesi ve düzenli olarak değerlendirilmesi gerekmektedir. Programlar, kaliteli bir eğitim için çocuğun yaşına ve gelişimine uygun, yaşadığı çevrenin özelliklerine uygun toplumun ihtiyaçlarını gözetken, 21.yy. becerilerinde çocuğu yetkinleştirerek şekillendirmelidir.

Millî Eğitim Bakanlığı Okul öncesi Eğitim Programı'na bakıldığında ise '21. yüzyılın gereksinim duyduğu bireyi yetiştirmek, ulusal özellik ve gereksinimleri karşılamak amacıyla farklı öğrenme kuram ve modellerindeki çocuk merkezli uygulamalardan yararlanılarak bir senteze ulaşılmıştır' (MEB, 2013: s.13) açıklaması yer almaktadır. Okul öncesi eğitimin çocuk, aile ve toplum için kısa ve uzun vadede birçok yararı bulunmaktadır. Yaşantılarının öğrenmeye en açık olduğu bu dönemde çocukların zihinsel gelişimleri de en üst seviyededir. Bu çerçevede okul öncesi eğitim çocukların IQ olarak adlandırılan zekâ bölümlerinde olumlu farklar yarattığı bilinmektedir. Bu olumlu etkinin özellikle ailenin olumsuz tutumları, çocuğun çevresinin durağan ve uyarıcı etmenlerden yoksun olması zihin gelişimleri üzerinde tam tersi bir etki yaratmaktadır. Zihin gelişimi yüksek olan çocuklarda, dilin kullanımı, çevrelerine karşı uyanık davranma ve düşünceleriyle çevrelerine daha çok katılımda bulunma oranları da yüksektir. Dolayısıyla, çocukların doğuştan getirdiği potansiyelin en üst düzeye çıkarılmasında ve çok yönlü gelişimlerine katkı sağlaması açısından zengin uyarıcılarla desteklenmiş bir okul öncesi eğitimin, çocuğun ilerdeki yaşamında başarılı olma şansını yükseltmektedir. Ayrıca, okul öncesi eğitimin sosyal gelişim üzerinde de oldukça olumlu etkileri olduğu bilinmektedir. Bununla birlikte okul öncesi eğitim görmüş olan bireylerin inisiyatif alma, bağımsız hareket etme, kendine güven, merak ve çevreye karşı duyarlı olma gibi özelliklerinin çok daha üst seviyelerde olduğunu göstermiştir. Söz konusu davranış şekillerinin artmasının da sosyal ortamda daha uyumlu kişilik geliştirmelerinde yardımcı olmaktadır. Böylece toplumun da eğitim ve kültür seviyesi de arttırılmaktadır (Gürkan, 2008).

Eğitim ihtiyacının varlığının en yoğun hissedildiği canlı insandır. İnsan yavrusunun doğumdan itibaren bakım ve ilgiye ihtiyacı yadsınamaz bir gerçektir. İnsan yavrusunun fiziksel ihtiyaçları öncelikli olmakla birlikte ihtiyaçları genel çerçevede oldukça kapsamlıdır. Yaşamın ilk altı yılını kapsayan okul öncesi dönem en önemli yeterlilikleri barındırmaktadır. Gerekli olan yeterliliklerin sağlanması ve gelişimlerin desteklenmesi de bu dönemde verilecek eğitimler sayesinde olacaktır. Yaşamın ilk yıllarından itibaren çocukların eğitime gereken önemin verilmesi, onların duygu ve düşüncelerini rahatlıkla ifade eden, merak eden, sorgulayan, kendini denetim altında tutabilen, başkalarının ve kendi haklarına saygılı olabilen, potansiyelini kullanabilen, yaşadığı toplumun değerlerini bilen hem ruhsal hem fiziksel olarak sağlıklı olabilen bireyler yetişmesine olanak tanıyacaktır (MEB, 2013).

İnsan yaşamı sürekli bir gelişim ve bu gelişimle birlikte sürekli bir değişim içerisinde. Söz konusu gelişime ve değişime bireyin ayak uydurabilmesi birçok gelişim alanının birlikte değerlendirilmesini gerekli kılar. Dolayısı ile gelişim bir bütün olarak değerlendirilir. Bu bütünlük içerisindeki herhangi bir unsurda yaşanan aksaklık diğer unsurları da olumsuz yönden etkiler. Bir unsurdaki yavaşlık diğer unsurlarından yavaşlamasına ve diğer unsurların da gerilemesine yol açar. Bireylerdeki gelişimin ise üç boyutu vardır bunlar; duyuşsal kapasitelerde, motor becerilerde ve fiziksel özelliklerde yaşanan gelişimdir. Fiziksel özelliklerle ilgili olan fiziksel alan, tüm zihin yetenekleri ve aktiviteleri hatta düşünce organizasyonunu kapsar. Bilişsel alan ve kişinin duygularındaki ve başka insanlarla olan ilişkilerindeki ve kişiliğindeki değişiklikleri içeren psiko-sosyal alan olarak özetlenebilir (Atay, 2005; Bayhan ve Artan, 2005).

Okul öncesi eğitimin bireylere duyuşsal gelişme ve sosyal gelişime açılarından ciddi anlamda olumlu katkısı vardır. Duyuşsal gelişim, çocuğun kendi duygularını fark edebilmesi, tanımlayabilmesi, kontrol edebilmesi ve ifade edebilmesi aynı zamanda başkalarının duygularını da anlayıp, yorumlayıp bu duygulara cevap verebilme becerisi kazanabilmesidir. İnsan sosyal bir varlıktır ve dolayısı ile dünyaya gelişinden başlayarak hayatının sonuna kadar bir sosyal bir toplum içerisinde yaşar. Bebeklik çağlarında ilk olarak bir aile içerisinde büyür. Bu süreçte bebek/çocuk, genellikle yoğun bir fiziksel ihtiyaç içerisinde. Bu ihtiyaçların aile tarafından karşılanması ile birlikte de bebek çeşitli duygular geliştirmeye başlar. Örneğin, ihtiyaçları karşılanmış olan bir bebek/çocuk bir rahatlama ile güven duygusu geliştirmeye başlar. En nihayetinde duyuşsal gelişimi olumlu olarak tamamlayan çocukların hayatlarının bir sonraki aşamasında daha başarılı olma ihtimali çok daha yüksektir (Pekçan, 2020).

Sosyal gelişim ise bireyin içinde bulunduğu kültürdeki diğer insanlarla uyum içerisinde yaşama becerisi kazanmasıdır (Çetin, 2019). Sosyalleşmede en önemli unsur duygu aktarımıdır ve bu duygu aktarımı dil vasıtası ile gerçekleştirilir. Dil, çevre ile sosyal ilişkilerin geliştirilmesinde ve duyguların çevreye aktarılmasında en önemli araçtır (Özdemir vd., 2021:316). Bu açıdan, duygu gelişimi, dil gelişimi ve sosyal gelişim, çocuklarda hedeflenen en önemli kazanımların başında yer alır. Söz konusu

kazanımların okul öncesi eğitimde sağlanması da sağlıklı bir toplum yapısı için oldukça önemlidir.

Okul öncesi eğitim döneminde olan çocuklar kendilerini gün geçtikçe genişleyen ve genişleyerek büyüyen sosyal ortamlar ve ilişkiler ağı içinde bulurlar. Bu süreçte çocuklar sosyal ilişkilere aşina olurlar ve toplum içerisinde ne şekilde davranmaları gerektiğini kavramaya başlarlar. Bu nedenle okul öncesi eğitimlerde çocukların sosyal gelişimine azami önem verilmelidir (Ekinci, 2006).

Okul öncesi eğitim döneminde çocukların duygusal ve sosyal gelişimlerinin takip edilip değerlendirilmesi oldukça önemlidir. Bu hususta öğretmenlerden çocukların gelişim düzeylerini, bireysel farklılıklarını göz önüne alarak onları destekleyecek bir etkinlik planı oluşturmaları beklenir. Bu etkinlik planının hazırlanmasında ise MEB tarafından yayımlanan Okul Öncesi Eğitim Programı esas alınmalı, programda önerilen göstergelere ve kazanımlara göre bir yol haritası belirlenmelidir (Özdemir, 2021).

Okul öncesi eğitimin etkisi genel olarak bireylerin sonraki yaşantılarında gözlenebilmektedir. Çocuklara verilecek iyi bir başlangıç sonraki hayatlarında sergileyecekleri “doğru” davranışların “yanlış” davranışlara göre oldukça üstün olması sonucunu doğurur. Nitekim erişkin bireylerin “yanlış” davranışlarını düzeltmek çok zor ve pahalıya mal olmaktadır. Dolayısı ile herhangi bir toplumun geleceğine yapacağı en iyi yatırım, hayatlarının başlangıcında olan çocuklara verilecek olan iyi bir eğitime bağlıdır. Dolayısı ile herhangi toplumun geleceği için yapabileceği en etkin yatırım, okul öncesi eğitime yapacağı yatırımdır (Ball, 1994:11).

Okul öncesi eğitimde, çocukların zihinsel süreçlerini ve becerilerini kavramsal ve zihinsel gelişime özel önem vererek geliştirmek, dil becerilerini geliştirmek, çocuk sağlığını iyileştirmek, öz güven, benlik saygısını teşvik ederek duygusal ve sosyal gelişimlerine yardımcı olmak için tasarlanmış bazı teknikler kullanılır. Okul öncesi eğitim almış çocukların, oyun yoluyla, okul öncesi eğitim almamış diğer çocuklara göre daha gelişmiş sözel iletişim, sosyal beceriler ve etkileşim gösterdiklerini, oyunlarda kullanılan materyalleri yaratıcı bir şekilde kullandıklarını, farklı ve yaratıcı düşünme becerilerine ve problem çözme yeteneklerine sahip olduklarını gösteren önemli kanıtlar vardır. Oyun ve oyun etkinlikleri, özellikle bilişsel ve sosyal alanlarda karmaşık bilgi biçimlerine, becerilere ve anlayışa yol açmaktadır (Barlucu, 2013:154).

Son yıllarda gerçekleştirilen çalışmalarla, okul öncesi dönemde verilecek etkin bir gelişimsel eğitimin çocukların erken dönem dilini geliştirdiği, okuryazarlığını ve matematiksel kabiliyetlerini önemli ölçüde arttırdığı ortaya konulmuştur (Yoshikawa, vd., 2013:4). Okul öncesi eğitim programlarının “kalitesi”, çocukların gelişimini de olumlu olarak etkileyen faktörlerdendir. Bu programların çocukların okul öncesi eğitimden ayrıldıktan sonra da sürdürülen kazanımlar yaratma olasılığı yüksektir. Kalitenin yapısal özellikleri (ortamı farklı şekilde yapılandırarak veya personel için farklı gereksinimler koyarak değiştirilebilen, grup büyüklüğü, oranı ve öğretmen nitelikleri gibi), olumlu süreç kalitesi için koşulların yaratılmasına yardımcı olur. Örneğin, daha küçük öğrenci grupları ve personel/çocuk oranlarının daha iyi olması istenilen başarının elde edilmesinde oldukça önemlidir. Buna karşılık bu şartlar sağlanması kendi başına yeterli değildir. Daha yüksek eğitim başarısı gibi öğretmen nitelikleri ve mesleki tecrübe de çocukların gelişiminde önemli rol oynar (Yoshikawa, vd., 2013:6).

Ball’a göre (1994:12-15) ‘Etkin bir eğitimin ve gelişim faaliyetlerinin, neden okul öncesi çağlarda başlatılmasını gerektirdiği konusunda üç temel neden öne sürülebilir.’

Birinci neden, eğitim sisteminin daha etkin işlemesi ile ilgilidir. İyi erken öğrenme, daha sonraki eğitimlerin de daha başarılı şekilde elde edilmesini sağlar. Eğitimden hoşnutsuzluk, okulu bırakma ve başarısızlık riskini önemli ölçüde azaltır.

İkinci neden, sosyalleşme başarısı ile ilgilidir. İyi bir erken öğrenme deneyimi bireyleri erken dönemde sosyalleştirir. İlerleyen dönemlerde çocuk suç oranlarını düşürür. Ebeveyn eğitimiyle birlikte, iyi bir erken öğrenmenin sağlanması, suçla mücadele etmek için muhtemelen mevcut en iyi araçtır. Önleme tedaviden daha iyi çalışır.

Üçüncü neden hem çocuklar için adalet hem de ebeveynlere eşit muamele için hakkaniyetli bir istihdam imkânı ile ilgilidir. Annesi çalışan çocuklar için okul öncesi eğitim olmazsa olmazdır. Mümkün olduğu kadar tüm çocukların eğitim serüvenine aynı noktadan başlamaları sağlanmalıdır ve tüm ebeveynler istihdama eşit erişime sahip olmalıdır. Ancak, bu sadece bir hakkaniyet meselesi değildir. Aynı zamanda ekonomik ihtiyaçtan da kaynaklanmaktadır. Kadınların işgücündeki yerlerini almaları

ve korumaları sağlanacaksa, iş ortamında eşit fırsatların sağlanması, ücretli ebeveyn izni ve bebekler için uzatılmış günlük bakım sistemi gerektirir.

0-72 ay yaş aralığındaki çocukları kapsayan okul öncesi eğitim, çocukların düşünme sürecini kolaylaştıran bazı özelliklere sahiptir. Oyunlar, resim ve müzik gibi aktiviteler vb. yoluyla çocuklara çevre ve içinde yaşadıkları toplum hakkında birçok şey öğretilir (Barlucu, 2013:153).

Okul öncesi eğitimin ülkelerin gelişmişlik düzeyleri ve toplumsal kazanımları açılarından da çeşitli faydaları vardır. Bu faydaların başında, okul öncesi eğitimin toplumdaki yoksulluğun ortadan kaldırılması için önemli bir araç olarak değerlendirilmesi ön plana çıkmaktadır. Bu alandaki birçok teorisyen, tüm çocukların anaokuluna gitmesinin arzu edilir olduğunu, ancak dezavantajlı çocuklar için çok daha gerekli olduğunu düşünülmektedir. Okul öncesi eğitim olmadan eğitimde eşitliği sağlama olasılığı düşüktür (Singh, 2007:4-5).

Yukarıda sıralanan kazanımlar göz önüne alındığında okul öncesi eğitimin gerek bireysel gerekse toplumsal olarak bir zorunluluk içerdiği anlaşılmaktadır. Bu çerçevede, okul öncesi dönemdeki çocuğa gerekli, bilgi, beceri, tutum ve temel alışkanlıkların kazandırılması ve çocukların öğrendiklerini uygulayabilmesi için, planlı ve programlı bir eğitim hizmetine gereksinim olduğu aşikârdır. Bu eğitim hizmetinin de belli bir eğitim programı çerçevesinde bilimsel ilkelere dayalı planlı, organize ve sürekli bir faaliyet olarak yürütülmesi gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

2.1.2. Okul Öncesi Eğitimin Tarihsel Gelişimi

Son yıllarda, çocuk gelişiminde okul öncesi eğitimin yerinin oldukça önemli olduğuna yönelik anlayış ve farkındalık giderek artmaktadır. Yirminci yüzyılın ikinci yarısında, dünyada hem sosyal hem de ekonomik olarak birçok değişim birlikte yaşanmıştır. Bu değişimler ailedeki eğitim yapısındaki değişimleri de beraberinde getirmiştir. Sanayileşmiş toplumlarda aileler kırdan kente taşınmış ve anneler çalışmaya hayatına daha sıklıkla katılmaya başlamıştır. Böylece bir okul öncesi eğitim sistemine olan ihtiyaç kendiliğinden ortaya çıkmıştır (Burlacu, 2013:154).

Kamu okul öncesi eğitim sistemleri, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra ilk kez Doğu Avrupa'nın sosyalist ülkelerinde uygulanmaya başlanmış, ardından 1960'lı yıllarda İskandinav ülkeleri tarafından devralınmış ve söz konusu eğitim sistemi kısa

bir süre sonra Fransa ve İtalya’da yaygınlaşmaya başlamıştır. ABD’de ise okul öncesi eğitim sisteminin temelleri 1950’li yıllarda atılmış, 1960’lı yıllardan itibaren oldukça yaygın hale gelmiştir. Bunun sonucu olarak ortaya çıkan yeni sosyal farkındalık ve devlet finansmanı ile okul öncesi programın geliştirilmesi ve sürdürülmesine duyulan güvenin artması, o dönemde mevcut durumu değiştirmeyi mümkün kıldı. Başlangıçta okul öncesi programlar, yalnızca daha düşük sosyo-ekonomik statüye sahip olanlar ve kültürel olarak dezavantajlı çocuklar için geliştirilmiş, zamanla bu anlayış tüm ülke çocukları için yaygın hale getirilmiştir (Burlacu, 2013).

Ülkemizde ise okul öncesi eğitimin temellerinin Osmanlı İmparatorluğu dönemine kadar uzandığı görülebilir. Osmanlı’da günümüz okul öncesi eğitiminin andıran bir “sıbyan mektebi – mahalle mektebi” sistemi mevcuttur. Genellikle erkek çocuklarının daha ziyade kabul edildiği bu okullar, 5-6 yaş aralığındaki çocuklara 3-4 yıl boyunca dini eğitim verilmesi hedefi ile işletilmekteydi. Bu dönemde bazı velilerin çocuklarını daha küçük yaşlarda da bu mekteplere gönderdiği bilinmektedir. Çocuğun bu mekteplere verilmesindeki temel amaç ise çocuğa hem dini eğitim sağlamak hem de çocuğun annesine gündüz vakitlerinde biraz rahatlık sağlamaktır. Bu bakımdan sıbyan mektepleri anaokuluna, daha doğrusu çocuk yuvası ve kreşine benzetilebilir. Kimsesiz kız ve erkek çocuklarının yetiştirilmesi ve korunması amacıyla açılan ıslahhane ve Darüleytamlarda bazen anaokulu yaşındaki çocuklarda bulunurlardı. 2-7 yaş arasındaki çocukların barındırılıp eğitilmesi için bazı Darüleytamlarda anasınıfları oluşturulmuştur (Akyüz, 1996).

Okul öncesi eğitim kurumları 20. yy. başlarında daha sistematik olarak tesis edilmeye başlanmıştır. Osmanlı devletin de okul öncesi eğitim kurumları 1905 yılından itibaren öncelikle İstanbul dışındaki çeşitli illerde açılmaya başlamış, daha sonra İstanbul’da özel anaokulları açılmıştır. Resmi anaokulları ise 1912-1913 yıllarında Balkan Savaşlarından sonra açılıp yaygınlaşmaya başlamıştır. Ancak, Türk bayanları öğretmenlik konusunda yetiştirilmemiş olduğu için bu okullara öğretmen bulmada güçlüklerle karşılaşmış ve okullara azınlık guruplarına mensup (Ermeni ve Musevi) öğretmenler getirilmiştir (Akyüz, 1996).

Cumhuriyet dönemine gelindiğinde, 1923 yılı itibarı ile, Türkiye genelinde sadece 136 anaokulu öğretmenin görev yaptığı bilinmektedir. Bu öğretmenler ülke genelindeki 80 anaokulunda hizmet vermişlerdir. 1928 yılında ilan edilen Harf

Devrimi'ni takiben ülke genelinde ciddi bir eğitim seferberliği başlatılmış, ülkenin yetişmiş tüm insan kaynağı ve Milli Eğitim Bütçesi yeni tesis edilen Millet Mekteplerinin gelişimine aktarılmıştır. Bu çerçevede okul öncesi eğitim ikinci planda kalmış, okul öncesi eğitimin verilmesi ebeveynlerin ve yerel yönetimlerin inisiyatiflerine bırakılmıştır (Çelik ve Gündoğdu, 2007:177-178).

Cumhuriyet döneminde 0-6 yaş çocukların eğitimi konusu ilk kez 1949'da IV. Milli Eğitim Şurası'nda, "Aile eğitimi üzerinde durulması, ailede demokratik eğitimin uygulanması için çeşitli yöntemlerden faydalanılması gereği" şeklinde belirtilmiştir. 1953'teki V. Milli Eğitim Şura'sında, okulöncesi eğitim kurumlarının açılması ile ilgili hükümlerin yeniden yer aldığı görülmektedir: "'yer ve vasıta temini şimdilik ferdi teşebbüslere, mahalli idarelerin yardımına bağlı olmakla beraber, vekâlet bu hususta elinden geleni yapacaktır" şeklindeki hükümler göze çarpmaktadır (Oktay, 1989:121).

1950'li yıllardan itibaren okul öncesi eğitimin geliştirilmesi, yaygınlaştırılması ve ülke genelinde etkin bir okul öncesi eğitim sistemi tesis edilmesine yönelik birçok rapor, genelge, bildirge vb. yayınlanmış olduğu görülür. Söz konusu resmi yayımlardan bazıları aşağıda maddeler halinde sıralanmıştır (Çelik, 2017:178-181):

- 4 Ocak 1954 gün ve 780 sayılı tebliğ,
- 5 Ocak 1961 gün ve 222 sayılı "İlk Öğretim ve Eğitimi Kanunu",
- Şubat 1962, VII. Millî Eğitim Şurası,
- Temmuz 1974, IX. Millî Eğitim Şurası,
- Haziran 1981, X. Millî Eğitim Şurası,
- Temmuz 1988, XII. Millî Eğitim Şurası,
- Eylül 1993, XIV. Millî Eğitim Şurası,
- Mayıs 1996, XV. Millî Eğitim Şurası,
- Şubat 1999, XVI. Millî Eğitim Şurası,

Her ne kadar, gerçekleştirilen tüm bu resmi çalışmalar, ülkemizde okul öncesi eğitim sisteminin geliştirilmesine önemli katkılar sunmuş olsa da ülkemizde 2000'li yıllara kadar etkin ve yaygın bir okul öncesi eğitim sistemine ulaşamadığı görülmektedir. 2000' li yıllardan itibaren günümüze kadar olan süreçte ise aşağıda maddeler halinde sıralanan önemli gelişme/iyileştirme faaliyetleri gerçekleştirilmiştir:

- Şehirleşmenin yaygın olduğu kentler ile gecekondü bölgelerinde okul öncesi eğitim hizmetleri artış göstermiş,
- İş kanunun da belirlenen sayının üzerinde işçi çalıştıran kamu kuruluşları ve özel kuruluşların, çalışanların çocukları için kreş ve anaokulu açmaları sağlanmış,
- Okul öncesi eğitimi hizmeti veren kurumlar arasındaki farklılıkların giderilmesi için standartlar oluşturulmuş,
- Okul öncesi eğitim döneminde toplum tabanlı, milli, ahlaki ve manevi değerlere bağlı eğitim verilebilmesi için yazılı, sözlü ve görüntülü eğitim programlarının yapımı özendirilmiş,
- Okul öncesi amaç ve hedefleri okul öncesi eğitim programları çerçevesinde yürütölmeye başlanmıştır.

Bu programlardan en göze çarpanı 2006 yılı programı olmakla birlikte, bu tez çalışması kapsamında incelenmiş olan ve 2006 yılı programının geliştirilmiş ve tekrar düzenlenmiş hali olan 2013 yılı okul öncesi programı en güncel ve geçerli olan program olarak yürürlükte bulunmaktadır.

Çalışmanın takip eden bölümlerinde, tarihsel gelişimi içerisinde okul öncesi programları ve özellikle 2013 yılı okul öncesi programı ana hatları ile incelenmiştir.

2.2. OKUL ÖNCESİ EĞİTİM PROGRAMI

Bir eğitim sistemi için hayati öneme sahip bir okul öncesi eğitim programının, yeniliklere açık, yaratıcı, karşısına çıkan problemleri çözebilen, olayları yaratıcı bir biçimde değerlendirebilen, bulunduğu toplumun ve diğerlerinin yaşadığı topluma ait kültürleri fark edebilen, değer yargılarını ve kurallarını yorumlayabilen ve gerekli anlayışları geliştirebilen, kazandığı bu becerileri tüm insanlık adına kullanabilen bireyler yetiştirmesine temel oluşturmalıdır (Tuğrul, 2005:62).

Ülkemizde okul öncesi eğitime yönelik olarak özellikle 1950’li yıllardan itibaren çeşitli geliştirme/iyileştirme faaliyetleri yürütölmüştür. Söz konusu faaliyetler Bölüm 2.1.2.’de ayrıntıları ile incelendiği üzere genellikle tebliğ, rapor, kanun ve tavsiye kararları niteliğinde gerçekleştirilmiştir. Bu faaliyetler okul öncesi eğitim ile hedeflenen çıktılara ulaşılmasına yetersiz kalmış ve 2000’li yıllardan itibaren ise

gelişen dünya koşulları ve değişen gereksinimler doğrultusunda söz konusu çalışmaların bilimsel ve etkin bir program çerçevesinde yürütülmesi ihtiyacı doğmuştur. En nihayetinde 2013 yılında, Millî Eğitim Bakanlığı Temel Eğitim Genel Müdürlüğü tarafından bir Okul Öncesi Eğitim Programı yayınlanarak, okul eğitimleri bu programın hedefleri doğrultusunda yürütülmeye başlanmıştır.

Çalışmanın bu bölümünde öncelikle söz konusu eğitim programının gelişimi ve programın içeriği ayrıntısı ile incelenmiştir.

2.2.1. Okul Öncesi Programlarının Gelişimi

Esasen, ülkemizde çağdaş anlamda okul öncesi eğitim programı çalışmaları ilk olarak 1989 yılında başlamıştır. Bu çalışmalar, 1994, 2000, 2002 ve 2006 yıllarında çeşitli güncellemeler ile program geliştirilmiş, en nihayetinde 2013 yılında yayınlanan en son haliyle yürürlüğe konmuştur (MEB, 2013).

Ülkemizde yayınlanan ilköğretim öncesi programı 1994 yılında yayınlanan program olarak kabul edilir (Durmuşoğlu, 2022). Bu programda özellikle etkin bir eğitim gelişimi için aile desteği üzerinde durulur. Programa göre, okul ile ailenin iş birliği oldukça önemlidir. Bu kapsamda ailenin eğitime katkı sağlayarak ailenin de eğitilmesi hedeflenir. 2002 yılı programında, ailenin katkısı bir parça daha somutlaştırılmıştır. Örneğin 2002 programında öğretmenlerin ailelere ev ziyaretleri gerçekleştirmesinin ve okulun her yarıyıl en az iki defa veliler ile toplantılar yapmasının önemi vurgulanmış ve böylelikle ailenin eğitim sürecine katkısının sürekli bir hale getirilmesi hedeflenmiştir. 2006 yılında yayınlanan programda ailenin katkısı, aile ziyaretlerine ek olarak, aile eğitim etkinlikleri, aile iletişim etkinlikleri, ailelerin eğitim etkinliklerine katılımı, bireysel görüşmeler ve toplantılar, yönetim ve karar verme süreçlerine katılım ana başlıkları altında ele alınmıştır. 2006 ve 2013 yılı programlarında dikkat çeken bir hususta, aile katkısı ve aile ziyaretlerinin bir sonuç raporu şeklinde belgelenmesi zorunluluğunun getirilmiş olmasıdır. Bununla birlikte 0-36 ay çocukları için, Eğitim Programının içinde Bütünleştirilmiş Aile Destek Eğitim Rehberi (EBADER) ve 36-72 ay çocukları için, Okul Öncesi Eğitim Programı ile Bütünleştirilmiş Aile Destek Eğitim Rehberi (OBADER) hazırlanarak programa eklenmiştir. Bu rehberler öğretmenlere aile katılımı çalışmalarını planlama ve

uygulama konusunda kılavuzluk yaparken, programla birlikte bu rehberleri etkin bir şekilde kullanmaları gerektiği vurgulanmıştır (MEB,2013).

Okul öncesi eğitim ile ilgili alan yazını incelendiğinde, esasen okul öncesi çağıdaki çocukların eğitimsel gelişimlerine önemli katkı sağlama potansiyeline sahip olan programların çeşitli özelliklerinin bulunması gerektiğinin vurgulandığı görülür. Örneğin, söz konusu programın tüm çocuklar için öngörülen gelişim için çocukların gerek fiziksel gerek duygusal olarak destekleyen bir yapıya sahip olması gerektiği sıklıkla vurgulanır. Ayrıca eğitimin hedeflerine ulaşabilmesi için öğretmenlerin de alanlarında iyi eğitim görmüş olması, sınıf ortamının çocuklarının yaşlarına göre tasarlanması, öğretmen başına düşen öğrenci sayısının optimum düzeylerde tutulması ve ailenin söz konusu eğitim süreçlerinde etkin olarak rol üstlenmeleri elzem olarak değerlendirilmiştir. Genel olarak incelendiğinde, 2013 programının çocukların sağlıklı gelişimlerini desteklemek amacını güttüğü görülür (Durmuşoğlu, 2022: 655-656).

Değerlendirme açısından incelendiğinde ise 2002 programında öncelikle çocuğun, öğretmenin ve son olarak da programın değerlendirilmesi şeklinde üç farklı değerlendirmenin yapıldığı görülür. 2006 yılında ise söz konusu değerlendirme motifleri aynen korunmuş, ilave olarak çocuğun değerlendirilmesi faaliyetleri ayrıntılandırılmıştır. 2013 yılı programında ise değerlendirme oldukça ayrıntılıdır. Özellikle çocuğun değerlendirilmesi tüm gelişim alanlarını kapsayan gerek ayrıntılı gerek bütünsel şekilde bir değerlendirme öngörülmüştür. Ayrıca öğretmenin kendini değerlendirmesi gibi farklı değerlendirmelere de vurgu yapılmıştır (MEB, 2013).

2013 okul öncesi eğitim programı çocuk merkezli bir program olarak tasarlanmıştır. Programın içeriği incelendiğinde bu husus dikkate çarpar. Program, çocuğun oyun yoluyla, keşfederek öğrenmesini ve yaratıcılığının geliştirilmesini ön plana almakta, öğrenme ortamlarının öğrenme merkezleri şeklinde düzenlenmesini, süreç içinde günlük yaşam deneyimleri ve öğrenme ortamlarından yararlanılmasını, özel gereksinimli çocuklar için uyarlamaların yapılmasını ve değerlendirmenin çok yönlü yapılmasını öngörmektedir. Çocuğun çok yönlü desteklenmesini öngören program, diğer okul öncesi eğitim programlarından farklı olarak rehber öğretmenler ile iş birliğini ve ailenin katılımını önemli görmektedir (MEB, 2013).

Program kapsamında 0-6 yaş aralığını kapsayan eğitim için bazı amaçlar belirlemiştir. Bu amaçlar aşağıda maddeler halinde sıralanmıştır (MEB, 2013):

- Çocukların beden, zihin ve duygu gelişimini ve iyi alışkanlıklar kazanmasını sağlamak,
- Onları ilkokula hazırlamak,
- Şartları elverişsiz çevrelerden ve ailelerden gelen çocuklar için ortak bir yetiştirme ortamı yaratmak,
- Çocukların Türkçeyi doğru ve güzel konuşmalarını sağlamak.

Bu amaçlar doğrultusunda çocukların zengin öğrenme deneyimleri ile gelişmelerini ve böylelikle en nihayetinde çocukların ilköğretime hazır hale gelmeleri için çeşitli hedefler ortaya koyar. Bu hedefler genel olarak öğrenci merkezlidir ve çocukların tüm gelişim alanlarını dengeli biçimde desteklemeyi hedeflemesi bakımından gelişimsel ve dengeli, öğrenmelerin kalıcılığını hedeflemesi ve bilimsel çalışmalara dayanması bakımından da eklektiktir.

Yukarıda listelenen amaçlar doğrultusunda çocukların bilişsel, sosyal, duygusal, motor, cinsel gelişimlerinin desteklenmesi, gelecekte sağlıklı birer birey olabilmeleri açısından önemlidir. Bu gelişimlerin doğru bir şekilde desteklenmesi nitelikli programlar ve öğretmenler eşliğinde gerçekleştirilebilmektedir. Çocukların beklenen gelişimlerinin, toplumsal boyutlarını da barındıran oldukça karmaşık bir süreçtir. Hayatın en büyüğü dönemi olarak kabul edilen okul öncesi dönemi, çocuğun hayatını doğuştan getirdiği özelliklerle birlikte aileden edindiği bilgiler ışığında aldığı eğitimler önemli derecede etkileyecektir.

2.2.2. Okul Öncesi Programlarının Değerlendirilmesi

Tarihsel süreç incelendiğinde, bireylerle doğrudan ilişkili her olgunun sürekli olarak bir değişim içerisinde olduğu görülür. Teknolojik gelişmelere paralel olarak bireylerin yaşadıkları çevresiyle birlikte bu değişim ve dönüşüm tüm sosyal alanları etkiler. Var olan her sistem gibi eğitim sistemleri ve bu sistemlere yön veren eğitim programları da zaman içerisinde çağın gereklerine uygun olarak değişime ayak uydurmak zorundadır. Bu maksatla eğitim programları da hedef ve içerik bakımından dinamik bir yapı olarak tasarlanır ve uygulanırlar. Dolayısı ile herhangi bir eğitim programında olduğu gibi okul öncesi eğitim programlarının da zaman içerisinde değişip geliştirilmesi oldukça olağan bir durumdur.

Ülkemizde 2000’li yıllardan sonra ihdas edilen okul öncesi eğitim programları incelendiğinde bu programların değişime ve değerlendirmeye açık bir yapıda tesis edildiği görülmektedir. Böyle bir değerlendirmenin sürekli olarak gerçekleştirilmesi programın niteliğinin artırılmasında olumlu katkı sağlar. Niteliği yüksek bir program ise etkili bir eğitim için oldukça önemlidir. Ayrıca, okul öncesi programlarının bilimsel yöntemler kullanılarak sistematik bir şekilde sürekli olarak değerlendirilmesi, eksikliklerin tespiti ve bir sonraki programda bu eksikliklerin giderilerek programın yenilenmesine temel teşkil eder. Özetle, programdan beklenen hedeflerin elde edilmesi için sistematik değerlendirmeler olmazsa olmaz niteliğindedir (Sapsağlam, 2013:64; Ünver, 2020).

Kandır (2002) tarafından gerçekleştirilmiş olan bir çalışmada, öğretmenlerin programdan ne anladıkları, programdan ne şekilde istifade ettikleri ve kendilerini ne derecede yeterli bulduklarını da değerlendirmeleri gerekmektedir. Programın uygulayıcısı konumunda olan öğretmenlerin programı anlaşılmaz, yetersiz, verimsiz veya eksik bulmaları, programın gerektiği gibi uygulanmaması ve dolayısı ile eğitimin plansız bir şekilde yürütülmesi sonuçlarını doğurur. Dolayısı ile uygulanan eğitim programının sürekli bir şekilde değerlendirilmesi ve gerçekleştirilen değerlendirmeler ışığında geliştirilmesi gerekmektedir.

Hyson (2003)’e göre değerlendirme, programın başarısını etkileyen en önemli etkenlerin başında gelmektedir. Bu değerlendirme üç yönlü olarak gerçekleştirilmelidir. Bunlar, öğrencinin, öğretmenin ve programın kendisinin değerlendirilmesi olarak ele alınmalıdır. Bu değerlendirmeler sürekli olarak gerçekleştirilmelidir. Ayrıca program kapsamında gerçekleştirilecek bilimsel değerlendirme çalışmaları da programın, öğrenci, toplum ve aileler üzerindeki orta ve uzun vadeli etkilerinin belirlenmesine yardımcı olan en önemli yardımcı öğelerdendir.

Ledoux vd. (2010)’e göre ise okul öncesi eğitim programlarının çok yönlü olarak değerlendirilmeleri gerekir. Bu değerlendirme farklı bilimsel yöntemlerle gerçekleştirildiğinde hedef ve kazanımların etkinliğini ve programın eğitim sürecinde beklenen öğrenme çıktılarını karşılama durumu etkin bir şekilde ortaya konulmuş olur. Dolayısı ile değerlendirmelerin farklı yöntem ve bilimsel teknikler kullanılarak gerçekleştirilmesi oldukça önemlidir.

Başaran (2018)'a göre ise herhangi bir okul öncesi programının genel anlamda etkililiğini ya da beklenmedik yönde çalışan yanlarının olup olmadığını belirlemek için etkin bir şekilde değerlendirilmesi gerekmektedir. Elde edilen bulgular neticesinde gerekli değişimler yapılmalıdır. Bu durum, programların da sürekli olarak değişimini kaçınılmaz kılar.

Sonuç olarak, okul öncesi programlarının, hususiyetle halen yürürlükte olan 2013 okul öncesi eğitim programının, özellikle öğretmen merkezli olarak ve farklı yönleri ile bilimsel yöntemlerle değerlendirilmesi, programın başarı ile yürütülüp çağın gereklerine uygun olarak geliştirilmesi için elzemdir. Bununla birlikte alan yazında 2013 yılı programını bu çerçevede değerlendirip ele alan çalışmaların nadir olduğu görülmektedir (Özdemir, 2021:656). Bu nedenle bu tez kapsamında gerçekleştirilen çalışmanın alan yazına önemli bir katkı sunacağı değerlendirilmektedir.

2.3. CİNSEL GELİŞİM

İnsan gelişimi süreklilik arz eden bütünsel bir süreçtir. Bu süreçte bireyler öncelikle çevresel faktörlerin etkisi ile duygusal ve sosyal alanlarda gelişim gösterirler. Duygusal gelişim, çocuğun kendi duygularını fark edebilmesi, tanımlayabilmesi, kontrol edebilmesi ve ifade edebilmesi aynı zamanda başkalarının duygularını da anlayıp, yorumlayıp bu duygulara cevap verebilme becerisi kazanabilmesidir. Sosyal gelişim ise bireyin içinde bulunduğu kültürdeki diğer insanlarla uyum içerisinde yaşama becerisi kazanmasıdır (Çetin, 2019, Özdemir vd., 2021:316).

Okul öncesi olarak tanımlanan 0-6 yaş aralığındaki çocuklar etraflarında sürekli değişen ve gelişen sosyal ortamlar ve ilişkiler ağı içerisinde sağlıklı ilişkiler kurmaları hedefi ile çocukların bu alanlardaki gelişimine dikkat edilmedir (Ekinci, 2006). Bu maksatla okul öncesi dönemi eğitimi, çocukların duygusal ve sosyal gelişimlerinde son derece önemlidir. Bununla birlikte gelişim bütünseldir ve bu çağlardaki çocukların cinsel gelişimleri göz önünde bulundurulmadan verilecek bir eğitim çocukların duygusal ve sosyal gelişimlerinin istenilen düzeyde olmamasına neden olacaktır.

Günümüz toplumlarında cinsel gelişim gerek aile içerisinde gerekse akademik alanlarda genellikle göz ardı edilen bir konudur. Cinsel gelişim genellikle toplum

içerinde bir tabu olarak görülür. Böylelikle gerek aile içinde gerek eğitim çevrelerinde bu konuların konuşulması ayıp olarak nitelendirilir. Ayrıca, hızla değişen teknolojik gelişmelerle birlikte rekabet ortamlarının arttığı, makul bir gelir düzeyine ulaşmak için küçük yaşlardan itibaren kaliteli bir akademik eğitim alınması gerekliliği de cinsel gelişimi ikinci plana iten önemli faktörlerdendir. Dolayısı ile günümüzde gerek tabu gerek yanlış algılar gerekse akademik başarının öncelenmesi, cinsel gelişim konusunda çeşitli yanlış sonuçlar elde edilmesine neden olmaktadır.

İçerisinde bulunduğumuz sosyo-kültürel yapı, cinsel konuların konuşulmasına engel teşkil eder. Eğitim kurumlarında verilen eğitim ise oldukça yetersizdir. Böylelikle henüz gelişim çağındaki çocukların cinsel konularda bilgilerinin kaynağı medya, pornografik materyaller ve arkadaşlardan öğrenilen gerçekten uzak bilgiler olmaktadır. Söz konusu kaynakların çocukların cinsel gelişimine faydadan çok onarılmaz hasarlara neden olduğu aşikârdır (Taşçı, 2010).

Cinsel gelişim çok boyutlu bir süreçtir. Toplumda olan yaygın görüşün aksine cinsel gelişim salt anatomik ve fizyolojik işlevleri içermez. Bunların yanı sıra sevilme ve kabul görmek, sevgisini başkalarıyla paylaşmak, kendini değerli hissetmek ve duygu ve düşüncelerini paylaşmak gibi temel insan ihtiyaçlarıyla yakından ilişkilidir. Esasen cinselliğin sosyal, psikolojik, ekonomik ve kültürel birçok alt boyutları vardır. Tüm bunlar değerlendirildiğinde, cinselliğin yeme içme kadar gerekli bir ihtiyaç olduğu sonucunu doğurur (Aydoğdu, 2017:72). Dolayısıyla yaşamın ayrılmaz bir parçası olan cinselliğin, bilimsel yöntemlerle desteklenmiş bir eğitim stratejisi ile henüz okul öncesi çağlardan başlanarak verilmesi ve böylelikle doğru bir cinsel gelişimin sağlanması vazgeçilmez bir ihtiyaçtır.

Cinsel davranışlar henüz çocukluk döneminin ilk aşamalarında ortaya çıkmaktadır. Söz konusu davranışlar okul öncesi eğitim ortamlarında kolaylıkla ayırt edilebilir ve gözlemlenebilir durumdadır. Gözlemlenen bu öğretmenler için çocukların cinsel gelişimlerine katkı sağlamak için bir fırsat sunar. Bunun aksine öğretmenlerin çocukların bu davranışlarını görmezden gelip meraklarını baskılayacak tutumlar sergilerlerse çocukların karşı cinse saygı duymak, uygun olan dokunma ile uygun olmayan dokunmayı ayırt etmek gibi temel cinsel gelişim öğelerini öğrencilere aktarmamış olacaktırlar (Ünlüer, 2021:380). Bu durum, okul öncesi eğitimde cinsel gelişim için öğretmenin rolünün oldukça önemli olduğunu göstermesi açısından

dikkate değerdir. Yaygın olan kanaatin aksine cinsel gelişim ergenlikle başlayan bir süreç değildir.

Çalışmanın bundan sonraki bölümünde öncelikle cinsel gelişim ile ilgili temel kavramlar özetlenmiş ve cinsel gelişim ilgili kuramlar incelenmiştir.

2.3.1. Cinsel Gelişim ile İlgili Temel Kavramlar

Cinsel gelişim, insanın dünyaya gelişiyle birlikte başlayıp tüm yaşantısı boyunca farklı davranışsal süreçleri içeren, değişken ve sürekli bir gelişim sürecidir (DeLameter ve Friedrich, 2002). Cinsel gelişim, tüm gelişim alanlarının bir unsurudur ve bu alanda yaşanacak bir aksaklık diğer tüm gelişim alanlarını da olumsuz yönde etkiler. Genel olarak incelendiğinde cinsel gelişimin çocukluk dönemlerinde daha hızlı ve etkin bir şekilde geliştiği görülür (Aydoğdu, 2018). Bu nedenle 0-6 yaş aralığını kapsayan okul öncesi çocuklarda cinsel gelişimin iyi takip edilmesi elzemdir.

Cinsel gelişim, tüm gelişim süreçleri içerisinde oldukça ciddi bir alandır. Esasen cinsel gelişimin başlangıcı noktasında tanımlanan belirli bir yaş aralığı da bulunmamaktadır. Bu durum cinsel gelişimin öncelikle aile sonra da öğretmenlerin konuya dikkatle ve ciddi bir şekilde eğilmelerini zorunlu kılar (İşler ve Gürşimşek, 2018:847). Bu nedenle, konunun dikkatle ele alınmasında cinsel gelişim ile ilgili kavramların tam olarak ayırt edilerek anlaşılması önem arz eder. Günümüzde oldukça yanlış olarak ele alınan bu temel kavramlar cinsel gelişimin basit bir biyolojik ayırım olarak değerlendirilmesinden kaynaklanmaktadır. Her eğitimcinin söz konusu temel kavramlarını iyi bilmeleri önem arz eder.

Çalışmanın bu bölümünde cinsel gelişim konusunda bilinmesi gereken ve literatürde sıklıkla karşılaşılan çeşitli kavramlar özet olarak açıklanmıştır.

Cinsiyet

Biyolojik olarak farklılık gösteren, bireyleri erkek ve kadın olarak ayırt etmede kullanılan bir kavramdır. Esasen erkeklerin ve kadınların anatomik ve fizyolojik farklılıkları mevcuttur. Bu durum çeşitli organ, hücre yapıları ve hormonal farklılıklar olarak ortaya çıkar. Cinsiyet, kadın ve erkek arasındaki bu biyolojik farklılıkları tanımlayan, üreme ve cinselliğin biyolojik yönüyle ilişkili olan bir kavramdır (Yılmaz, 2011).

Cinsellik

Cinsellik kavramı biyolojik cinsiyet kavramından ayrı olarak geniş yelpazede ele alınan bir kavramdır. Bu kavram sosyal, psikolojik, ekonomik, kültürel, etik, hukuksal ve dinsel etmenler içerisinde tanımlanır. Cinsellik, ilişkiler ve davranışlarda şekillenir ve arzular, fanteziler, inançlar, roller vb. unsurlarda deneyimlenir (Arslan, 2023:174). İnsan yaşantısının önemli bir parçasını oluşturan cinsellik; üreme organları, sosyal cinsiyet rolleri, fiziksel olgunlaşma, beden imajı ve sosyal ilişkiler gibi özellikleri içinde barındıran geniş bir kavramdır (Aydoğdu, 2018).

Cinsel Kimlik

Cinsel kimlik bireyin biyolojik cinsiyetten ayrı olarak kendini herhangi bir cinsiyete ait olarak tanımlamasının genel adıdır (Bozdemir ve Özcan, 2011). Yalçın'a (2010) göre ise cinsel kimlik, bireyin cinsiyetinin farkına varması, bedeni ve benliğini belli bir cinsellik içinde algılaması, kabullenmesi ve duygu ve davranışlarını buna uygun bir şekilde yönlendirmesidir. Cinsellik gerek kalıtsal özellikler neticesinde gerekse çevresel faktörler etkisi ile şekillenir. Kalıtsal faktörler cinsiyeti belirlerken çevresel faktörler de cinsel kimliği şekillendirir. Çocuklarda cinsel kimliğin şekillenmesi, çocukluğun erken dönemleri olan 2 ve 3 yaşlarından itibaren olduğu ve çevreye göstermeye başladığı düşünülmektedir (Arslan, 2023:176).

Genel olarak toplumda gözlenen cinsel kimlik algıları bireylerin biyolojik cinsiyetleri ile uyumlu olmaktadır. Buna karşılık bazı bireylerin farklı cinsel kimlikler geliştirip benimsedikleri de gözlenmektedir. Çocuklar toplum içerisinde kadın-erkek cinsiyet ilişkilerini rahatlıkla geliştirebilir. Farklı cinsel kimlik geliştirme ise genellikle çevresel ve toplumsal etkileşimler neticesinde oluşur. Örneğin ailelerin çocukları için renk ve oyuncak seçimleri, onları özdeşleştirdikleri hayvansal figürler, hitap şekilleri vb. bu cinsel kimlik gelişinde önemli bir etkidir. Ayrıca medya ve sosyal iletişim ortamları ile toplumun erkek ve kadına yüklediği özellikler gibi çevresel etmenler de çocuğun cinsel kimlik gelişimini etkilemektedir (Aydoğdu, 2018:76).

Cinsel Olgunluk

Cinsel olgunluk kavramı da çoğunlukla bireyin üreme sistemi ve üreme organının gelişimini ifade eden biyolojik bir kavramdır. Erkeklerde üreme sisteminin sağlıklı döl, kadınlarda ise yumurta üretiminin başladığı düzey cinsel olgunluğa erişim

olarak kabul edilir (Pekdoğan, 2015; Yılmaz, 2011). Dolayısı ile cinsel olgunluk biyolojik büyüme ile ilgilidir ve cinsel olgunluğa insan vücut gelişiminin belirli bir evreye kadar gelişmesinden sonra ulaşılır.

2.3.2. Cinsel Gelişimle İlgili Kuramlar

Cinsel gelişimi anlamak ve sağlıklı bir zemine oturtmak, cinsel gelişimi farklı unsurları ile ele almak için zaman içerisinde ortaya atılmış çeşitli anlayış modelleridir. Hâlihazırda bu kuramlar cinsel gelişim daha iyi anlamak için en iyi kaynaklardır. Bu kuramlar aşağıda maddeler halinde listelenmiş ve her kuram ayrıntılı bir şekilde açıklanmıştır:

- Psikoanalitik kuram
- Psikososyal kuram
- Sosyal Öğrenme Kuramı
- Bilişsel Gelişim Kuramı
- Bilgi İşleme Kuramı (Cinsiyet Şemalar)

2.3.2.1. Psikoanalitik Kuram

Bu kuram Sigmund Freud (1856-1939) tarafından 19. yy. sonlarında geliştirilmiştir. Freud'a göre, yetişkinlikte sahip olduğumuz özelliklerin çoğu çocukluk yıllarında yaşadığımız deneyimler tarafından şekillenir. Ayrıca Freud, Psikolojik olguların çoğunu cinsel kavramlar içerisinde şekillendirerek açıklamıştır.

Cinsel davranışlar henüz çocukluk dönemi çağlarında, çocukların günlük yaşamlarında ve sınıf ortamlarında yaygın olarak gözlemlenmektedir. Konu hakkında gerçekleştirilen bazı araştırmalar çocuğun cinsel kimlik farkındalığının 18 ay civarı başlayıp 30 ay civarı kendi cinsel kimliklerini ayırt etmekle ilgili bilgiyi anlamaya başladıklarını, bu durumun ise çocukluk döneminin cinsel gelişim açısından önemli olduğunu ortaya koymaktadır (Çokar ve Ortaylı, 2003; Balter vd., 2016).

Freud'a göre insan yaşamındaki her dönemin cinsel gelişim açısından kendine özgü belirleyici bir özelliği vardır. Bu belirleyici özellikler yetişkin bir bireyin kişiliğinin oluşmasında oldukça etkilidir. Ayrıca Freud kişilik ve cinsellik arasındaki bağı Libido kavramı ile ele almıştır. Libido kavramı sadece cinsel birleşme olarak

değil haz ve uyarılara karşı yönelme olarak da ifade edilmiştir. Libido adı verilen enerjinin her evrede farklı bölgelerde harekete geçmesi o bölgede haz ve doyuma ulaşması önemlidir. Bir bireyde doyumun az ya da çok olması o dönemde saplanmanın gerçekleşmesine neden olmaktadır. Dönemlerde oluşan saplanma gelişimsel olarak dengenin bozulması ve kişinin yetişkinlikte o dönemin özelliklerini göstermesi ile karşılaşabilmektedir (Oral, 2016). Gelişimi bir bütün olarak ele aldığımızda bir dönem ve gelişim aşamasında saplanmanın gerçekleşmesi gelişim alanlarını da olumsuz etkilemektedir. İnsan bedeninde Libidonun toplandığı bölgeye ve haz alma durumuna göre psikoseksüel dönemler belirlenmiştir. Bu dönemler:

- Oral Dönem (0-1 Yaş)
- Anal Dönem (1-3 Yaş)
- Fallik Dönem (3-6 Yaş)
- Latent Dönem (6-11 Yaş)
- Genital Dönem (11 Yaş ve üstü)

Oral Dönem (0-1 Yaş):

Psikoseksüel dönemin ilk basamağı olan oral dönem 1 yaşı sonuna kadar devam eder. Bu dönemde haz kaynağı ağız ve çevresidir. Ağız bölgesinde alınan başlıca duyular; açlık, susuzluk, anne memesi ya da çevresindeki nesnelerin emilmesinin oluşturduğu dokunma, doyma, yutkunmaya ait duyulardır. Bu dönemde bebekler kendilerine bakanlara bağımlıdır ve açlığını gideren annesi ilk sevgi nesnesidir (Yazgan-İnanç ve Yerlikaya, 2020:30).

Oral ihtiyaçların zamanında ve eksiksiz giderilmesi anne ve bebek arasındaki güven duygusunu oluşturur. Anne bebek arasındaki oluşan bu güven duygusu bebeğin sosyal ve duygusal yönlerden gelişen beynine biçimlendirici bir etki yaratmaktadır. Bu dönemde yaşanan saplanma yetişkinlikte oral karakterli bireyler olarak başkalarına bağımlı, karmaşık duygusal bir yapı, abartılmış bir iyimserlik hali, karamsarlık, çatışmalı ruh halleri, fazla yemek yeme, fazla konuşma, sigara içme vb. oral davranışların geliştiği varsayılır (Gençtan, 2002).

Anal Dönem (1-3 Yaş):

Bir ila üç yaşı kapsayan tuvalet eğitimini de içinde barındıran bir dönemdir. Çocuklar, altı değiştirilirken ya da temizleme esnasında dokunulmasından haz duyarlar. Bu duyuşsal öğeler çocuğu bir sonraki döneme hazırlar. Bu dönemde haz bölgesi anüs, rektum ve mesanedir.

Çocuklar 2 yaş civarı yürümeye, konuşmaya, kendi benliğini çevresinden ayrı olduğunu anlamaya başladığı, yavaş yavaş bağımsız davranışlar geliştirdiği bir dönemdir (Yavuzer, 2019:127). Bu bağımsız davranışlar çocuğun özerkliğini kazanırken dış çevre ve kendi istekleri arasında denge kurması için gerekli pratikleri oluşturmaktadır. Tuvalet eğitimine denk gelen bu dönem ile dışkısını bırakmak ya da tutmak gibi karşıt duyguları içinde barındıran, özerk davranış denemeleri ile çocuk bağımsızlığını oluşturmaya çalışmaktadır. Bu dönemde anne-çocuk ilişkisi önemlidir. Bu dönem tuvalet eğitiminin dışında da birçok özerklik çabasını barındırmaktadır. Tuvalet eğitimi barışçıl yollarla kazandırılmalıdır aksi halde anal dönemde saplanan çocuk ileride titiz, katı, cimri, aşırı düzenli bir kişilik eğilimi gösterebilmektedir.

Fallik Dönem (3-6 Yaş):

Bu dönem 3-6 yaşları kapsamaktadır. Bu dönemde çocuk cinsiyetini ayırt etmektedir. Haz bölgesi artık cinsel organlardır.

Cinsiyetini fark eden çocuk doğal olarak bu dönemde merak duygusu artmaktadır. Cinsiyete özgü organların farklılıklarına dair sorular yöneltebilirler. Bu sorular karşısında kızmak ya da korkutucu bir tavır sergilemek çocuklara kendilerini suçlu hissettirerek çatışmalı duygular yaşamasına neden olabilmektedir. Bu dönemde ayrıca haz kaynağı cinsel organlar olduğu için sürtünme, dokunma, mastürbasyon vb. davranışlar gözlemlenmektedir. Bu dönemin özellikleri arasında yer alan karşı cinsten ebeveyne karşı özel ilgi duyulmasıdır. Freud bu yaşanan duruma kızlarda oluşan *Elektra kompleks*, erkeklerde ise *Oedipus kompleks* olarak adlandırmıştır. Elektra kompleksinde kız çocuklar annelerine kıskançlık duygularını barındırırken babalarına hayranlık duyarlar. Aslında bu çatışmadan anne ile özdeşim kurulursa bu dönemde saplanma gerçekleşmez. Oedipus kompleksi ise babaya olan kıskançlık ve rakip görme duygularının yanı sıra anneye hayranlık duyulmaktadır. Baba bu aşamada uygun bir rol modelse sağlıklı özdeşim kurulmaktadır. Bu dönemde anne ve baba ile kurulan

sağlıklı ilişki sonucunda çocuklarda cinsiyete özgü özellikler, değer ve tutumlar kazanmaktadır (Freud, 1964).

Latent (Gizil) Dönem (6-11 Yaş):

Bu dönem okul çağına denk gelen 6 ila 11 yaşları kapsamaktadır. Freud'a göre bu dönemde libido bir bölgede yoğunlaşmadığı için sakin bir dönem olarak nitelendirmiştir. Bu dönemde enerji daha çok sosyal çevre, okul, arkadaşlar ve akademik olarak öğrenmelere yoğunlaşmaktadır. Bu dönemde çocuklar daha çok hemcinsleri ile sosyalleşmekte, karşı cinse ve cinselliğe ilgi duymamaktadırlar (Duyan,2016, Başal,2007). Ayrıca bu dönemde libidonun odaklandığı bir bölge olmadığı için saplanma söz konusu değildir ve bu dönem daha çok ergenlik öncesi durgunluk olarak görülür (Senemoğlu, 2000:80).

Genital Dönem (11 Yaş ve üstü):

Genital dönem psikoseksüel gelişimin son aşamasıdır. Bu dönemde fiziksel ve hormonal değişimlerin etkisi büyüktür. Latent dönemde dinlenmede olan libido, bu dönem tekrar genital organlarda odaklanmaktadır. Karşı cinse duyulan ilginin artmasıyla birlikte Cüceloğlu'na (2006) göre bu dönemde duyguları ve cinsel organları arasındaki bağı keşfeder ayrıca karşı cinsler arasındaki ilk romantik ilişkilerin doğması da bu döneme rastlamaktadır.

Freud'a göre fırtınalı bir dönemdir. Bu dönem hız kazanan bedensel, cinsel ve zihinsel gelişim yeni sorumluluklar ve beklentiler getirmektedir.

2.3.2.2. Psiko Sosyal Kuram

Erik H. Erikson, Freud'un geliştirdiği kuramı da ele alarak gelişim kuramını oluştursa da bazı yönlerden ayrılmaktadır. Eric Erikson bütün hayatı ele alarak 8 gelişim dönemine ayırmıştır. Erikson'a göre bu dönemlerin sağlıklı bir şekilde atlatılması gereken çatışmalar vardır. Bu çatışmalar genelde benliğin iki zıt ucu gibidir. Her dönem bir sonraki döneme basamak oluşturur ve her yeni dönem bir önceki dönemin etkisi ile şekillenir (Erikson, 1963). Kişinin psikososyal evrelerde krizler olabilmektedir ve Freud'un kuramında olduğu gibi saplanma gerçekleşmemekte, kriz çözümleninceye kadar devam etmektedir. Erikson'a göre aşağıda maddeler halinde

listelenen 8 psikososyal evre vardır (Senemoğlu, 2000). Bu çalışma kapsamında yararlanılan ilk beş evre takip eden bölümde özetle açıklanmıştır.

Erikson'un 8 gelişim evresi:

1. Evre: Güvene Karşı Güvensizlik
2. Evre: Bağımsızlığa Karşı Utanma ve Şüphencilik
3. Evre: Girişkenliğe Karşı Suçluluk duyma
4. Evre: Başarıya Karşı Aşağılık Duygusu
5. Evre: Kimlik Kazanmaya Karşı rol Karmaşası
6. Evre: Dostluk Kazanmaya Karşı Yalnız Kalma
7. Evre: Üretkenliğe Karşı Duraklama
8. Evre: Benlik Bütünlüğüne Karşı Umutsuzluk

1.Evre: Güvene Karşı Güvensizlik:

Bu evre Psikoseksüel gelişimde oral devreye denk gelmektedir. Doğumdan sonraki ilk bir yıl bebeğin ebeveynlerine olan güven duygusunun geliştiği bir yıldır. Bu yılın sonuna kadar bebek ya güven ya da güvensizlik geliştirecektir. Bebek, ihtiyaçları oluştuğunda dengesi bozulacak ve anne gerekli fiziksel veya duygusal ihtiyaçları gidererek düzenlemeye çalışacaktır. Bebeğin ihtiyaçlarına karşı verilen cevaplar güven duygusunun temelini atacaktır. Temel güven duygusu, diğer kişilerin bizimle ilgili olumlu duyguları olduğunu, onlara inanabileceğimiz, güvenebileceğimiz, yardım alabileceğimiz diğer kişilerle bağlanabileceğimiz gibi olumlu duygu ve düşüncelerin temelini oluşturmaktadır (Arı, 2006). Bebek annesi ile karşılıklı güven ilişkisi geliştirirse, çevresindeki diğer insanlara da güvenecektir. Bu dönemde gelişebilecek güvensizlik duygusu diğer dönemlerin de çatışmalı geçmesine neden olabilmektedir.

2.Evre: Bağımsızlığa Karşı Utanma ve Şüphencilik

Bu evre anal döneme karşılık gelen bir evre olmakla birlikte Erikson burada özerkliğin ortaya çıktığını ifade eder Birinci yaşın sonundaki bebekler yürüyebilir ve sürekli artan hareketliliği ile yakalama alanına giren her şeye ulaşır, keşfedebilmektedir (Yavuzer, 2019:89). Bu merak duygusu ile çevresine keşfetmeye çalışır ve bu keşif sürecinde bazı zamanlar tehlikeli davranışlarda bulunabilmektedir. Bu sabırsız ve meraklı keşif sürecinde ebeveynin engellemeleri ile karşılaşabilir. Bu

engellemeler çocuk ve ebeveyn arasında sürtüşmelere neden olmaktadır. Bu dönemde bağımsızlaşma çabaları görülen çocuğun kuşku ve utanç duyguları geliştirmesi ileriki dönemlerde kişiliği olumlu ya da olumsuz değiştirebilmektedir.

3.Evre: Girişkenliğe Karşı Suçluluk Duyma:

Bu dönemde çocuk, güven duyma ve bağımsızlaşma çabaları çevresi ve kendisi üzerinde denetimini arttırır. Ayrıca bu dönemde çocuğun motor, dil, bilişsel vb. becerilerinin artmasıyla kendi kendine eylemleri başlatmak isteyecektir. Erikson bu evrede ortaya çıkan sosyal boyutun bir tarafında girişkenlik bir tarafında suçluluk olduğunu savunur. Çocuğun bu evreyi suçluluk duyguları ağır basan ya da girişkenlik duygusu ile geçmesi büyük bir ölçüde anne ve babaların kendi kendine başlattığı eylemleri nasıl tepki vereceği etkili olacaktır.

4.Evre: Başarıya Karşı Aşağılık Duygusu:

Freud'un gizil dönemine gelen ilkökul yıllarını kapsayan bir dönemdir. Çocuğun okula başlamasıyla sosyal çevresi genişleme meydana gelmiştir. Arkadaşlar ve öğretmenlerin çocuk üzerindeki etki artarken anne babanın etkisi azalmaktadır (Senemoğlu, 2000:82). Okula gitmeye başlayan gelişimin bir parçası olarak çocuklardan beklenti de artmaktadır. Çocuk bu beklentilerin farkındadır ve okuldaki başarısı beklentilere uyarsa kendisini başarılı, uymazsa başarısız hisseder (Cüceloğlu, 2006:358). Erikson, çocuğun bebeklikte kazandığı temel güven duygusunun okuldaki başarısı ile ilişkilendirmiştir. Bu süreçte başarı duygusu edinmesi öğrenme sürecini de etkileyecektir. Çocukların çabaları desteklendiğinde, çalışma ve başarılı olma duygusu gelişir. Çevresi tarafından eleştirilen desteklenmeyen, beğenilmeyen çocuklar, kendisine karşı aşağılık duygusu geliştirecektir (Senemoğlu, 2000:83).

5.Evre: Kimlik Kazanmaya Karşı Rol Karmaşası

Erikson'un psikososyal gelişim kuramının beşinci dönemi Freud'un psikoseksüel gelişimin genital evresine denk gelmektedir. Erikson'a göre bu evrenin en önemli sorunu ergenin kimlik kazanması ya da rol karmaşası yaşamasıdır. Bu dönemin ergende en önemli soru 'ben kimim?' sorusudur. Ergenlik büyük değişimlerin olduğu bir dönemdir. Ergenin davranışı bazen uçlarda olarak gözlemlenebilmektedir.

Hızlı bir fizyolojik ve fiziksel değişim içindeyken aynı zamanda gelecek yaşamı, eğitimi, kariyeri hakkında yeni kararlar verme baskısı daha önce oluşturduğu psiko-sosyal kimliğini kontrol etmeye zorlar (Senemoğlu, 2000). Bu dönemde ergen sağlıklı bir biçimde kimliğini bulduğunda, geleceğini planlamış, sorularına cevap bulmuş, kendisine güvenen, başarılı bir birey olarak hayatına devam edecektir. Kimlik karmaşası içerisinde olan, sorularına cevap bulamamış ergen, kimlik krizi yaşamasına neden olacaktır.

2.3.2.3. Sosyal Öğrenme Kuramı

Sosyal öğrenme kuramının kuramcısı Albert Bandura, insan davranışlarının temellerini model alarak (gözlem yolu) kazandığını savunmuştur. Bu kuram davranışçı bir kuram olmasının yanında kişiliğin ve davranışların bilişsel yönüne vurgu yapmıştır (Yazgan-İnanç ve Yerlikaya, 2020:205). Bandura'ya göre insan öğrenmesi sosyal bir ortamda başkalarının davranışlarını gözlemleyerek oluşmaktadır (Cüceloğlu, 2006:426). Sosyal öğrenme kuramına göre çocuğun anne babası, arkadaşları, öğretmeni ve diğer etkileşimde bulunduğu sosyal çevresinin davranışları gördükleri öğrenme üzerinde etkili olduğu söylenebilir. Bu bağlamda iki yaşın sonunda kendi cinsiyetinin farkına vardığı ve çevresindeki kişilerin cinsiyetlerini ayırt etmeye başladığı dönemde çevresini gözlemleyecek, davranışları belleğinde tutacak ve zamanı geldiğinde bu davranışları sergileyecektir. Sergilenen davranışlar cinsiyete uygun ise doğrudan ya da dolaylı olarak pekiştirilerek cinsel kimliğinin oluşmasına katkı sağlayacaktır.

2.3.2.4. Bilişsel Gelişim Kuramı

Bilişsel kuramın kuramcısı Jean Piaget, kuramını klinik gözlemleri ve üç çocuğunun gelişimlerini gözlemleyerek oluşturmuştur. Çocukların dünyayı anlamlandırma çabaları, farklı düşünme biçimleri ve yolları olduğunu bunun yanı sıra belirli yaş gruplarının bu dünyayı anlamlandırma çabalarında farklı olduğunu bulmuştur. Piaget'in gözlem ve çalışmaları sonucu bilişsel gelişimi bazı dönemlere ayırmıştır. Bu dönemler:

- Duyu-Motor Dönemi (0-2 Yaş)
- İşlem-Öncesi Dönemi ((2-7 Yaş)

- Somut İşlemler Dönemi (7-11 Yaş)
- Soyut İşlemler Dönemi (11 Yaş sonrası)

Piaget'e göre çocuk bir gelişim döneminden geçmeden bir diğer gelişim dönemine atlaması mümkün değildir. Bu gelişim dönemlerinin tamamlanmasında bireysel farklılıklar olduğunu öne sürer.

Bilişsel öğrenme kuramı ile ilgili olarak Lawrence Kohlberg Piaget'in teorisinden yola çıkarak cinsel gelişim teorisi oluşturmuştur. Kohlberg'in kuramı sosyal öğrenme kuramında olduğu gibi cinsel kimlik kazanmasında çocuğun pasif konumunda olmasından daha farklı olarak çocuğun cinsel kimliğini aktif olarak yaşantılarının şekillenmesi ile oluşturmaktadır (Ata ve Artan, 2021).

Kohlberg çocukta cinsel gelişimi üç aşamaya ayırmıştır.

Temel Cinsellik Kişiliği/Cinsiyeti Etiketleme:

Çocuk kendisini kız ya da erkek olarak cinsiyetine özgü farklılıkları anladığı aşamadır. Çocuklar çevrelerindeki bireylerin fiziksel özelliklerindeki farklılıkları görür ve cinsel kişilik ile bilgileri edinerek bu aşamayı tamamlamış olurlar. Bu aşamadaki çocuk öğrendiği bilgileri esnetmez ve öğrendiği bilgiye sıkı sıkıya bağlıdır (Saranlı,2020).

Cinsel Sabitlik/Cinsiyetin Kararlılığı:

Çocuklar bu aşamada cinsiyetlerine özgü özelliklerinin sürekli olduğunu, hayatı boyunca kadın ya da erkek özelliklerini devam ettirerek büyüyeceklerini kavrarlar. Çocuk bu aşamada kendi cinsiyetine uygun tercihler yapar ve buna uygun davranışlar sergilemek ister. Cinsel sabitlik aşamasında olan çocuk diğer aşamadaki gibi öğrendiği kavram ve kuralları sıkı sıkıya bağlı olmaktan ziyade daha esnek bir bakış açısına sahip olmaya başlar (Saranlı, 2020).

Cinsel Korunum/Cinsiyetin Değişmezliği:

Bu aşamaya gelmiş çocuk çevresindeki kişilerin cinsiyetine özgü özelliklerin değişebileceğini fakat cinsiyetin değişmeyeceğini kavrar. Bu aşamada cinsel korunuma sahip olmuş çocuk bilişsel gelişimde geçirdiği evrelerle paralellik gösterir. Kendini kız ya da erkek olarak tanımlayan çocuk, bu aşamadaki geçirdikleri değişimle gelişimini şekillendirir (Saranlı, 2020).

2.3.2.5. Bilgi İşleme Kuramı (Cinsiyet Şemaları)

Kuramın kuramcısı Sandra Bem, diğer kuramlara alternatif olarak sosyal öğrenme ve bilişsel gelişim kuramlarından yola çıkılarak bir yaklaşım ortaya koymuştur. Bu kurama göre çocuklar çevreleriyle etkileşime girerek davranış ve düşüncelerinde belirli şemalar elde ederler. Çocukların kadın ve erkek arasındaki farkların öğrenilerek cinsiyet Şeması ‘oluşturmaya başlamasıyla birlikte gelişimin başladığını savunur. Birey şemalar yoluyla öğrenir ve çevresine uyum sağlayarak bilgilerini organize eder (Senemoğlu,1999). Öğrendiği ‘cinsiyet şeması’ yolu ile çocuk cinsiyete dair büyük bir merak ve keşif duygusu ile hareket eder. Kadın ve erkek şemalarına uygun bilgileri şemalarına ekleyerek cinsiyet gelişimine katkı sağlar.

2.4. CİNSEL EĞİTİM

Cinsel eğitim bireyin fiziksel, duygusal ve cinsel gelişimini anlaması, olumlu bir kişilik kavramı geliştirmesi, insan cinselliğine, başkalarının haklarına, görüş ve davranışlarına saygılı bir bakış açısı edinmesi ve olumlu davranış biçimi, değer yargıları geliştirmesi eğitimidir. Ayrıca cinselliğin kişiler arasındaki öneminin algılanmasına, cinselliğe ilişkin toplumsal norm ve değerler hakkında bilgi edinilmesine yardımcı olur (Bayhan ve Artan, 2005).

Çocuğun cinsel eğitimi konusu özellikle ülkemizde yeterince ele alınmamış ve aydınlığa kavuşmamış bir konudur. Bu konuya günümüze değin adeta tabu gözüyle bakılmış ve gerek eğitimciler gerekse anne ve babalar, çocuklarına nasıl bir yaklaşım içinde olacaklarını bilememişlerdir. Son derece önemli olan bu konuda, ana – baba ya da eğitimci tarafından yapılabilecek bir hatanın, gelecekte birçok soruna yol açacağı gerçeği akıldan çıkarılmamalıdır. Önemli olduğu kadar böylesine yabancı olunan bu alanda, öncelikle ana-baba ve öğretmenlere, cinsel gelişim ve eğitim hakkında bilgi verilmesi gerekmektedir (Aydoğdu, 2017:101).

Toplumda cinsel gelişim ile ilgili karşılaşılan diğer bir önyargılı yaklaşım ise, cinsel eğitimin müstehcenlikle eşdeğer olarak algılanması ve erken yıllarda verilecek bir cinsel eğitimin çocuğun cinsel yaşama daha erken başlayacağına olan düşüncedir. Bu yanlış özellikle ebeveynlerin cinsel eğitimin içeriğinin bir cinsel davranış öğretim yöntemi olduğu şeklinde bir algıdır. Buna kapsamda, cinsel eğitim sadece cinsel davranışın öğretimini içermez. Cinsel eğitim, sorumlu ve bilgili, cinsel olarak sağlıklı

birer birey olması için çocuklara yardımcı olacak duygular, tutumlar, iletişim, karar verme, diğer kişisel becerileri ve bilgilerin kazandırılmasını kapsamaktadır (Ünlüer, 2021:379). Çocuklara cinsel eğitimin erken çocukluk yıllarından itibaren bilimsel olarak doğru, yaşa uygun, yargılayıcı olmayan bir şekilde ve eksiksiz olarak verilmesi çocuklar için son derece faydalıdır.

Bunların yanı sıra cinsel eğitimin henüz küçük yaşlarda verilmesiyle birlikte, aşağıda maddeler halinde sıralanan kazanımların elde edilmesi beklenir (Ünlüer, 2021:379):

- Fiziksel ve duygusal gelişimleri anlama ve kabul etme,
- Olumlu beden algısı oluşturma,
- Farklılıklarını kabul etme,
- Cinsel davranışlarına ilişkin bilinçli ve sorumlu kararlar alma,
- Cinsiyetine ilişkin olumlu duygular taşıma,
- Cinsel konular ile ilgili rahat konuşma,
- Uygun ve uygun olmayan cinsel davranışları anlama,
- Cinsel taciz ve istismardan korunma

Bir insanın kendini algılayışı bir kız çocuk/kadın veya erkek çocuk/erkek olarak kendini nasıl hissettiği, giyim tarzı, hareketleri, konuşması, başka kişiler hakkında nasıl hissettiğidir.

Gelişen ve değişen toplum ve kültürel yapı ile bireyin eğitimini çağdaş eğitimin özelliklerinin arasında olan bütüncül yaklaşım çabaları daha yoğun olarak görülürken çocuğun tüm gelişim alanlarında pas geçmeden eğitim verilmesi yönünde çalışmalarda artış sağlanmıştır. Sağlıklı toplumu oluşturan bireylerin tüm alanlardaki eğitimin yanı sıra cinsel eğitim konusu da bu kapsamda değerlendirilmektedir.

Cinsel eğitim bireyin fiziksel, duygusal ve cinsel gelişimini anlaması, olumlu bir kişilik kavramı geliştirmesi insan cinselliğine başkalarının haklarına, görüş ve davranışlarına saygılı bir bakış açısı edinmesi ve olumlu davranış biçimi değer yargılarını geliştirmesi eğitimidir (Deniz ve Yıldız, 2019: Bayhan ve Artan, 2005). Bu bağlamda cinsel eğitim sadece akademik olarak değil bireyin doğumundan itibaren başlanarak, seviyesine uygun olarak ihtiyaç duyduğu konularda verilmesinin ileride

olumsuzluklar yaşanmasını engelleyebileceği gibi çocuğu ileride sağlıklı ve güvenli bir biçimde yaşamını sürdüren bir birey haline getirecektir.

Cinsel eğitimin temel bileşenleri; insan hakları, gençlerin güçlendirilmesi ve bireylerin gelişimlerinin temel parçası olarak görülmektedir. Bu kapsamda Amerika Birleşik Devletleri Cinsel Bilgi ve Eğitim Kurumu (SIECUS) çocuklarda geliştirilmesi gereken özellikleri şu şekilde belirtmiştir (SIECUS, 2018):

- Cinsellik, hayatın sağlıklı ve doğal bir bileşenidir
- Cinsellik her bireyin ortak özelliğidir
- Çocukların cinsiyetini ayırt etmeden seilmeli, ihtiyaçları karşılanmalı ve eğitimlerine dikkat edilmelidir
- Cinselliğin biyolojik, kültürel, psikolojik, etik ve toplumsal boyutları ile bir bütündür
- Her insan birbirinden farklıdır ve özeldir
- Kişiler cinselliklerini farklı yollarla ifade ederler
- Tüm cinsel kararların karşılaşılabilecek etkileri ve sonuçları vardır
- Tüm insanların cinsellik konusunda tercih yapma ve sorumlulukları vardır.
- İnsanların cinselliğinde zorunluluk ve mecburiyet yoktur.
- Çocukların cinsel eğitimlerinde ebeveynlerin önemli bir yeri vardır.
- Toplumda cinsellikle ilgili farklı fikir, tutum ve inançlara saygı gösterilmelidir.

Cinsellikle ilgili verilen evrensel önemli değerlerin benimsenmesi, cinsel eğitimin bu değerler ışığında yapılması sağlıklı bireyler ve dolayısıyla sağlıklı toplumun oluşmasında rolü büyük olacaktır.

2.4.1 Okul Öncesi Dönemde Cinsel Eğitim

Yapılan araştırmalar cinsel gelişimin ergenlik döneminde ortaya çıkmaktan ziyade anne karnında başlayan ve tüm yaşam boyu devam eden bir süreç olduğunu göstermektedir. Okul öncesi yıllarının çocuğun fiziksel, bilişsel, sosyal ve kişilik gelişiminin temelini oluşturduğu düşünüldüğünde cinsel gelişimin göz ardı edilmesi mümkün değildir. Alan yazına bakıldığında bir gelişim alanındaki aksaklık diğer gelişim alanını olumsuz etkilenmektedir.

Okul öncesi yıllarında çocuğun tuvalet eğitimi ile başlayan cinsel konulara olan merakı artarak devam eder. Bu dönemde daha çok cinsel organların farklılığı, bir bebeğin doğması, hayvanların yavruları, film, reklam, çevresinde gerçekleşen konuşmalar ve doğal olarak her canlıda bulunan cinsel dürtüler merakı arttırmaktadır.

Artan merak ile çocuğun sorularının arttığı görülmektedir. Bu sorulara tatmin edici cevapların verilmesi, merakın giderilmesi sağlık bir cinsel eğitimin anahtarıdır. Bu nedenle çocuğun susturulması, ayıplanması, inandırıcı olmayan cevapların verilmesi konuyu doğal olmaktan çıkarıp saklanması ve başka yollardan edinilmesi gereken bilgiler niteliğinde anlaşılmasına neden olabilmektedir. Çocukların sordukları sorulara yaşına ve gelişimine uygun, anlayabilecekleri bir biçimde yanıtlamak gerekmektedir.

Çocuğun gelişimine dair tüm eğitimler ailede başlar ve formal olarak okulda devam eder.

Sahip olduğumuz kültürel yapıya bakıldığında cinsel gelişim konusu hala tabu olarak görülmekte ve çocuğun cinsel gelişimi devam eden okul öncesi dönemde doğal merak duygusu ile ilgili gelebilecek sorun ve karşılaşılan sorunlarda nasıl davranacaklarını bilmemektedir. Bu çekincenin temel sebebi olarak da cinsel gelişime ait kavramların müstehcen kabul edilmesinden kaynaklanmaktadır (Tuzcuoğlu ve Tuzcuoğlu, 1996).

Cinsel eğitim yalnızca anatomik ve doğurganlık bilgilerini vermek olmadığı aslında ileride kız ve oğlan olarak kim olduklarını öğretmek ve ileride kadın ve erkek olarak kim olacaklarının temelini atmaktır (Haffner, 1999:16). Bu kapsamda cinsel eğitime ait kavramların açıklanması doğru bir cinsel eğitim verilmesi için önemlidir.

Avrupa’da Cinsel Eğitim Standart’ı (WHO&BZgA,2010) cinsel sağlık eğitiminin belli yaş aralıklarına göre verilmesini önermiştir. Buradan hareketle belirli yaş aralıklarında farklı eğitimsel içeriklerin olmasıdır. Önerilen yaş grupları;0-4 yaş,4-6 yaş,6-9 yaş,9-12 yaş,12-15 yaş ve 15 yaş üstü olarak ayırmıştır. Bu doğrultuda araştırmamıza konu olan okul öncesi dönem 0-4 yaş ve 4-6 yaş aralığında önerilen eğitime ait bilgiler Tablo 2.1 ve 2.2’de sunulmuştur.

Tablo 2. 1 0-4 Yaş Grubu Cinsel Sağlık Eğitimi Bilgi ve Konu İçerikleri

Konu	Beceri	Bilgi	Tutum
İnsan vücudu ve gelişimi	Vücut bölümleri ve işlevleri Organlar ve cinsiyet farklılığı Vücut hijyeni Kendisinin ve diğer kişilerin farkında olma	Vücut bölümlerini adlandırma Cinsiyeti ifade etme (Kız-Erkek) Vücut bölümlerinde hijyen pratiği Beden oluşacak değişiklikleri ve ihtiyaçları fark etme	Beden farkındalığı geliştirme Farklılıklara saygı gösterme Kendi bedenini ve diğer bedenlere ait özellikleri kabul etme
Doğurganlık ve Üreme	Gebelik, doğum ve bebekler İnsan üremesinin temelleri (Bebekler nasıl doğar?) Aile olanın farklı yolu (Evlat edinme) Bazı kişilerinin bebeklerinin olmaması	Doğru kelimeleri kullanma-soru sorma-Bilgi alma	Farklı şekillerde aileye katılan bireylerin olabileceğini kabul etme
Cinsellik	Haz/keyif alma, Vücuda dokunma, Erken Mastürbasyon Genital organları keşfetme Fiziksel yakınlık, sevgi ile yakınlık kurmak	Cinsel kimlik ve bilince sahip olma İyi hissettiren/ hissettirmeyen dokunmalar ayırt etme Kendi ihtiyaçlarını ve isteklerini ifade etme	Bedendeki tüm organlara olumlu bakış açısı geliştirme Başkalarının bedenlerine saygı duyma
Duygular	Farklı sevgi türleri Evet ve hayır kelimeleri Duygular için doğru kelimeler Mahremiyet ihtiyacı	Empati kurmak ve hissetmek Evet/hayır kelimelerini kullanma Kendi duygu ve ihtiyaçlarını fark etme Mahremiyet ile ilgili ihtiyacı ifade etme	Duyguların farklı ifade edilişleri anlama Kendi cinsiyetimiz ve farklı cinsiyete olumlu tutum geliştirme Davranış ve duyguları doğru anlama Farklı gelişen duygu ve davranışlara olumlu tutum geliştirme
Yaşam tarzı ve ilişkiler	Hayatımızda karşılaşılan farklı ilişki türleri Ailelerde oluşan farklı ilişkiler	Kendi ailesi ile olan ilişkisini ifade etme	Yakınlık kurma ve yakınlıkla duyulan güven hissini anlama Farklı yaşam tarzlarına saygı geliştirme İlişkilerde oluşan farklılıklara saygı duyma
Cinsellik, sağlık ve iyi olma hali	İyi /kötü hissettiren deneyimler Kötü hissettiren deneyimlere 'hayır' deme	Sezgilere güvenme 'Hayır' kelimesini kullanma, tehlikeden uzaklaşma, Güvenli kişilerle konuşma İyi ve olumlu hissetme	Bedenine saygı geliştirme Uygunsuz durumlarda yardım istemeyi geliştirme
Cinsellik ve Hakları	Güvenli olmak ve korunma Çocukların güvenliği için ebeveynlerin sorumluluğu Cinselliği ve cinsel kimliği keşfetme ve soru sorma hakkı (Vücut ve çıplaklığı keşfetme)	'Evet' ya da 'hayır' kelimelerini kullanma İletişim becerilerini geliştirme İhtiyaçları ve istekleri ifade etme 'İyi' ve 'kötü' sınırların ayırımını yapma	Kişilerin farkında olma, haklarını bilme 'Benim vücudum bana ait' ve yapabileceklerine karar verme

Sosyal ve kültürel belirleyiciler (değerler ve normlar)	Sosyal ve kültürel kurallar Cinsiyet rolleri Çeşitli insanlara sosyal mesafe koyma Yaşa uygun cinsiyet rollerini edinme Çıplaklıkla ilgili kurallar	Özel ve genel davranışları ayırt etme Sosyal kurallara saygı gösterme ve kültürel normlara uygun davranmak	Kendi ve diğer bedenlere saygı duymasını bilme Sosyal kurallara, gizliliğe uyma davranışları gösterme Başkalarının 'Evet-hayır' kelimelerini kullanabileceğini bilme
--	---	---	---

Tablo 2. 2 4-6 Yaş Grubu Cinsel Sağlık Eğitimi Bilgi ve Konu İçerikleri

Konu	Beceri	Bilgi	Tutum
İnsan vücudu ve gelişim	Tüm vücut parçaları ve fonksiyonları, Farklı cinsiyetler, farklı bedenler Vücut hijyeni Yaşa uygun beden değişimleri, gelişim	Vücut parçalarını adlandırma, Hijyen uygulamaları (her vücudun bir parçası), Vücut farklılıklarını tanıma, ihtiyaç ve istekleri ifade etmek, kendisinin ve başkalarının gizlilik ihtiyaçlarını tanıma	Pozitif bir cinsiyet kimliği oluşturma Olumlu bir beden imajı ve Öz imaj: öz saygı içinde bulunma Farklılıklara saygı duyma Toplumsal cinsiyet eşitliğine saygı
Doğurganlık ve üreme	İnsan üremesinin temelleri, Yaşam: Hamilelik, doğum, ölüm Hikayeler, efsaneler İnsan üremesinin temelleri	Konu ile ilgili konuşmak Doğru kelimeleri kullanma	Farklılıklara saygı duyma Bazı insanlar bebek sahibi olur, bazıları olamaz
Cinsellik	Bedene dokunma Kendi bedenini keşfetme Sevgi duygusunun ifade edilmesi	Cinsel konuları konuşmak Cinsiyet kimliğinin pekiştirilmesi Sevgi içeren davranışlar sergileme	Olumlu beden imajına sahip olma Başkalarına saygı duyma
Duygular	Duygular Aynı-farklı cinsiyetteki insanlar arasındaki farklı davranışlar (Dostluk, sevgi, aşk)	Olumsuz duyguları yönetme Başkalarının ve kendisinin mahrem ihtiyacını anlamak Duygularını ifade etmek	Duyguları doğal kabul etme Deneyimleri ve duyguları doğru ifade etme
Yaşam tarzı ve ilişkiler	Arkadaşlık Farklı aileler, farklı ilişkiler	Aile üyeleri ve çevredeki insanlarla ilişki kurma Sevgi ve saygı çerçevesinde ilişki kurma ve sürdürme	Çeşitliliğe ve farklılıklara saygı duyma Yaşam tarzına saygı duyma
Cinsellik, Sağlıklı ve iyi olma hali	İyi ve kötü deneyimler Vücudun ne hissettiğini anlama Olumsuz hissedilen duyguları anlama	İç güdülere güvenmek ve hareket etmek Üç adımlı model (Hayır demek, uzaklaşmak, yardım istemek) İyi duygular	Doğru ve yanlış tutumları ayırt etme Riskleri fark edebilme Kendi bedenini kabul etme
Cinsellik ve hakları	İyi ve kötü insanlar	Sorular sorabilme	Bedenin kendine ait olduğuna dair

	İyi ve kötü davranışları ayırt etme (Korunma hakkı) Yetişkinlerin sorumluluğu	Güvendiğin kişilere soru sorabilme Zor durumlarda ihtiyaç ve istekleri ifade etme	farkındalık geliştirme
Sosyal-kültürel belirleyiciler (Değerler ve Normlar)	Cinsiyet, kültür ve yaşa göre değerlerde farklılıklar Ülke ve kültürlerdeki farklı olumlu ve olumsuz	Farklılıkları fark etmek Sosyal kurallara saygı duymak Farklılıkları konuşmak	Sosyal sorumlulukları bilme Eşit haklara sahip olduğumuzu bilme Farklı normlara saygı duyma

2.4.2. Cinsel Eğitimde Anne ve Babanın Rolü

Toplumun en küçük yapısı olan aile, çocukların geleceğe güvenle bakması ve sağlıklı birer birey haline dönüşmesinin teminatıdır. Özellikle ailenin yanında geçirilen 0-6 yaş dönemi olarak tanımlana okul öncesi dönem insan gelişimi açısından büyük önem taşımaktadır. Anne babaların çocuklarına sergiledikleri davranışlar, fiziksel ve duygusal ihtiyaçların zamanında giderilmesi, sağlayacakları güven ortamı ve verilen in formal eğitimler sayesinde sağlıklı gelişimin temelleri atılabilmektedir.

0-6 yaş arası çocuğun hızlı bir şekilde geliştiği kritik bir dönemdir. Bu yıllar ise çocuğun gelişiminin temelleri atılan beden gelişimi, psiko-sosyal gelişim ve kişilik yapısının, ilerdeki yaşantısının belirleyicisi olmaktadır (Yavuzer,2019; sy.9).

Gelişim fiziksel, duygusal, bilişsel toplumsal boyutları bulunan çok yönlü karmaşık bir süreçtir. Gelişimin en kritik evresi olan 0-6 yaşta çocuğun çevresini araştırıp tanımaya çalıştığı çevresiyle iletişim kurmaya istekli olduğu, yaşadığı toplumun değer yargılarını ve toplumun kültürel yapısına uygun davranış ve alışkanlıkları kazanmaya başladığı dönemdir. Bu bilgiler ışığında cinsel gelişim gelişimin ayrılmaz bir parçası olduğudur.

Cinsel eğitim ya da cinsellik ile ilgili konular çocuğun masumiyetini bozacağı endişelerini taşısa da cinsel eğitim; cinsiyetler arası eşitlik ve adalet, insan hakları, sağlık hakkı, ayrımcılık yapmama, şiddete karşı olma gibi kazanımları da barındıran öğrenmeleri içermektedir. Bu kavramları öğrenen bireyler yaşamlarında birçok şeyi değiştirerek kişisel olarak mutlu olma, sosyal, ilişkilerde olumlu tutum geliştirmelerine yardımcı olacaktır (UNFPA, 2014).

Uçar 'a (1994) göre, anne ve baba çocuklarına bilerek ya da bilmeyerek cinsel eğitim vermektedirler. Anne ve babalar bebeklerine vermek istedikleri isim, seçtikleri oda ve kıyafet, oyuncaklarla bile farkında olmadan eğitime başlanmaktadır. Bu durumda anne babaları ilk cinsel eğitimcileri olduğu söylenebilir.

Anne babaların ilk eğitimcileri olması sebebiyle çocuğun cinsel gelişiminde ve eğitiminde rolü büyüktür. Sezer'e (2010) göre, anne ve babaların çocuklarına sergileyecekleri tutum ve davranışlar önemlidir. Anne babaların bu bilinçle üstüne düşenleri yerine getirmesi ve ebeveynlik rollerini yerine getirmesiyle birlikte; böylece zamanında ve yeterli bilgiye erişen, sorularına cevap bulan çocuk, alınan ilk ve doğru bilgilerle doğru bir şekilde merak duygusu giderilecektir. Bu bağlamda problemlerin çözümü noktasında gerekli pratikleri elde edecektir. En önemlisi de bu edinilen bilgilerle yardım istemeyi, istismar, taciz vb. travmatik olaylardan korunma ve zamanında müdahaleye imkân tanıyacaktır.

2.4.3. Cinsel Eğitimde Okul ve Öğretmenin Rolü

Okul öncesi dönemde cinsel farkındalık oldukça yüksektir. Kendilerinin ve başka insanların bedenleri konusunda çok meraklıdırlar (Haffner, 1999:51). Bu durumun okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan öğretmenlerin sıklıkla karşılaşabileceği özel anlar olarak söylenebilmektedir.

Okul öncesi dönemde çocuklar, doğal merak duygusu ile günlük yaşamlarında ve sınıf ortamında cinsellikle ilgili sorular sormakta (cinsiyetler arası farklılıklar, bebeklerin dünyaya nasıl geldiği ile ilgili vb. sorular), oyunlar (doktorculuk, evcilik vb.) oynamaktadır (Larsson and Svedin, 2002). Bunun sonucu olarak, okul öncesi öğretmenleri eğitim ortamında çocukların bu davranışlarıyla sıklıkla karşı karşıya gelmektedir. Çocukların gelişiminin önemli bir parçası olan cinsel gelişimin, cinsel eğitim konusunda formal bir eğitim almamış olan öğretmenlerin bilgi ve yaklaşımına bırakılması erken çocuklukta cinsel eğitim konusunda önemli bir sorun olarak görülmektedir.

2.4.4. Cinsel Eğitimde Medya ve Diğer Kaynakların Rolü

Erken çocukluk döneminde kendisini ve çevresini algılamaya başlayan çocuğun, ileride nasıl bir birey olacağı yine bu dönemdeki yaşantılarıyla belirlenir. Bu

nedenle, erken çocukluk dönemi eğitimi, geleceğe umutla bakabilmek adına çok önemlidir (Güneysu, 2001). Teknoloji ve medyanın erken çocukluk dönemindeki gelişime olan etkisi ise oldukça yüksektir. Gelişen teknoloji ve internet cinsel içeriklere daha çabuk ulaşabilir hale getirirken birçok olumlu ve olumsuz özelliği de barındırabilmektedir. Özellikle teknoloji ve medya cinselliği daha geniş kitlelere ulaştırabilen büyük bir etkiye sahiptir. (Çalışkan ve Mencik, 2015). Doğru ve yeterli bilgiye sahip olma noktasında teknoloji ve medyanın yardımcı olması da ayrı bir gerçektir. Fakat yanlış anlaşılmalara ya da uygun olmayan içeriklere maruz kalma bir dezavantaj olarak görülebilmektedir.

Özellikle yaşamın ilk yıllarında ailenin davranış ve tutumları etkili olurken daha ileriki yıllarda okul ve medya vb. çevresel etkenler olarak daha çok yer tutmaktadır. Ne şekilde üretildiğinin dışında popüler kültür etkisindeki medya ve kitlesel iletişim araçları her ne kadar yetişkinlerin müdahalesi söz konusu olsa da çocukların konuyu doğru bir şekilde algılaması oldukça güçtür. Özellikle yaş aralığı itibari ile çocuklar ve gençlerin kafa karıştırıcı görsel dünya ve simgeler gerçek dünya ile bağdaştırmakta zorlanabilmekte, gördüklerini gerçek sanabilmektedir (Can, 2008). Özellikle çocukların büyüme ve gelişimlerinin desteklemek ve doğru bilgiyi alabilmeleri, cinsel bilgiye doğru yaklaşabilmeleri için cinsel eğitimin ailede başlaması gerekmektedir (Gürsoy ve Gençalp, 2010). Ailelerin medya yayınlarının çocukların gelişimsel özelliklerini destekleyen bir biçimde olmasına ve olumsuz etkisine karşı dikkatli olunması gerekmektedir (Can, 2008).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeline, geçerlilik ve güvenirlik çalışmalarına, çalışma grubuna, veri toplama araçlarına, verilerin toplanma sürecine ve verilerin analizi ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.

3.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ

Bu araştırmanın, nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırmalar; gözlem, görüşme ve belge analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı durumların ve olayların doğal ortamında gerçekçi ve bütüncül olarak olayların ortaya konmasına yönelik nitel bir süreç izlenmektedir. Araştırma, nitel araştırma yönteminden durum çalışması deseninde yapılması amaçlanmıştır.

Durum çalışmaları; araştırmacının, sınırlı bir zaman dilimi içerisinde bir ya da birkaç durumu ve kaynağı, veri toplama araçlarıyla (gözlem, görüşmeler, görsel-işitsel dokümanlar ve raporlar) derinlemesine incelendiği, durumların ve temaların tanımlanarak ortaya konduğu nitel araştırma yöntemlerindendir (Creswell, 2007). Durum çalışmaları farklı şekillerde açıklansa da genel olarak ‘bir durumun derinlemesine incelenip çalışılıp betimlenebilmesi’ şeklindeki açıklama literatürde genel olarak kabul edilen bir açıklamadır.

Durum çalışması yöntemi kullanılan araştırmalarda, araştırmaya konu olan bilgilerin belge incelenmesi ve çeşitli görüşmelerden elde edilen veri setlerini bütüncül şekilde yorumlamak pek mümkün değildir. Buna karşılık, eldeki veriler, içlerinden bir örneklem oluşturulacak şekilde yorumlanabilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2006:197).

Durum çalışmaları olaylar ve davranışların ayrıntılı olarak anlatılmasını sağlar (Brown, 2008). Gerçek yaşamda veya sınırları belirlenmiş bir durumun derinlemesine incelendiği bu çalışmalar genel olarak antropoloji, psikoloji ve sosyoloji alanlarında sıklıkla tercih edilen bir çalışma yöntemidir. Bununla birlikte durum çalışması deseni eğitim bilimleri alanında da oldukça yoğun bir şekilde kullanılmaktadır. Özellikle, eğitim örgütlerinde karşılaşılan durumların veya uygulanması planlanan programların değerlendirilmesinde durum çalışmaları ile oldukça etkin sonuçlar elde

edilebilmektedir (Özenç, 2023:58). Bu maksatla bu çalışmada da durum çalışması deseni kullanılmıştır.

Durum çalışması desenlerinde çalışan araştırmacı verilerini toplarken; katılımcı olmayan gözlem, görüşme, belge incelemesi ve arşiv kayıtları gibi bir dizi nitel veri toplama vb. birden fazla veri kaynağı ve türünün kullanılması, problem durumu ve araştırmacının beklentisine göre kullanılması nitel çalışmalarda önerilen bir durumdur (Yin, 1984).

Bu yöntem ile konunun derinlemesine bilgi alabilmek için birkaç veri toplama aracı ile yapılmıştır. Araştırmada önce alan yazın incelenmiş araştırmaya konu olan program ve öğretmen görüşleri alınarak incelenmiştir.

Diğer araştırma türlerinden ayrılan yönüyle durum çalışmasının “nasıl” ve “niçin” sorularının temel alındığı ve araştırmacının kontrol edemediği olay ve olayları derinlemesine inceleme imkânı verebilmektedir (Yıldırım ve şimşek,2006). Nitel araştırmalarda incelenecek duruma birinci elden ulaşmak maksadıyla, Millî Eğitim Bakanlığı Temel Eğitim Müdürlüğü tarafından yayınlanan Okul Öncesi Eğitim Programı (2013) kılavuz kitabı kullanılmıştır. Bu programda yer alan gelişim alanları, kazanım ve göstergelerin cinsel eğitim bağlamında incelemek için öğretmenler için hazırlanmış yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Araştırma kapsamında uygulanan görüşme formundaki veriler geniş bir bakış açısı ile yapılması ve farklı yorumlara ulaşılması için direkt alıntılar yapılarak yansıtılmıştır.

3.1.1 Geçerlik ve Güvenirlilik Çalışmaları

Bir araştırmanın geçerli olabilmesi için öncelikle güvenilirliğinin sağlanması gerekmektedir. Bu araştırmanın geçerlik ve güvenirliliğini desteklemek için aşağıda maddeler halinde sıralanan hususlar göz önünde bulundurulmuştur:

- Çalışmadan elde edilecek verilerin güvenilirliğini, arttırmak için, analiz sürecinde kullanılacak olan programdaki kazanım-göstergeler formu ve öğretmen görüşme formunda kullanılan formlardaki yer alan sorular için söz konusu alanda 4 uzmanın (ölçme-değerlendirme uzmanı, eğitim programı uzmanı, çocuk gelişimi uzmanı ve psikolojik danışman ve rehberlik) görüşü alınmıştır.

- OÖEP’nda yer alan kazanım-göstergelerin cinsel eğitime olanak sağlaması ve etkinliklerin planlanırken yararlanabilirlik durumunu belirlemek maksadıyla öğretmenlerin görüşleri bulgular bölümünde tablo halinde sunulmuştur.

- Bulgular kısmında katılımcıların ifadelerine doğrudan yer verilmiştir.

- Cinsel gelişim ve cinsel eğitimle ilgili alan yazınında yer alan kavramsal çerçeveye bağlı olarak veriler analiz edilmiş,

Araştırmada analiz edilen belge, Millî Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanmış olan ve 2013 yılından bu yana kullanılan 36-72 Aylık Çocuklar İçin Eğitim Programı’dır. Programda başlıca,

- 36-72 ayda gelişim, 36-72 ayda eğitimin önemi, 36-72 aylık çocuklarda sağlık, bakım ve beslenmenin önemi,

- 36 -72Aylık Çocuklar İçin Eğitim Programının genel özellikleri, 36-72 aylık çocuklar için eğitim programının uygulama esasları,

- 36-72 aylık çocuklar için eğitim programı kullanım kılavuzu, 36-72 ay çocuklarının gelişim özellikleri ve gelişim göstergeleri, bölümleri yer almaktadır.

Bu çalışma kapsamında, programda yer alan gelişim özellikleri ve gelişim göstergeleri, gelişim alanlarına göre tek tek incelenmiştir. İlgili alan yazın doğrultusunda cinsel gelişim ve eğitimle ilgili ulaşılan bulgular bilişsel gelişim, dil gelişimi, sosyal-duygusal gelişim ve motor gelişim alanları dikkate alınarak betimsel olarak sunulmuş ve yorumlanmıştır. Dokümanın bir eğitim programı olması dikkate alınarak programda yer alan açıklamalar, gelişim özellikleri ve gelişim göstergeleri temalar haline getirilmiş ve incelemeler bu temalar çerçevesinde gerçekleştirilmiştir. Belirtilen kategoriler altında veriler, sayfa numaralarıyla birlikte, tablolarda sunulacak bir araya getirilmiş ve cinsel gelişimle ilgili alan yazın yorumlanarak tartışılmıştır.

3.2. ARAŞTIRMANIN ÇALIŞMA GRUBU

Eğitim araştırmalarında durum çalışmaları, eğitim programlarının ve bu programlar çerçevesinde belirlenen hedeflere ne ölçüde ulaşılabilirdiğinin tespit edilmesi amaçları ile kullanılmaktadır (Zainal, 2007). Bu tespitin

gerçekleştirilmesinde, eğitimin gerçek ortamlarda incelenerek, eğitime olumlu ve-veya olumsuz şekilde etki eden unsurların incelenmesi gerekmektedir. Bu incelemede program içeriğiyle birlikte, öğretmen görüşleri, öğrenci davranışları ve programların uygulanmasında karşılaşılan sorunlara yönelik çözüm önerileri durum çalışması ile tespit edilebilmektedir (Özenç, 2013). Bununla birlikte, durum çalışmalarında araştırmacının, araştırılan konuya duyarlı ve dikkatli bir şekilde yaklaşması beklenir. Ayrıca, araştırmacı tarafından araştırmaya konu olan durumun tespit edilebilmesi, sınırlılıkların belirlenmesi ve bu maksatla alanında tecrübeli bireylerle fikir alışverişinde bulunması gerekir. Ayrıca, durum çalışmasında çoklu veri toplama tekniklerinin kullanılması, verilerin analizini ve elde edilen bilgilerin yorumlanmasını zorlaştırabildiğinden, araştırma maliyetinin yüksek ve zaman alıcı bir araştırma deseni olmasından ötürü çalışma gruplarının sınırlı olması karşılaşılabilen bir durumdur (Yılmaz, 2014).

Durum desenli çalışmalarda örneklem grubu göreceli olarak küçük olabilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2008:308). Bu çalışma kapsamında oluşturulan çalışma grubunu, 2022-2023 eğitim-öğretim yılının bahar döneminde, Manisa ilinde bulunan üç farklı bağımsız anaokulunda çalışan 15 okul öncesi eğitim öğretmeni oluşturmaktadır. Söz konusu bölgenin ve öğretmenlerin seçiminde, araştırmacı ve araştırmanın olanakları kapsamında söz konusu okullara ve öğretmenlere erişim sağlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu oluşturan okul ve öğretmenlerin seçiminde, öğretmenlerin aktif olarak okul öncesi bir kurumda çalışmakta olmaları da önemli bir etken olmuştur.

Çalışmayı gönüllü olarak kabul eden 15 okul öncesi öğretmeni ile yüz yüze görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Araştırmacı, alt problemlerle ilgisi olmayan verileri toplamaktan kaçınmış, veriler görüşme, gözlem, belge ve duruma ilişkin ifadelerden oluşturulmuştur. Araştırmanın bir sınırlılığı olarak çalışma grubunda yer alan katılımcıların hepsi kadındır. Buna karşılık ülkemizde okul öncesi eğitim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin çok büyük oranda kadın olması, bu çalışma grubunun tamamen kadınlardan oluşmasını kabul edilebilir kıldığı değerlendirilmektedir. Görüşmede yer alan tüm öğretmenlerin öğrenim bilgisi ve çalışma yılına ait bilgiler tablo 3.1’de gösterilmiştir.

Tablo 3. 1 Araştırma Grubunda Yer Alan Öğretmenlerin Öğrenim Bilgisi ve Hizmet Süresini Gösteren Bilgiler

Araştırma Grubu	Öğrenim Bilgisi	Hizmet Süresi
Öğretmen 1	Yüksek Lisans	12 yıl
Öğretmen 2	Lisans	16 yıl
Öğretmen 3	Lisans	11 yıl
Öğretmen 4	Lisans	17 yıl
Öğretmen 5	Lisans	5 yıl
Öğretmen 6	Lisans	20 yıl
Öğretmen 7	Lisans	17 yıl
Öğretmen 8	Lisans	9 yıl
Öğretmen 9	Lisans	14 yıl
Öğretmen 10	Lisans	18 yıl
Öğretmen 11	Lisans	16 yıl
Öğretmen 12	Lisans	13 yıl
Öğretmen 13	Lisans	11 yıl
Öğretmen 14	Lisans	11 yıl
Öğretmen 15	Lisans	12 yıl

Tablo 3.1’ e bakıldığında araştırma grubuna dahil olan öğretmenlerin 5 yıl ve üzeri mesleki deneyimleri bulunmaktadır. Tüm öğretmenler lisans düzeyinde eğitimlerini tamamlamışlardır. Bununla birlikte öğretmenlerden bir tanesi yüksek lisans eğitimine devam etmektedir. Ayrıca çalışma grubunda yer alan öğretmenlerin okul öncesi dönemde cinsel eğitime dair bir eğitim almadığı hizmet öncesi dönemde teorik bilgi aldıkları belirlenmiştir.

3.3. VERİ TOPLAMA ÇALIŞMALARI

Çalışmanın bu bölümünde öncelikle araştırmada kullanılan veri toplama araçları sunulmuş, verilerin toplanma süreci ve elde edilen verilerin analizi ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.

3.3.1 Veri Toplama Araçları

Çalışma kapsamında gerçekleştirilen durum çalışmasında veriler; görüşme, dokümanlar ve duruma ilişkin başkalarının düşüncelerinden/ifadelerinden oluşmaktadır. Durum çalışmasına paralel olarak araştırma okul öncesinde çalışan öğretmenlerle yüz yüze görüşmeler yapılması planlanmıştır. Alan yazın

incelendiğinde görüşme; “*karşılıklı bir diyalog ve etkileşim çerçevesinde üretilen*” araştırmacının sorularına yanıt aradığı “*anlamını bağlamdan kazanan ve anlatı formunda aktarılan bir bilgi*” olarak tanımlanmaktadır (Kvale ve Brinkman 2009, s.54-56). Bu tanımlamadan hareketle araştırmacının problemine ilişkin araştırmacı, katılımcıların duruma ilişkin görüşlerini yüz yüze görüşme tekniği ile elde etmiştir. Verilerin toplanmasında bireylerin açıklamaları ve yorumları elde etmek amaçlanmıştır.

Gerçekleştirilen görüşmelerin araştırmacı tarafından kapsamlı bir şekilde kaydı tutulmuş, bu veriler analiz ve raporlamada kullanılmıştır. Bununla birlikte konu hakkında geçmiş yıllarda gerçekleştirilmiş çalışmalar ayrıntısı ile incelenerek bir literatür özeti çıkarılmıştır. Ayrıca, hâlihazırda kullanımda olan program ve geçmiş yıllarda kullanılmış olan programlar ilgili mevzuatla birlikte ayrıntısı ile incelenmiştir.

Verilerin toplanmasında temel olarak iki bölümden oluşan bir görüşme formu oluşturulmuş ve MEB (2013) OÖEP’ndeki kazanım ve göstergelerinin listesi hazırlanmıştır.

3.3.1.1 Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu

Nitel araştırmalarda görüşme Araştırmada görüşme soruları hazırlanırken araştırmacı tarafından yapılan literatür taraması gerçekleştirilmiştir. Yapılan tarama neticesinde öğretmenlere uygulanacak görüşme soruları hazırlanmıştır. Görüşme soruları hazırlanırken 4 farklı uzmana gönderilerek gelen görüş ve önerilere göre form yeniden düzenlenmiştir.

Görüşme formu 2 bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde katılımcıların demografik bilgilerinin öğrenildiği sorular, ikinci bölümde ise araştırmaya konu olan cinsel eğitim ve cinsel gelişimle ilgili sorular yer almıştır. İkinci bölümdeki sorular aşağıda maddeler halinde listelenmiştir:

1. Cinsel eğitimi nasıl tanımlarsınız? Size cinsel eğitim çocuklara kaç yaşından itibaren verilmelidir?
2. Cinsel eğitimin okullarda verilmesi uygun mudur?
3. Uygulanmakta olan Millî Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim Programı’nın içeriği ‘cinsel eğitim’ için yeterli midir? Konu ile ilgili programda geçen

kavramlar nelerdir?

4. Günlük etkinliklerde cinsel eğitime dair planlama yaparken kazanım göstergelerden uygun olanlar var mıdır?

5. Günlük etkinlikler içerisinde ‘Cinsel Eğitim’ ile ilgili kazanım ve gösterge eklemek isteseydiniz bunlar neler olabilirdi?

6. Cinsel eğitim ve cinsel gelişim kavramlarına bakılarak Millî Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim Programında belirtilen kazanım göstergelerden sizce hangileri uygun olabilir?

3.3.1.2 MEB ÖÖEP Kazanım ve Göstergelerin Listesi

Araştırmada kapsamında, öncelikle çalışma grubunda yer alan öğretmenlerden MEB ÖÖEP kazanım ve göstergeleri incelemelerinin yanı sıra söz konusu formda yer alan kazanım ve göstergelerden cinsel gelişim ve cinsel eğitim konuları ile ilgili olduğunu düşündüklerini belirlemeleri istenmiştir. Öğretmenler tarafından işaretlenen kazanım ve göstergeler tespit edilerek analiz ve raporlama işleminde kullanılmıştır.

Çalışma kapsamında kullanılan ve MEB ÖÖEP’nda yer alan kazanım ve göstergeleri formu EK 1’de sunulmuştur.

3.3.2 Veri Toplama Süreci

Araştırma verilerinin toplanması için Manisa İl Milli Eğitim Müdürlüğü’nden görüşülecek öğretmenlerin bulundukları okullar belirtilerek gerekli izinler alınmıştır. Görüşmeler 03/10/2022 tarihinde başlayıp 23/12/2022 tarihinde bitmiştir. Öğretmenlerle olan görüşmeler okullardaki sabahçı-öğlenci gruplar gözetilerek sabahçı öğretmenlerle öğleden sonra, öğlenci öğretmen grubunda sabahdan eğitim süreci başlamadan uygun bir mekânda planlanarak görüşmeler yapılmıştır. Görüşmeler öğretmenlerin uygun ve müsait oldukları zaman dilimlerinde randevulaşarak, planlama doğrultusunda gerçekleşmiştir. Görüşme yapılacak öğretmenlere görüşme sürecinin başında, araştırmanın amacından bahsederek, görüşme esnasında yöneltilen sorulara ilişkin görüşlerinde samimi, içten ve gerçekçi olunması araştırmanın amacına ulaşılabilmesi açısından önemli olduğu belirtilmiştir. Görüşmenin ön hazırlık sürecinde ve görüşme esnasında görüşmeye katılan öğretmenlerin bilinçli bir şekilde onayı alınmış ve özel hayatlarına saygı duymak ve

onları yanıltmamak gibi etik kurallara dikkat edilmiştir. Nezaketli bir dil kullanılarak üsluba özen gösterilmiştir. Görüşmelerin başlangıç kısmında formal bir dil kullanılarak başlanmıştır. Manisa İl Milli Eğitim Müdürlüğü katılımcılarla görüşme sırasında ses kaydı alınmasına izin vermediği için ses kaydı alınmamıştır. Bu nedenle öğretmenlerle görüşme esnasında yöneltilen soruların yanıtları, araştırmacı tarafından not edilmiştir. Görüşme sonunda araştırmacı tarafından not edilen cevaplar öğretmenlere tekrar okutularak teyit edilmiştir. Görüşmeler yaklaşık 25-35 dakika aralığında gerçekleştirilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşmelerde araştırmacı rehber niteliğinde sorular önceden hazırlanmaktadır fakat görüşme esnasında katılımcıya ve görüşmenin gidişatına uygun kısmi olarak esneklik sağlanabilmekte ve oluşturulan sorulara yeni sorular eklenebilmektedir (Ekiz,2003). Bu nedenle görüşme formunun ikinci bölümdeki sorular öğretmenlere sorulurken ne? nasıl? neden? vb. sorular yöneltilerek yanıtların ayrıntılı bir şekilde ifade edilmesi istenmiştir. Araştırma kapsamında yürütülen konu itibari ile öğretmenlerin ve araştırmacının kadın olması görüşmelerin olumlu bir hava içerisinde yürütmesine etken olmuştur. Görüşmelerden elde edilen veriler değişiklik yapılmadan bilgisayarda Word belgesi şeklinde kayıt altına alınmıştır. Görüşmelerden alınan veriler, kazanın-gösterge tabloları da dahil olmak üzere 25 sayfadan ibarettir. Buradaki veriler birkaç kez okunarak kontrol edilmiştir. Burada elde edilen verilerden kodlar oluşturulmuş ve bu kodlardan yararlanarak alt temalara ulaşılmıştır.

3.3.2 Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen veriler betimsel analiz ve içerik analizi tekniği ile analiz edilmiştir. İçerik analizi ile sonuçlar genellenebilmekte, veri setlerinin tümünün araştırma evreninin içine dâhil edilebilmekte ve tüm verilerin eksiksiz bir biçimde çözümlenebilmektedir. Bir içerik analizinin doğruluğunu arttıran en temel faktör kategori sistemidir. Araştırma sorusuna uygun olmayan içerikler kapsam dışı bırakılmaktadır. Bu kategoriler bir bütünlük içinde anlamlandırılmaya olanak tanımaktadır. Buradan yola çıkılarak araştırmada görüşme sorularından ve katılımcıların verdiği cevaplardan yola çıkılarak temalar ve alt temalar belirtilmiştir. Temalar ve alt temalar eşliğinde cevaplar içerik analizi tekniği ile çözümlenmiştir. Ayrıca görüşme verileri bulgular kısmında yazılırken doğrudan alıntılara yer verilmiştir.

Araştırma kapsamında elde edilen veriler araştırmacı tarafından incelenmiş ve benzer olan cevaplar bir arada kullanılarak alt temalar geliştirilmiştir. Araştırma verilerinin analizinde ilk olarak öğretmenlerle yapılmış yarı yapılandırılmış görüşme formundaki sorular ve MEB 2013 OÖEP’nda yer alan cinsel gelişim ile ilgili olabilecek kazanım ve göstergeler ele alınarak cinsel eğitime dair bulgular taranarak ilgili açıklamalar raporlaştırılmıştır.

Araştırmada yer alan görüşme formundaki soruların yöneltildiği öğretmenler Ö1, Ö2, Ö3... şeklinde belirtilerek kodlanmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE TARTIŞMA

Bu bölümde çalışma kapsamında hazırlanmış yarı yapılandırılmış görüşme formuna ilişkin cevaplar, 2013 yılında yayınlanan ve uygulamaya konan MEB okul öncesi eğitim programının içerisinde bulunan cinsel eğitimi kapsayabilecek olan kazanım ve gösterge tablosu ayrıntılı bir şekilde öğretmen görüşlerindeki verilere yer verilmiştir.

4.1. Okul Öncesi Eğitim Öğretmenlerinin, Okul Öncesi Dönemdeki Cinsel Eğitimle İlgili Değerlendirmelerine İlişkin Bulgular

Çalışmanın bu bölümünde öğretmenlerin sunulan yarı yapılandırılmış görüşme formunda yer alan sorulara karşılık olarak verdikleri cevaplar analiz edilerek cevaplara dair bulgular sunulmuştur.

Öğretmenlerin, “Cinsel eğitimi nasıl tanımlarsınız?” sorusuna ilişkin temalar şekil 4.1’de özetlenmiştir.

Şekil 4. 1 “Cinsel Eğitimi Nasıl Tanımlarsınız?” Sorusuna İlişkin Temalar

Şekil 4.1 incelendiğinde Cinsel eğitimin nedir? sorusuna ilişkin görüşleri değerlendirildiğinde öğretmenlerin cinsel eğitimi genel olarak kendini tanıma/

keşfetme, özel bölgeleri tanıma, sağlığı koruma/ hijyeni sağlama, cinsel kimlik/cinsiyete uygun davranışlar, bireysel farklılıklara saygı, tehlikelerden korunma temalarını kapsayan bir eğitim olarak tanımladıkları görülmektedir.

Kendini tanıma/keşfetme;

Ö1 *‘Tuvalet eğitimi tamamlandıktan sonra hazır bulunuşluk düzeyine göre çocuğun kendini fark etmesi, tanıması, keşfetmesi, tanıması, keşfetmesi, merak duygusunu gidermek için doğru bir biçimde ebeveyn ve okulun iş birliği halinde verilen bir eğitimidir.’*

Ö9 *‘Çocuğun kendini tanıması, kavraması ve fark etmesi gibi bilgileri içine alan bir eğitimidir’*

Özel bölgeleri tanıma;

Ö7 *‘Çocukların anlayabileceği doğru kelimelerle özel bölgelerin adının öğretilmesini de kapsayan...’*

Sağlığı koruma/hijyeni sağlama;

Ö12 *‘Çocukların öğrenebileceği düzeyde cinsiyet kavramını öğrenme ve özel bölgelerin hijyenini sağlama konularını da içeren bir eğitimidir’*

Ö13 *‘Çocukların kendi vücudunu tanıma ve genel sağlıklarını koruma adına verilen bir eğitimidir’*

Cinsel kimlik kazanma/ cinsiyete uygun davranışlar geliştirme;

Ö2 *‘Cinsiyet kavramını kazanması ve cinsiyetine uygun davranışlarda bulunmasını öğreten bir eğitimidir’*

Ö6 *‘Bireysel özelliklerini anlayarak cinsiyet rollerine uygun davranışlar sergilemesini sağlayan eğitimidir’*

Bireysel farklılıklara saygı duyma;

Ö3 *‘Fiziksel özelliklerin öğretildiği ve bireysel farklılıklara saygı gösterilmesini içeren önemli bir eğitimidir’*

Tehlikelerden korunma;

Ö2 *‘Mahremiyet eğitiminden başlanarak, çocukların kendini koruması ve bedeninin özelliklerini öğrenerek kendinin tanıması...’*

Şekil 4.1'e ve öğretmenlerin doğrudan ifadeleri incelendiğinde öğretmenlerin cinsel eğitimi; çocukların kendini tanıması ve keşfetmesi, sağlığını koruması ve hijyenini sağlaması, cinsel kimliğinin farkında olması ve uygun davranışları sergilemesi, bireysel farklılıklara saygı duyması, tehlikelerden korunması (mahremiyet eğitimi) şeklinde tanımladıkları görülmektedir. Cinsel eğitim, cinsel rolleri tanıma, kişiler arası ilişkiler, sevgi, mahremiyet eğitimi, vücut algısı, üreme sağlığı, cinsel gelişimini anlaşılması, olumlu kimlik yapısı geliştirme, başkalarının haklarına saygı duyma, toplumsal norm ve değerler hakkında bilgileri içeren kapsamlı bir eğitim programıdır (SIECUS;2004; Bayhan ve Artan,2005). Araştırmada öğretmenlerin cinsel eğitimi, çeşitli konulara vurgu yaparak tanımladıkları görülmektedir. Kardeş ve Karaman (2018) ve Gökdeniz'in (2008) öğretmenlerle Ünlüer ve İnan'ın (2021) öğretmen adaylarıyla yaptığı çalışmalarda cinsel eğitimi; cinsiyeti tanıma, cinsel kimlik, cinsel roller, bedeni tanıma, bedeni koruma ve mahremiyet gibi temalarla açıkladıkları bulunmuştur. Bu bulgu araştırmanın bulgusuna benzerlik göstermektedir.

Ayrıca öğretmenlerin görüşlerinde, kendini tanıma, keşfetme, sağlığı koruma, hijyenin sağlanması, cinsel kimlik ve uygun davranışlar, bireysel farklılıklara saygı duyma, tehlikelerden korunma gibi temalara yer verdiği fakat toplumsal norm ve değerleri barındıran temalara değinilmediği dikkat çekmektedir. Cinsel eğitim yaş gruplarına göre amaçları içeren oldukça kapsamlı bir eğitim sürecidir. Dolayısıyla öğretmenlerin cinsel eğitimle ilgili bazı kavramları ifade ettikleri fakat cinsel eğitim kapsamında değerlendirilen diğer kavramlara ve bilgilere değinilmediği görülmektedir.

Öğretmenlerin görüşlerinde yer alan merak duygusu/keşfetme temasına yönelik Ö1 ve Ö2 olarak kodlu öğretmenlerin, ebeveyn, aile ve okulun iş birliği içerisinde olmasının gerekliliğini vurgulamışlardır. Bununla beraber aynı öğretmenler, aileler ve öğretmenlerin cinsel eğitim konusunda eğitim almaları gerektiğini ifade etmişlerdir. Bu bulgular dikkat çekicidir. Bulut ve Bedük'ün (2016) yaptığı çalışmada, çocuklara cinsel eğitim verilmesinde ailenin ve öğretmenlerin büyük payının olduğu, genelde cinsel eğitimin verilememesi ya da eksik kalmasının nedeni olarak, bilgi eksikliği ve kültürel nedenler gibi faktörlerin cinsel eğitimin verilirken zorluklar yaşandığını ifade etmişlerdir. Bu bulgu araştırmanın bulgusuyla örtüşmektedir.

Tehlikelerden korunma temasına ait Ö2 kodlu öğretmenin tehlikelerden korunma ve mahremiyet eğitime ilişkin vurgu yapması dikkat çeken bulgular arasındadır. Cinsel eğitimin hedeflerin biri olan tehlikelerden ve istismardan korunma konusunda öğretmenlerle yapılan araştırmada öğretmenlerin konuya duyarlı olduğu fakat bu konuda nasıl bir yol izlenebileceğine ilişkin bilgilerin yetersiz olduğu sonucuna varılmıştır (Erdoğan ve Aslan 2020). Bu sonuçtan yola çıkılarak öğretmenlerden bazılarının, istismar ve mahremiyet eğitime vurgu yapmasındaki nedenlerden biri olarak düşünülmektedir.

Öğretmenlerin “Cinsel eğitim hangi yaşta verilmelidir?” sorusuna ilişkin cevapları Tablo 4.2’de özetlenmiştir.

Tablo 4. 1 “Cinsel Eğitim Ne Zaman Verilmelidir?” Sorusuna İlişkin Cevaplar

Yaş aralığı	Öğretmen görüşleri
0-2 yaş	Ö2 ‘1-2 yaş itibari ile geç kalınmadan verilmelidir’
2-4 yaş	Ö1 ‘Tuvalet eğitimi tamamladıktan sonra hazır bulunuşluk düzeyine göre...’
4-6 yaş	Ö4 ‘4-6 yaş aralığında başlanmalıdır.’
7 +	Ö11 ‘Sağlıklı bireyler yetiştirmenin yolu cinsel eğitimin ilkokuldan itibaren verilmesine bağlıdır.’
11+ yaş	Ö14 ‘Ortaokul düzeyinde bu eğitimlere başlanmalıdır’

Tablo 4.1’de yer alan öğretmen görüşleri incelendiğinde, cinsel eğitimin başlama yaşının okul öncesi dönem olduğu konusundaki görüşlerin fazla olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin verdiği cevaplarda en çok ‘tuvalet eğitimiyle birlikte ya da tuvalet eğitimi tamamlandıktan sonra’ ifadelerine yer vermiş olmaları dikkate değerdir. Öğretmenler tarafından verilen söz konusu cevaplar aşağıda sunulmuştur:

Ö9: “Çocuğun tuvalet eğitimiyle birlikte cinsel eğitime de başlanmalıdır...”

Ö13: “Özel bölgelere ilginin arttığı tuvalet eğitimi esnasında başlanmalıdır.”

Araştırmada öğretmenlerin görüşlerine benzer olarak Kardeş ve Karaman’ın (2018) ve Ünlüer’in (2021) öğretmenlerle yaptığı çalışmalarda da cinsel eğitimin, okul öncesi dönemde verilmesi gerektiği yönünde görüş bildirmeleri araştırmanın bulgusuna paralel olduğu düşünülmektedir.

Cinsel eğitimin okul öncesi dönemde başlanması gerektiği yaş aralıklarının belirtildiği görüşlerin aksine daha yüksek yaş aralıklarında da eğitime başlanabileceği

yönünde cevaplara da rastlanmıştır. Öğretmenlerle olan görüşmelerden elde edilen cevaplarda, cinsel eğitimin okul öncesi eğitim döneminde değil ilkököl veya ortaokul düzeyinde verilmesinin daha uygun olduğunu savunan cevaplara da rastlanmıştır. Örnek olarak Ö11 ve Ö14 tarafından verilen cevaplar aşağıda sunulmuştur:

Ö11: *‘Cinsel eğitim sağlıklı bireyler yetiştirmenin en büyük yoludur ve ilkökoldan itibaren bu eğitimler verilmelidir’*

Ö14: *‘Kendi bedenini tanıma, dünyaya nasıl geldiğinin bilgisi verilerek ortaokul düzeyinde verilmelidir’*

Öğretmenlerin cinsel eğitimin ilkököl ve ortaokul döneminde olması gerektiği yönündeki görüşlerin aksine alanyazına bakıldığında çocuğun cinsel gelişiminin doğum itibari ile başlayıp ömür boyu devam eden bir süreç olduğu düşünülmektedir. Cinsel eğitime başlama yaşı ile ilgili farklı görüşlerin ortaya çıkmasındaki etkenin, Güzelyurt ve diğerlerinin (2019) yaptığı çalışmada üniversite eğitimini tamamlamış okul öncesi öğretmenlerinin cinsel eğitimin içeriği ve gerekli hedefleri belirlemede kısmen yeterli olduğu yönündeki sonuçla bağlanabilir.

Öğretmenlerin cinsel eğitime başlama zamanı sorusuyla ilgili olarak Ö3 ve Ö5 herhangi bir yaş aralığı belirtmemişlerdir. Söz konusu cevaplar aşağıda belirtilmiştir:

Ö3” Okul öncesi dönem en meraklı olduğu dönem bu dönemin iyi değerlendirilmesi gerekmektedir.

Ö5”çocuk soru sorduğu, bu konuda ihtiyaç hissettiği zaman diliminin doğru olacağını düşünüyorum.”

Öğretmenlerin, çocuğun ihtiyaç duyması ve merak etmesi halinde cinsel eğitimin verilmesinin doğru olacağı yönünde görüş bildirmişlerdir. Okul öncesi dönem çocuğun hem kendi hem de başkasının bedenine merak duyduğu ve bu yönde sorular yönelttiği bir dönem olması itibari ile kritik bir dönemdir (Deniz,2012). Bu bilgi ışığında öğretmenlerden bazılarının bu şekilde görüş bildirmesi dikkate dair bir bulgudur.

Öğretmenlerin “Cinsel eğitimin okulda verilmesi uygun mudur?” sorusuna ilişkin verdikleri cevaplar incelendiğinde, genel olarak cinsel eğitimin okulda

verilmesinin daha uygun olduğu ayrıca ailenin de bu sürece katılmasının sağlıklı olacağına yönelik ifadelere yer verilmiştir.

4 *‘Aileden sonra okullarda verilmelidir. Sosyo-ekonomik düzeyi düşük olan ailelerde yetişen çocukların okulda daha bilinçli bir eğitimden geçerek yanlış öğrenmelerin önüne geçebileceğini...’*

2 *‘Okula gelene kadar çocuğun ailede belli bir eğitimden geçmesi gerekmektedir’*

9 *‘... bu alanda uzman kişinin vermesi çok daha önemli olacaktır’*

11 *‘... ders niteliğinde hazırlanarak eğitim verilmelidir. Yanlış bilgilerden korumak için (günah, ayıp vb.)’*

Öğretmen görüşleri incelendiğinde cinsel eğitimin ailede başlanarak okulda devam etmesi yönündeki görüşler alan yazındaki bilgilerle örtüşmektedir. Öğretmen görüşlerine bakıldığında, sıklıkla profesyonel eğitim, doğru bilgi, doğru terminoloji ve sağlıklı bilgilerle donatılarak verilen eğitim vurgusunun yapılmış olduğu grlmştir. Bu bulguyla ilgili olarak Eliküçük ve Sönmez’in (2011) ve Lu (1994) ebeveynlerle yaptığı çalışmada ebeveynlerin, cinsel eğitime olumlu yaklaşsa da daha çok eğitimlerin öğretmenler tarafından doğru bir şekilde verilmesi yönünde görüş bildirdikleri görülmektedir. Burada ebeveynler tarafından ifade edilen doğru eğitimin, doğru bilgileri içeren kapsamlı ve düzenli eğitim açısından ifade edildiği düşünülürse öğretmenlerin görüşlerinde de bu bulgunun çıkması dikkat çekmektedir.

Görüşmelerde ‘Cinsel eğitimin okulda verilmesi uygun mudur?’ sorusuna ilişkin bir farklı cevap olarak okulda cinsel eğitimin verilmesinin uygun olmayacağı yönünde görüş bildirmesi dikkat çekicidir. Söz konusu cevapta 2: *‘Okulda sınırlı bir vakit olduğu için verilmesi uygun değildir’* şeklinde görüş bildirmiştir. İlgili alan yazın incelendiğinde WHO (2010), Cinsel eğitimi okulda verilmesi gereken ve genel eğitimin bir parçası olarak görmekte ve cinsel eğitimin bireyin gelişimi açısından önemli bir yapıya sahip olduğunu belirtmektedir. Artan ve Arkadaşlarının (2015) yaptığı çalışmada, Türkiye’deki eğitim programlarında, cinsel eğitimin yer almamasının sonucu olarak eğitimciler ve aileler cinsel eğitim verme açısından eksikliklerin olduğunu belirtmektedir. Ayrıca ğretmenlerin, özellikle cinsel

eğitimdeki bu eksikliğin okul öncesi döneminde giderilmesindeki sorumluluğunun ailelerde olması gerektiği yönünde görüş bildirmişlerdir. Bu sonucun araştırmaya katılan öğretmenlerin cinsel eğitimin ailede verilmesinin iyi olacağı yönündeki görüşleriyle bağdaştırılmıştır.

Ayrıca katılımcıların cinsel eğitimi verecek kişilerin profesyonel, bu konuda bilgi sahibi olan kişilerin çocuklara daha çok yardımcı olacağı yönünde görüş bildirmiş, bir katılımcı ise okul rehberlik servisinin bu eğitimleri vermesi gerektiği yönünde görüş bildirmiştir. İlgili alan yazın incelendiğinde cinsel gelişimde ilk eğitimcilerin aileler olduğu fikri ön plana çıkmasıyla birlikte cinsel eğitimin uzman kişiler tarafından verilmesi gerektiğine dair araştırmalar da bulunmaktadır. Cinsel eğitimin kimlerin, nasıl ve nerede eğitim vereceği konusunda ortak bir nokta belirlenemediği görülmektedir. Bununla beraber İşler ve Gürşimşek'in (2018, syf.863) yaptığı çalışmada *'ebeveynlerin çocukların cinsel gelişimi ve cinsel eğitimi konusunda eğitime ihtiyaç duydukları, bu konudaki eksikliğin aile eğitim programlarına öncülük etmesi, okul öncesi eğitim programlarının içeriğinde cinsel eğitim konularının dâhil edilmesi gerekli görülmüştür.'* sonucu araştırmanın bulgusunu destekler niteliktedir.

4.2. Okul Öncesi Eğitimi Öğretmenlerinin, Millî Eğitim Bakanlığı (Meb) 2013 Okul Öncesi Eğitim Programının Cinsel Eğitime Olan Uygunluğuna İlişkin Bulgular

Öğretmenlerin MEB Okul Öncesi Eğitim Programının içeriğinin 'cinsel eğitim' için yeterli midir? Konu ile ilgili geçen kavramlar var mıdır? sorusuna ilişkin verdikleri cevaplar incelendiğinde, çalışma grubunda bulunan tüm öğretmenlerin MEB (2013) OÖEP'nin cinsel eğitim vermeye uygun olmadığı ya da yeterli olmadığına dair ortak bir görüşe sahip oldukları tespit edilmiştir. Ayrıca bir öğretmen, cinsel eğitim konusunda programın yetersizliğinden ötürü kitaplardan ve rehberlik servislerinden destek aldıklarını ifade etmiştir. Söz konusu cevap aşağıda verilmiştir:

Ö1: *'Yeterli değildir. Dışarıdan destek alarak yapabiliyoruz. Cinsiyet kavramı programda var fakat cinsellik ya da cinsel eğitime dair içerik olmadığı için kitap, rehberlik servisinden yardım alarak planlama yapılabilmektedir'*

Ö1 *"kaynak kitaplardan yararlanıyoruz"* ifadesi ile ilgili olarak Hassamancıoğlu ve Ceylan'ın (2023) yaptığı araştırmada, Avrupa'da Cinsel Eğitim

Standartları'nın (WHO&BZgA) belirtildiği üzere yaş gruplarına göre bilgi, beceri, tutumları kapsayan içeriklerin verilebilmesi açısından yardımcı olabilecek kitapların yok denecek kadar az olduğu ayrıca var olan materyallerin de tutarlı bir bilgiye sahip olmadığı bulunmuştur. Bu sonuç doğrultusunda öğretmenlerin kapsamlı ve doğru bir bilgi ile cinsel eğitim verebilmesi açısından yeterli kaynağın olmaması sebebiyle dikkate değer bir bulgu olarak dikkat çekmektedir.

İlgili alan yazın incelendiğinde çocukların cinsellikle ilgili olumlu bir anlayışa sahip olmasının en önemli etkeni ailenin tutumu ve davranışlarıdır fakat çocuk okula başladığında ailenin verdiği eğitimin üzerine okulların planlı bir cinsel eğitim verilerek desteklenmesi ile ilgili Gürsoy ve Gençalp'in (2010) yaptığı çalışmada ülkemizde planlı ve kapsamlı bir eğitimin olmadığı ayrıca cinsel eğitime yönelik materyaller yetersiz, eğitimcilere yardımcı olacak eğitici kitapların da bulunmadığı yönündeki çıkan sonuç araştırmadaki bulguyu destekler niteliktedir.

Öğretmenlerin 'OÖEP'nda cinsel gelişimi ve cinsel eğitimi destekleyecek kavram var mıdır?' sorusuna ilişkin verdikleri cevaplar Tablo 4.4'te özetlenmiştir.

Tablo 4. 2 “OÖEP’nda Cinsel Gelişimi Destekleyecek Kavram Var mıdır?” Sorusuna İlişkin Cevaplar

Kavram	Görüş Bildiren Öğretmen	Gelişim alanı
Kız-Erkek	Ö3, Ö5, Ö7, Ö8, Ö9, Ö10, Ö11, Ö12, Ö14	Bilişsel Alan
Kirli-Temiz	Ö8, Ö10	Bilişsel Alan/Öz bakım Alanı
Mutlu-Üzgün	Ö13	Sosyal-Duygusal Alan
Tehlikeli-Tehlikesiz	Ö7, Ö13	Bilişsel Alan
İyi-Kötü	Ö7, Ö8	Bilişsel Alan
Yetişkin-Çocuk	Ö3, Ö6, Ö10	Sosyal-Duygusal Alan/Bilişsel Alan

Tablo 4.3 incelendiğinde öğretmenlerin genelde kız-erkek kavramında yoğunlaştığı, kirli-temiz, tehlikeli-tehlikesiz, iyi-kötü, yetişkin-çocuk kavramlarını öğretmenler cinsel eğitime yönelik olarak belirtmişlerdir. Öğretmen görüşlerine bakıldığında diğer öğretmenlere göre farklı olarak bir öğretmenin (Ö13) mutlu-üzgün kavramının cinsel eğitime yönelik olduğunu belirtmektedir. Öğretmenlerin görüşlerinde yer alan kavramların bilişsel gelişim, sosyal-duygusal gelişim ve öz

bakım alanlarında verdikleri cevaplar öğretmenlerin diğer sorularda verdikleri bilgilerle bağdaştırılmıştır.

Deniz ve Yıldız'ın (2018) yaptığı araştırmada, MEB (2013) Okul Öncesi Eğitim Programında ayrı bir şekilde cinsel gelişimin bulunmadığı fakat öğretmenlerin cinsel gelişime yönelik çalışmalarına olanak sağlayacak kavram ve açıklamaların bulunduğu ifade edilmektedir. Bununla birlikte cinsel eğitimin içeriğini, öğretmenlerin bilgi ve yaklaşımlarına bırakıldığı yönünde araştırmanın bu bulgusu ile paralel bir bulgu niteliğindedir. Cinsel eğitimin kapsamlı ve sistematik bir eğitim olduğu düşünülürse, öğretmenlerin üzerinde durdukları kavramların cinsel eğitim kapsamında çalışılması ve yeterli düzeyde eğitimlerin verilebilmesi açısından düşündürücüdür.

Soruya yönelik öğretmen görüşlerine bakıldığında cinsel eğitime dair kavramın bulunmadığına ilişkin görüşler de bulunmaktadır. Bu duruma ilişkin görüşlerin bazıları aşağıda sunulmuştur:

Ö4: *'Cinsel eğitim ve cinsel gelişime dair birebir örtüşen bir kavram yoktur sadece sınıfta çalışırken kazanım-göstergelerden yararlanarak çalışmalar yapılabilir'*

Ö15: *'Cinsel eğitime dair bir içerik yoktur. Cinsel eğitim ile ilgili eğitim ve uygulama açısından yönergeler yoktur'*

Ö9: *'... cinsel eğitim uygulama konusunda yetersiz bilgiye sahip olmanın yanı sıra velilerden gelebilecek tepkilerden dolayı bu çalışmaları yaparken zorlanabiliyoruz.'*

Ö9'un görüşünde belirttiği 'cinsel eğitimi uygulama konusunda yetersiz bilgiye sahip olmanın yanı sıra velilerden gelebilecek tepkilerden dolayı bu çalışmaları yapmakta zorlanmaktayız' ifadesi, Yalkılıç'ın (2020) yaptığı tez çalışmasında öğretmenlerin cinsel gelişimi destekleyecek uygulamalardan kaçınmasının nedeni olarak, cinsel eğitim konusunda yetersiz hissetme ve gelecek tepkilerden kaçındıkları doğrultusunda bilgi vermeleri araştırmanın paralelinde bir bulgudur.

Öğretmenlerin 'Günlük etkinliklerde cinsel eğitime dair planlama yaparken yararlanabileceğiniz kazanım-göstergeler var mıdır?' sorusuna ilişkin verdikleri cevaplara bakıldığında ise genelde sosyal-duygusal alan, öz bakım alanına ait

kazanım/ göstergelerin bulunduğu ifade edilmiştir. Bu bulguya ilişkin görüşler aşağıda listelenmiştir:

Ö1: *‘Cinsel eğitimle ilgili programda kazanım ve göstergeler yer almasa da çalışmalarda sosyal-duygusal alan ve özbakım alanından kazanım-göstergelerle çalışabiliyoruz. Fakat yetersiz gelebiliyor.’*

Ö2: *‘Sınıf kuralları, mahremiyet ve sosyal-duygusal gelişimi destekleyen kazanım ve göstergeleri kullanarak bu çalışmaları yapabilmekteyiz.’*

Ö1 ve Ö2 ifadesinde, programda özellikle duyguların temel alındığı, sosyal duygusal alana ait kazanım göstergelerin bulunduğunu belirtmiştir. Sosyal-duygusal gelişime ait kazanım ve göstergelerin dışında kişisel bakıma ait becerilerin edinilmesinde de özbakım alanındaki kazanım ve göstergelerin kullanılabileceğini ifade etmiştir.

Ö7: *‘Özellikle rutin etkinliklerde toplanma, temizlik, tuvalet ihtiyaçlarında sağlığı koruma, hijyen vb. konulardan öz bakım alanındaki kazanım-göstergelerden kullanabilmekteyiz.’*

Öğretmenlere cinsel eğitime uygun program yer alan kazanım ve göstergeler var mıdır? Sorusuna yönelik verilen cevaplarda genel olarak cinsel eğitime yönelik olmasa da dolaylı olarak yararlanılabilecek kazanım ve göstergelerin olduğunu belirtmişlerdir. Güngör Aytar ve diğerlerinin (2014) yaptığı çalışmada cinsel gelişimin genel olarak sosyal-duygusal gelişim alanını kapsayacak şekilde olduğunu belirtmeleri araştırmanın bulgularıyla paralellik göstermektedir.

Bir diğer bulgu ise öğretmenlerin cinsel eğitim ile ilgili kazanım-göstergeleri hatırlarken zorlandıkları ve programdaki kazanım-göstergelere bakma ihtiyacı hissediyor olmalarıdır. Bu bulgu Millî Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanmış hazır plan ve etkinlik kitaplarından yararlanılarak planlamaların yapılması, okul öncesi döneme ait kazanım-göstergelerin etkin kullanılmaması olabileceği yönünde değerlendirilmiştir.

Bu kapsamda MEB 2013 OÖEP esnek bir program olarak tasarlanmıştır. Program dâhilinde öğretmenler, etkinliklerinde amaçlarına uygun kazanım ve gösterge yazılabilmektedir. Buna istinaden öğretmenlere yöneltilen ‘Günlük etkinlikler içerisinde ‘cinsel eğitim’ ile ilgili kazanım-gösterge eklemek isteseydiniz bunlar neler

olurdu?’ şeklindeki soruya verdikleri cevaplarda öğretmenlerin kazanım ve gösterge bulmakta ya da cinsel eğitime dair içerik ve hedef belirlemede zorlandıkları dikkati çekmiştir. Ayrıca görüşmeye katılan öğretmenlerden 3’ü çeşitli kazanım ve gösterge önerisinde bulunmamıştır. Aşağıda öğretmenlerin eklemek istedikleri kazanım-göstergeler maddeler halinde sıralanan temalarda yoğunlaştığı tespit edilmiştir:

- Cinsel organlar/özel bölgeleri tanımlama,
- Cinsel organlar/özel bölgeleri doğru ifade etme,
- Duyguların farkında olma,
- Başkalarına saygı gösterme,
- Farklılıklara saygı duyma,
- Tehlikelerden korunma,
- Olumsuz duyguları tanıma,
- Yardım isteme

Öğretmenlerin günlük etkinlikler içerisinde cinsel eğitim ile ilgili programa eklemek istedikleri kazanım-göstergeler Tablo 4.5’te listelenmiştir:

Tablo 4. 3 Öğretmenlerin Cinsel Eğitim İle İlgili Programa Eklemek İstedikleri Kazanım-Göstergeler

Öğretmen	Kazanım
Ö1	K1. Organlarımı tanıyorum
	K2. Kendi bedenim ve diğer bedenlere saygı duyuyorum
Ö2	K1. Özel bölgelerini tanıma
Ö3	K1. Kendisi ve başkalarının fiziksel özelliklerini bilir
Ö4	K1. Özel bölgelerimi tanıma
	K2. Haklarımı biliyorum
Ö7	K1. Özel bölgeleri bilir
	K2. Yabancı ve yakın kişileri ayırt eder

Ö8	K1. Cinsiyet farklılıklarını bilme
Ö9	K1. Cinsel organlarımı tanıyorum
	K2. Nasıl dünyaya geldiğimi biliyorum
Ö10	K1. Cinsel organları tanıma
Ö11	K2. Duyguları doğru tanıma
Ö12	K1. Farklılıklara saygı gösterme (din, dil, ırk, farklı fiziksel özellikler vb.)
	K2. Bedenini koruyabilme
Ö13	K1. Vücudundaki özel bölgeleri bilir
	K2. Çevresindeki kişilerden vücudundaki özel bölgelere dokunulmayacağını bilir
Ö15	K1. Görsel materyalleri izler, olayları gözlemler, dinler

Tablo 4.4 incelendiğinde aşağıda maddeler halinde sıralanan bazı hususlar dikkat çekmektedir:

- Ö1'in eklediği 2 kazanım ve 4 göstergeye bakıldığında organları tanıma bilişsel alanı kapsadığı kazanım-2 ise sosyal-duygusal alana ait bir kazanım gösterge olduğu görülmektedir.
- Ö2'nin eklediği kazanım göstergelerin bilişsel alan ve sosyal-duygusal alanı kapsadığı görülmektedir.
- Ö4, duygular, hijyen, aile ortamı, yabancı kişilerle nasıl iletişim kurulacağı ve mahremiyet eğitime dair kazanım ve göstergelerin eklenebileceğini ifade etmiştir ve 2 tane kazanım ve bu kazanımlara ait göstergelerden örnekler vermiştir.
- Ö5, cinsiyet farklılıkları, hijyen sağlama ve özel bölgelerle ilgili kazanım -göstergelerin eklenerek çalışmaların yapılabileceğini ifade etmiştir.
- Ö15'in örnek verdiği kazanım ve göstergeleri içeren, program

bünyesindeki Bilişsel Alan kapsamında kazanım ve göstergeler zaten mevcuttur.

Deniz ve Yıldız (2018) tarafından yapılan çalışmada, MEB 2013 Okul Öncesi Eğitim Programında öğretmenin eğitim ortamında çocukların gelişim özelliklerine uygun olarak eğitim içeriği ve ortamlarında düzenlemeler yapabileceğine ve uygun koşullarda fırsat eğitimine yer verebileceğine, ayrıca cinsel gelişim eksiklerinin tespit edilip eklenebilecek kazanım/gösterge ve uygun etkinliklerin programa dâhil edilmesine fırsat tanıdığı bulgusuna ulaşılmıştır. Araştırmada ise öğretmenlerin cinsel eğitim için çalışılabilecek kazanım-gösterge eklemesi ile ilgili görüşler incelendiğinde; öğretmenlerin farklı kazanımlar, ya da programda var olan kazanım-göstergeleri eklemesi, bazı öğretmenlerin ise kazanım-gösterge eklememesi, üzerinde düşünülmesi gereken bir bulgudur.

MEB (2013) OÖEP’nda belirtildiği üzere ‘öğretmenin kendi grubundaki çocuklar için programdan kazanım ve göstergeleri seçerken çocukların gelişim özelliklerini dikkate alması gerekmektedir (MEB,2013; ss.14). Buradan yola çıkılarak çocukların yaş ve gelişim seviyelerine uygun Milli Eğitim amaçlarıyla çelişmeyen planlama ve uygulamalara fırsat verdiği düşünülse de kapsamlı ve bilimsel süreçleri ele alan bir eğitimi destekleyecek nitelikte konu içerikleri bulunmamaktadır. Bu kapsamda Avrupa’da Cinsel Eğitim Standartları’nda (WHO & BZgA) belirtilen cinsel eğitim ile ilgili içeriklerin, kuramsal çerçevede ele alınan 0-4 yaş ve 4-6 yaşlarına ait çalışılabilecek beceri, tutum ve davranışların gösterildiği tablo 2.1 ve tablo 2.2’ de bulunan içerikleri ve bilgileri kapsayan programlara ihtiyaç olduğu görülmektedir.

4.3 MEB (2013) Okul Öncesi eğitim Programında Bulunan Kazanım-Göstergelerin, Cinsel Eğitim Kapsamında Değerlendirilen Öğretmen Görüşlerine İlişkin Bulgular

MEB (2013) Okul Öncesi Eğitim Programındaki 36-72 ay gelişim alanlarına göre kazanım ve göstergelerin yer aldığı görülmektedir. Söz konusu olan programda yer alan kazanım göstergelerin sayıları gelişim alanlarına göre farklılık göstermektedir.

Tablo 4. 4 MEB 2013 OÖEP Kazanım ve Gösterge Sayıları

Gelişim Alanları	Kazanım Sayısı	Gösterge Sayısı
Bilişsel Gelişim	22	116
Dil Gelişimi	12	72
Motor Gelişim	5	65
Sosyal-Duygusal Gelişim	17	53
Özbakım Becerileri	8	33
TOPLAM	64	339

MEB 2013 Okul Öncesi Eğitim Programı incelendiğinde bilişsel gelişim, dil gelişimi, motor gelişim, sosyal-duygusal gelişim ve öz bakım becerileri olmak üzere beş alanda ve toplamda 64 kazanım ve kazanımlara ait 339 göstergenin bulunduğu görülmüştür. Kazanım gösterge tablosunda yer alan gelişim alanlarına göre kazanım ve gösterge sayısı Tablo 4.4'te belirtilmiştir. Tablo incelendiğinde en fazla kazanımın Bilişsel Gelişim alanında bulunduğu ve buna bağlı olarak da en fazla göstergenin de yine Bilişsel Gelişim alanında bulunduğu görülmektedir. En az kazanım ise Dil Gelişimi alanında bulunmaktadır. Buna karşılık Dil Gelişimi Alanının gösterge sayısı kazanım sayısına nispeten oldukça yüksektir.

MEB 2013 OÖEP'nda bulunan kazanım -gösterge sayısı gelişim alanlarına göre tablo 4.4'te gösterilmiştir. Ayrıca programda cinsel eğitim ve cinsel gelişime dair uygun bulunan kazanım ve göstergeleri işaretlemeleri için kazanım-gösterge tablosunda işaretlemeleri istenmiştir. Bununla birlikte, söz konusu olan soruya dair yapılan olumlu/olumsuz şeklinde cevaplandırılan seçeneklerin katılımcılara göre sınıflandırılması tablolar şeklinde sunulmuştur.

Tablo 4. 5 Bilişsel Gelişim Alanına Ait Kazanım ve Göstergelerdeki Öğretmen Görüşleri

Bilişsel Gelişim		Öğretmen Görüşleri														
Kazanım	Gösterge	Ö1	Ö2	Ö3	Ö4	Ö5	Ö6	Ö7	Ö8	Ö9	Ö10	Ö11	Ö12	Ö13	Ö14	Ö15
Kazanım-1: Nesne durum/olaya dikkatini verir	Dikkatini çeken nesne/durum/olaya yönelik sorular sorar		X			X	X	X	X	X			X			X
Kazanım-2: Nesne /durum/olayla ilgili tahminde bulunur	Nesne/durum/olayın ipucunu söyler					X		X	X	X						
	İpuçlarını birleştirerek tahminini söyler		X			X		X	X	X			X			X
Kazanım-3: Algıladıklarını hatırlar	Hatırladıklarını yeni durumlarda kullanır		X			X		X	X	X						
Kazanım-5: Nesne ya da varlıkları gözlemler	Dikkatini çeken nesne/durum/olaya yönelik sorular sorar		X		X	X	X	X				X	X	X	X	X
Kazanım-17: Neden sonuç ilişkisi kurar	Bir olayın olası nedenlerini söyler	X	X	X		X	X	X							X	
	Bir olayın olası sonuçlarını söyler	X	X	X		X	X	X								
Kazanım-19 Problem durumlarına çözüm üretir	Problemi söyler	X	X			X	X						X	X		
	Probleme çeşitli çözüm yolları önerir					X				X			X	X		
	Çözüm yollarından birini seçer					X							X			

Tablo 4.5’ da bulunan bilişsel gelişim alanı kazanım-göstergelerindeki öğretmen görüşlerine bakıldığında, tablo 4.4’te belirtilen bilişsel gelişim alanına ait 22 kazanım sayısından 6 tane kazanımın, 112 göstergeden ise 10 tane göstergenin öğretmenler tarafından cinsel eğitimle ilgili olduğu yönünde görüş bildirdikleri görülmektedir.

Bilişsel gelişim bebeklikten yetişkinliğe kadar bireyin çevreyi, dünyayı anlama, farklı düşünme yolları keşfetme gibi karmaşık süreçlerin bir araya gelmesidir (Sönmez,2000;90). Bu bilgi ışığında konu ile ilgili bahsedilen keşfetme, anlamlandırma, yeni durumları fark etme gibi durumların kazanım-göstergelerde olduğu görülmektedir. Bununla birlikte cinsel eğitimin amaçları arasında ihmal ve istismardan korunma, öz farkındalık geliştirme, bedenini tanıma, kendi ve aile üyeleriyle ilgili paylaşımda bulunma, tehlikeli durumları fark etme, çevresindeki bireyleri ayırt etme gibi beceriler yer almaktadır (UNESCO, 2018). Bu araştırmada öğretmenler cinsel eğitimle ilgili öğrenme süreçlerinde uygulamalarda yararlanılabilecek kazanımları değerlendirmiştir. Bilişsel gelişim alanında çoğunlukla fark etme, ayırt etme, problem durumuna çözüm bulma gibi becerilerle cinsel eğitimi ilişkilendirdikleri görülmektedir. MEB Okul Öncesi Programında cinsel eğitim amaçlarına ayrıca yer verilmemiştir. Öğretmenler Tablo 4.6’da yer alan bilişsel gelişimle ilgili kazanım ve göstergeleri, sıklıkla kullandıkları için seçmiş olabileceği düşünülmektedir. Ayırt etme, fark etme, çözüm üretme gibi beceriler bilişsel gelişim söz konusu olduğunda öğretmenlerin sıklıkla faydalandıkları ancak cinsel eğitimin doğrudan amaçladığı becerilerden değildir.

Tablo 4. 6 Dil Gelişimi Alanındaki Kazanım ve Göstergelerdeki Öğretmen Görüşleri

Dil Gelişimi		Öğretmen Görüşleri														
Kazanım	Gösterge	Ö1	Ö2	Ö3	Ö4	Ö5	Ö6	Ö7	Ö8	Ö9	Ö10	Ö11	Ö12	Ö13	Ö14	Ö15
Kazanım-5: Dili iletişim amacıyla kullanır.	Konuşma sırasında göz teması kurar											X	X	X		
	Konuşurken jest ve mimiklerini kullanır												X	X		
	Konuşmayı başlatır	X	X											X		
	Sohbete katılır		X	X												
	Duygu, düşünce ve hayallerini söyler	X		X										X		
Kazanım-6: Sözcük dağarcığını geliştirir	Dinlediklerinde yeni olan sözcükleri fark eder ve sözcüklerin anlamlarını sorar												X		X	
Kazanım 7. Dinledikleri ve izlediklerinin anlamını kavrar	Dinledikleri/izledikleri hakkında yorum yapar	X														
Kazanım8.Dinledikleri ve izlediklerini çeşitli yollarla ifade eder	Dinledikleri/izledikleri ile ilgili sorular sorar	X			X		X						X	X		
	Dinledikleri/izledikleri ile ilgili sorulara cevap verir		X		X		X							X		
	Dinledikleri/izlediklerini başkalarına anlatır						X									
	Dinledikleri/izlediklerini resim yoluyla sergiler.				X											
Kazanım 10.Görsel materyalleri okur.	Görsel materyalleri inceler						X									
	Görsel materyalleri açıklar						X									
	Görsel materyallerle ilgili sorular sorar	X					X									
	Görsel materyallerle ilgili sorulara cevap verir						X									

Öğretmen görüşlerini yer aldığı Tablo 4.6 ‘de dil gelişim alanına ait kazanım-göstergeler değerlendirildiğinde kazanım-gösterge sayısının diğer gelişim alanlarına göre daha az olduğu göze çarpmaktadır. Tablo 4.4 ‘te belirtildiği üzere dil gelişim alanına ait 12 kazanım ve 72 gösterge bulunmaktadır. Öğretmenler ise 5 kazanım,15 göstergeyi cinsel eğitim kapsamında ilgili olarak belirttikleri görülmektedir. İlgili alan yazın incelendiğinde nitelikli bir cinsel eğitimin, açık bir şekilde iletişim kurmayı gerektirdiği yönündedir. Ayrıca çocuklar okul öncesi dönemle birlikte cinsellikle ilgili sorular sorabilmekte ve oyunlar oynayabilmektedir. Bu dönemdeki çocuğun sorularına bilimsel bilgi doğrultusunda cevap verilerek bilgilendirilmelidir (Tuzcuoğlu ve Tucuoglu,2004). Öğretmenlerin okul öncesi dönemdeki çocuklarla sistematik ve kapsamlı çalışabilmesi için cinsel eğitimin içeriğine dair bilgi, beceri ve tutumlarındaki yetersizliklerin desteklenmesi gerektiği, aksi takdirde cinsel eğitimi bağlamında çocukların bilgi, beceri, tutum ve davranışlarında gelişimlerin yetersiz kalacağı düşünülmektedir.

MEB OÖEP’nda kazanım-göstergelerin cinsel eğitim bağlamında ‘Motor Gelişim’ alanında yer alan kazanım-göstergelerdeki uzman görüşleri ve öğretmen görüşlerinde bu alan ile ilgili olarak herhangi bir ilgi olmadığı yönündedir. Bu değerlendirme de çalışmanın dikkate değer bir bulgu olarak öne çıkmaktadır.

Cinsel eğitim kapsamında, beden algısı, bedeninin farkında olma gibi içerikler bulunmasına rağmen MEB (2013) OÖEP’ nda motor gelişim alanında bunu karşılayan bir kazanım-gösterge olmaması programın eksik bir yönü olarak değerlendirilmiştir.

Tablo 4. 7 Sosyal-Duygusal Gelişim Alanı Kazanım-Göstergelerdeki Öğretmen Görüşleri

Sosyal-duygusal Gelişim		Öğretmen Görüşleri														
Kazanım	Gösterge	Ö1	Ö2	Ö3	Ö4	Ö5	Ö6	Ö7	Ö8	Ö9	Ö10	Ö11	Ö12	Ö13	Ö14	Ö15
Kazanım-1 Kendine ait özellikleri tanıtır.	Adını/soyadını söyler															
	Yaşını söyler															
	Fiziksel özelliklerini söyler		X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X		X
	Duyuşsal özelliklerini söyler	X		X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X		
Kazanım-2 Ailesi ile ilgili özellikleri tanıtır	Anne/babasının adını, soyadını, mesleğini vb. söyler.			X										X		
	Anne/babasının saç rengi, boyu, göz rengi gibi fiziksel özelliklerini söyler												X	X		
Kazanım -3 Kendini yaratıcı yollarla ifade eder	Duygu, düşünce ve hayallerini özgün yollarla ifade eder.	X	X	X					X		X			X		
Kazanım-4 Bir olay ya da durumla ilgili olarak başkalarının duygularını açıklar	Başkalarının duygularını söyler		X				X	X	X	X	X	X	X	X		
	Başkalarının duygularının nedenlerini söyler						X	X	X	X	X	X	X	X		
	Başkalarının duygularının sonuçlarını söyler															
Kazanım-5 Bir olay ya da durumla ilgili olumsuz duygularını uygun yollarla gösterir	Olumsuz duygularını olumlu sözel ifadeleri kullanarak açıklar	X	X										X	X		
	Olumsuz duygularını olumlu davranışlarla gösterir	X											X	X		
Kazanım-6 Kendisinin ve başkalarının haklarını korur	Haklarını söyler	X						X				X	X	X		
	Başkalarının hakları olduğunu söyler							X				X	X	X		
	Haksızlığa uğradığında tepki verir							X		X		X	X	X		
	Başkalarına haksızlık yapıldığında tepki verir							X		X		X	X	X		
	Kendisinin farklı özellikleri olduğunu söyler		X	X	X	X	X	X	X	X	X			X		X

Kazanım-8 Farklılıklara saygı gösterir	İnsanların farklı özellikleri olduğunu söyler		X	X	X	X	X	X	X	X	X	X		X	X		X
	Etkinliklerde farklı özellikteki çocuklarla birlikte yer alır				X	X	X	X	X	X	X	X		X	X		
Kazanım-12: Değişik ortamlarda kurallara uyar	Değişik ortamlardaki kuralların belirlenmesindeki düşüncelerini söyler													X	X		
Kazanım-13: Estetik değerleri korur	Çevresinde gördüğü güzel ve rahatsız edici durumları söyler	X													X		
Kazanım -15: Kendine güvenir	Kendine ait beğendiği ve beğenmediği özelliklerini söyler		X					X	X	X	X		X	X			
	Grup önünde kendini ifade eder	X													X		
Kazanım-16: Toplumsal yaşamda bireylerin farklı rol ve görevleri olduğunu açıklar	Toplumda farklı rol ve görevlere sahip kişiler olduğunu söyler		X	X	X		X	X	X		X						
	Aynı kişinin farklı rol ve görevleri olduğunu söyler			X	X			X									

Tablo 4.7 ‘e bakıldığında öğretmenlerin sosyal-duygusal alandaki kazanımları cinsel gelişim bağlamında sıklıkla yer verdikleri görülmektedir. Tablo 4.4 ‘deki sosyal-duygusal alana ait kazanım sayısı 17, gösterge sayısı ise 53 olarak değerlendirilmiştir. Öğretmenlerin görüşlerinde sosyal -duygusal alandan 11 kazanım ve 25 gösterge cinsel eğitim kapsamında ilgili olduğu belirtilmiştir. Deniz ve Yıldız’ın (2018) ve Güngör Aytar ve diğerlerinin (2014) yaptığı çalışmada MEB OÖEP (2013) incelenmiş ve cinsel eğitim kapsamında en çok sosyal-duygusal gelişim alanındaki kazanımlardan oluştuğu belirtilmiştir. Bu da araştırmanın bulgusu ile paralellik göstermektedir.

Cinsel eğitimin hedeflerine bakıldığında toplumda yaşayan bireylerin güçlendirilmesi, insan haklarına duyarlı, olaylara eleştirel bakabilen bireyler yetiştirmeyi amaçlamaktadır (WHO & BZgA, 2010). İnsanın sosyal ve duygusal bir varlık olmasından hareketle toplumdaki her ferdin güçlendirilmesinin yolu iyi ve kapsamlı bir eğitim ile olabilmektedir. Diğer alanlarda da olduğu gibi cinsel eğitimin hedeflerinin gerçekleştirilmesi açısından öğretmenlerin çocuklardaki farklı yaş ve gelişim düzeylerine uygun bilgi ve donanım ile güçlendirilmesinin önemli olduğu düşünülmektedir. Kokovaolis’in (1998) erken çocukluk döneminde cinsel eğitime dair öğretmenlerin tutumlarını incelediği çalışmada, cinsiyet farklılıkları, cinsel rol ve kimlik gelişimi ve kişiler arası ilişkiler, sağlıklı kişilik gelişimi ve duygusal denge gibi konuların ele alındığı yönündeki sonuç ile araştırmanın bulgusu olan sosyal- duygusal alandaki kazanım ve göstergelerle kısmen örtüştüğü ya da bazı hedefleri karşılayan kazanımların olduğu değerlendirilmiştir.

Tablo 4. 8 Özbakım Becerileri Kazanım ve Göstergelerindeki Öğretmen Görüşleri

Özbakım Alanı		Öğretmen Görüşleri														
Kazanım	Gösterge	Ö1	Ö2	Ö3	Ö4	Ö5	Ö6	Ö7	Ö8	Ö9	Ö10	Ö11	Ö12	Ö13	Ö14	Ö15
Kazanım-1: Bedeniyle ilgili temizlik kurallarını uygular	Tuvalet gereksinimine yönelik işleri yapar				X	X	X	X	X		X	X	X	X		
Kazanım-2: Giyinme ile ilgili işleri yapar	Giysilerini çıkartır												X	X		
	Giysilerini giyer												X	X		
	Düğme açar-kapar												X	X		
Kazanım-6: Günlük yaşam becerileri için gerekli araç ve gereçleri kullanır.	Beden temizliği ile ilgili malzemeleri kullanır		X	X					X	X	X			X		
Kazanım-7: Kendini tehlike ve kazalardan korur	Tehlikeli olan durumları söyler				X	X		X			X					
	Kendini tehlikelerden ve kazalardan korumak için yapılması gerekenleri söyler	X	X		X	X		X		X			X	X		
	Temel güvenlik kurallarını bilir				X	X		X		X				X		
	Tehlikeli olan durumlardan, kişilerden, alışkanlıklardan uzak durur.	X			X	X		X		X				X		
	Herhangi bir tehlike ve kaza anında yardım ister	X			X	X		X		X				X		
Kazanım-8: Sağlığı ile ilgili önlem alır	Sağlığı için yapılması gerekenleri söyler				X	X						X	X	X		
	Sağlığına dikkat etmediğinde ortaya çıkabilecek sonuçları açıklar				X	X						X	X	X		
	Sağlığını korumak için gerekenleri yapar				X	X						X	X	X		

Tablo 4.8’e bakıldığında öğretmenlerin öz bakım becerilerine ait kazanım göstergelerin daha çok cinsel eğitim kapsamında değerlendirildiği görülmektedir. Tablo 4.4 ‘de belirtilen kazanım-gösterge sayılarına bakıldığında öz bakım becerilerine ait 8 kazanım, 33 gösterge bulunduğu görülmektedir. Tablo 4.8 ‘e bakıldığında ise öğretmenlerin öz bakım becerilerine ait 5 kazanım,14 göstergenin cinsel eğitim kapsamında olumlu değerlendirdikleri görülmektedir. Cinsel eğitim içinde birçok beceri, tutum ve davranışı barındıran kapsamlı bir eğitimidir (WHO & BZgA;2010). Öğretmenlerin görüşlerinde bu kazanımları cinsel eğitimle ilgili bulmaları; tehlikelerden korunma, hijyen sağlama, sağlığı koruma, bulaşıcı hastalıklardan korunma (Winter vd., 2019), tuvalet eğitimi gibi pek çok konuyu barındırması cinsel eğitimin hedeflerine paralel bir bulgu olduğu düşünülmektedir.

Öğretmenlerin, MEB (2013) Okul Öncesi Eğitim Programına ait kazanım-göstergelerdeki değerlendirmelerin hepsine bakıldığında öğretmenlerin genel olarak sosyal-duygusal alanına ait kazanım-göstergelerde yoğunlaştığı, daha sonra öz bakım ve dil gelişim alanlarına ait kazanım-göstergeleri cinsel gelişim kapsamında değerlendirdikleri görülmektedir. Araştırmanın bu bulgusu Deniz ve Yıldız’ın (2018) de yaptığı MEB Okul Öncesi Eğitim Programında en çok sosyal-duygusal alana ait kazanım-göstergelerle cinsel eğitimi çalışabilecek nitelikte bulmuşlardır. Araştırmanın geneli düşünüldüğünde öğretmenlerin görüşleri bu araştırmanın bulgusu ile paralellik göstermektedir. Ayrıca öğretmenlerin cinsel eğitim kapsamında motor gelişim alanına ait kazanım-göstergeleri kapsam dışı bırakmaları ve öğretmenlerin kazanım-göstergelerin bazılarında yoğunlaşırken bazı kazanım-göstergelerin ise daha az öğretmen tarafından belirtildiği ya da hiç belirtilmediği görülmektedir.

Deniz ve Yıldız’ın (2018) yaptığı çalışmada, MEB (2013) Okul Öncesi Eğitim Programının cinsel eğitim açısından yeterli olduğu sonucu ile araştırmada yer alan öğretmenlerin MEB (2013) Okul Öncesi Eğitim Programının cinsel eğitimi kapsamı açısından değerlendirildiğinde öğretmenlerin görüşleri ile örtüşmediği görülmektedir. Ayrıca öğretmenlerin çoğunun MEB (2013) Okul Öncesi Eğitim Programının cinsel eğitim açısından yetersiz olduğu vurgusu araştırmanın dikkate değer bir bulgusu olarak dikkat çekmektedir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

Okul öncesi eğitim dönemi bireyin gelişiminde etkisi son derece yüksek olan bir dönemdir. Bu dönemde elde edilen kazanımların bireylerde kalıcı davranış şekilleri oluşturuyor olması bu dönemin ne ölçüde önemli olduğunun açık bir göstergesidir. Bunun temel nedeni ise erken yaşam deneyimlerinin çocuğun öğrenme ve gelişiminde son derece etkin olmasından kaynaklanır. Diğer bir ifade ile bu dönemde hızlı bir değişim içerisinde olan çocuğun yaşadığı aile çevresiyle birlikte okul öncesi eğitim çevresinin sunduğu olanaklar onun gelişimine ciddi oranda katkı sağlamaktadır.

Cinsel gelişim, yaygın olan görüşün aksine, ergenlik döneminden çok daha öncesinde ortaya çıkan bir olgudur. Söz konusu olgu özellikle okul öncesi yıllarda artarak doğal merakla birlikte kendini gösterir. Bu dönemde çocukların cinsel gelişimi, gelecek yaşamlarında olumlu kazanımlara dönüştürülecek şekilde yapılandırılmalıdır. Bireyin kendi cinsel kimliğini benimseyerek cinsiyetine uygun rolleri üstlenmesi, başkaları ile sağlıklı iletişim kurması, bedenini tanıması ve kendini koruyabilmesi için zamanında ve yeteri kadar eğitim almasına bağlı olarak gelişmektedir. Bu nedenle okul öncesi çağlardaki çocukların cinsel gelişimi üzerinde hassasiyetle durulmalıdır.

Esasen, okul öncesi eğitimin amacı; çocukların bedensel, zihinsel, duygusal gelişimini ve iyi alışkanlıklar kazanmasını sağlamak ve onları ilkokula hazırlanmasını desteklemektir. Böylelikle, eğitim hayatına ilk adım atıldığı okul öncesi çağlarda verilen eğitimin, takip eden tüm eğitim süreçlerine temel teşkil ettiği söylenebilir. Bu nedenle oldukça önemli olan bu eğitim döneminin planlı, sistematik ve bilimsel çalışmalarla desteklenip organize edilmesi bir zorunluluk olarak karşımıza çıkmaktadır.

Ülkemizde okul öncesi eğitimin organizasyonu çeşitli programlar vasıtası ile gerçekleştirilmektedir. Okul öncesi eğitim programı çalışmaları ilk olarak 1980’li yılların sonlarında başlamış ve süreç içerisinde çeşitli programlar ve ilgili mevzuat geliştirilmiştir. Son olarak 2013 yılında yayınlanan OÖEP son haliyle yürürlüğe konmuştur. Söz konusu program içerik olarak çocuk merkezli bir programdır. Program, çocuğun oyun yoluyla, keşfederek öğrenmesini ve yaratıcılığının geliştirilmesini ön plana almakta, öğrenme ortamlarının öğrenme merkezleri şeklinde

düzenlenmesini, süreç içinde günlük yaşam deneyimleri ve öğrenme ortamlarından yararlanılmasını, özel gereksinimli çocuklar için uyarlamaların yapılmasını ve değerlendirmenin çok yönlü yapılmasını öngörmektedir. Bu öngörüler ışığında çocukların bilişsel, sosyal, duygusal, motor, cinsel gelişimlerinin desteklenmesi, gelecekte sağlıklı birer birey olabilmeleri açısından son derece önemlidir. Buna karşılık programda cinsel gelişim ve cinsel eğitim konuları ayrı başlıklar halinde incelenmemiştir. Cinsel gelişim ve eğitim ile ilgili hususlar ve gelişim alanlarında yer alan kazanım ve göstergelerden hangilerinin bu konulara işaret ettiği muğlaktır.

Bu araştırma kapsamında OÖEP, cinsel gelişim ve cinsel eğitim kavramlarının kazanım ve göstergelere göre incelenmesi maksadı ile bir durum deseni çalışması gerçekleştirilmiştir. Araştırmada temel olarak programın geniş bir bakış açısı ile incelenip farklı yorumlara ulaşılması hedeflenmiştir. Konunun derinlemesine bilgi alabilmek için bir çalışma grubu belirlenmiş ve veri toplama aracı vasıtası ile elde edilen veriler analiz edilerek bulgular halinde sunulmuştur. Çalışma kapsamında gerçekleştirilen alan yazını taranarak OÖEP'nin cinsel eğitim bağlamında kazanım/göstergeler ve öğretmen görüşlerine göre incelenmesi neticesinde elde edilen temel sonuçlar aşağıda maddeler halinde listelenmiştir:

- Cinsel gelişim ve cinsel eğitim OÖEP'da açık ve net olarak işlenmemiştir. Söz konusu hususlar gelişim alanlarında yer alan kazanım ve göstergelerde ifade edilmemektedir. Buna karşılık, cinsel gelişim net bir başlık altında gruplanmamış olsa da diğer gelişim alanlarından kopuk olmadığı görülmüştür.
- Alan yazında okul öncesi çocukluk çağlarında olan bireylere yönelik okul öncesi eğitimin önemi ve gerekliliği, bu eğitimin çerçevelendirildiği okul öncesi programlar, çocukların cinsel gelişimi ve cinsel eğitimi konularında çeşitli çalışmaların gerçekleştirilmiş olduğu görülmektedir.
- Bu tez çalışması kapsamında gerçekleştirilen çalışma neticesinde programda yer alan Sosyal-Duygusal Alan, kazanım ve göstergeleri açısından cinsel eğitim ile en yakın ilişkili olan alan olarak tespit edilmiştir.

- Programdaki ‘Motor Gelişim’ alanında yer alan kazanım ve göstergelerdeki öğretmen görüşleri, cinsel eğitimin bu alan ile ilgili olarak herhangi bir ilişkisi olmadığı yönündedir.
- Cinsel eğitim, okul öncesi öğretmenleri tarafından genel olarak kendini tanıma, keşfetme, tehlikelerden korunma, hijyeni sağlama, kendini bilme, doğru ve bilimsel bilgi doğrultusunda profesyonel bir eğitim, aile ve okul iş birliği temalarını kapsayan bir süreç olarak tanımlanmaktadır.
- Cinsel eğitimin başlama yaşının daha ziyade okul öncesi çağlarda olması gerektiği konusundaki görüşlerin çoğunlukta olduğu tespit edilmiştir.
- Cinsel eğitimin okul ortamında alanında uzman ve/veya iyi eğitilmiş kişilerce verilmesinin daha uygun olduğu, ayrıca ailenin de bu sürece katılmasının sağlıklı olacağı özellikle savunulmaktadır. Öğretmen görüşlerine bakıldığında sıklıkla profesyonel eğitim, doğru bilgi, doğru terminoloji ve sağlıklı bilgilerle donatılarak verilen eğitim vurgusunun yapılmış olduğu görülmüştür.
- OÖEP’in cinsel eğitim vermeye uygun olmadığı ya da yeterli olmadığına dair ortak bir görüş mevcuttur. Bununla birlikte, programda cinsel gelişim ve cinsel eğitimi destekleyecek çeşitli kavramların var olduğu da kabul edilmektedir.
- Programda cinsel eğitime yönelik olarak direkt olmasa da dolaylı olarak yararlanılabilecek kazanım ve göstergelerin bulunduğu düşünülmektedir.
- Öğretmenler cinsel eğitim ile ilgili olabilecek kazanım ve göstergeleri hatırlarken zorlanmakta ve programdaki kazanım ve göstergelere bakma ihtiyacı hissetmektedirler.

5.1.ÖNERİLER:

Araştırma kapsamında ele alınan MEB (2013) OÖEP’nin cinsel eğitim bağlamında öğretmen görüşlerine dayalı olarak kazanım-göstergelerin incelenmesi sonuçlarının neticesin bazı önerilere yer verilmiştir.

Yukarıda verilen araştırma sonuçları incelendiğinde, okul öncesi çağlardaki çocukların cinsel gelişim ve eğitimleri için gelecek programlarda bu hususların çağdaş ve bilimsel yöntemlerle ele alınarak, gelişim alanlarına ve bu alanlarda yer alan kazanım ve göstergelere açıklıkla değinilmesinin elzem olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır. Bununla birlikte okul öncesi öğretmenlerin de bu konularda eğitilmeleri ve ailelerin de sürece katkı sağlamalarının sağlanması da oldukça önemlidir. İlgili alan yazın incelendiğinde, cinsel gelişim ve cinsel eğitim konularında yapılan çalışmaların birçoğunda, toplumda cinsel gelişimin ve cinsel eğitimin gerek aile içerisinde gerekse akademik alanlarda genellikle göz ardı edilen bir konu olduğu vurgulandığı görülmüştür. Ayrıca, bu unsurların ihmal edilmesinin gerek bireylerde gerekse toplum genelinde ciddi hasarlara neden olduğu belirtilmiştir.

Okul öncesi eğitim ve okul öncesi eğitim programları kapsamındaki alan yazın genel olarak incelendiğinde, çalışmaların büyük çoğunluğunda değişim, gelişim ve süreklilik vurgusu yapıldığı görülmüştür. Çalışmalarda, bu unsurların okul öncesi eğitime yansımalarının gerekliliği ortaya konulmuş ve okul öncesi programlarının da değişime ve gelişime tabi tutulması için sürekli olarak bilimsel yöntemlerle değerlendirilmesi gerekliliği savunulmuştur. Okul öncesi dönemde çocukların kendi cinsel kimliğini benimseyerek cinsiyetine uygun rolleri üstlenmesi, başkaları ile sağlıklı iletişim kurması, bedenini tanıması ve kendini koruyabilmesi için zamanında ve yeteri kadar eğitim almasına bağlı olduğu vurgulanmaktadır.

Cinsel eğitim, insanların hayatında toplumsal ve bireysel anlamda büyük bir yere sahip olmakla birlikte özellikle Türkiye’de cinsel eğitim ve cinsel gelişime dair yapılan uygulamalarda ciddi bir boşluk olduğu belirlenmiştir. Bunun temel nedeninin, cinsel eğitim konusunun ülkemizde halen bir tabu olarak görülmekte olduğu ve konunun konuşulmasının yasak olduğu düşüncesi olduğu görülmüştür.

Genel olarak akademisyenler ve eğitimciler tarafından, okul öncesi dönemin bireyin gelişimine süratle etki eden ve bu etkilerin birey davranışlarında kalıcı davranış şekilleri alanları oluşturan çok kritik bir dönem olduğu kabul edilmektedir.

Ülkemizde, son yıllarda gerçekleştirilen eğitim ve okullaşma çabalarıyla birlikte okul öncesi eğitim kurumları ve öğrenci sayılarında kayda değer bir artışın olduğu görülmüştür.

Bu çalışma sonucu ve ilgili alan yazın ışığında;

- Bu araştırma kapsamında, Manisa ili ve 15 öğretmen ile gerçekleştirilen çalışma, farklı illerde ve farklı öğretmen sayılarında yapılabilir.
- Bu araştırma, MEB (2013) Okul Öncesi Eğitim Programının cinsel eğitim bağlamında öğretmen görüşlerine dayalı olarak incelenmiştir. Söz konusu olan okul öncesi eğitim programı MEB (2024) OÖEP güncellenerek yürürlüğe girmiştir. Söz konusu güncellenmiş programın cinsel eğitim ve cinsel gelişim açısından incelenerek değerlendirilmesi alanyazına katkı sağlaması ve gelecekteki yapılacak çalışmalara ışık tutacağı düşünülmektedir.
- Okul öncesi eğitimcilerinin cinsel eğitimin içeriği, kapsamı ve yaş gruplarına yönelik hedeflerine ilişkin farkındalıklarının ve uygulama becerilerinin desteklenmesi gerektiği düşünülmektedir.
- Erken çocukluk eğitiminde kılavuz olarak kullanılan MEB(2024) OÖEP'nin, cinsel eğitimle ilgili bilgi,hedef,beceri vb süreçlerde öğretmenlere yol gösterecek kaynak ,kitap ve materyallerin hazırlanarak erişimin kolaylaştırılması verilecek eğitimler açısından iyi olacağı düşünülmektedir.
- Okul öncesi dönemin iyi değerlendirilerek belirli standartlarda cinsel eğitim verilmesi, gelecek nesillerin sağlık olabilmesi daha farklı çalışmalara yer verilmesi gerektiği düşünülmektedir.

EKLER

EK:1 Öğretmenlere Uygulanan Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu

EK:2 MEB(2013)OÖLP Kazanım-Gösterge Tablosu

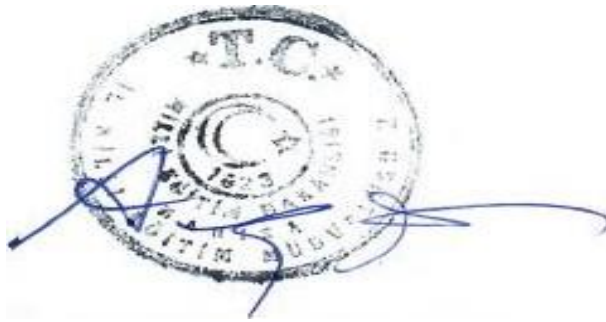
EK:1 Öğretmenlerle Yapılan Görüşme Formu

Kıdeminiz:

Eğitim Durumu:

GÖRÜŞME FORMU SORULARI

1. Cinsel eğitimi nasıl tanımlarsınız ve kaç yaşından itibaren verilmelidir?
2. Sizce cinsel eğitimin okullarda verilmesi uygun mudur?
- 3, Uygulanmakta olan Millî Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim Programı'nın içeriği 'cinsel eğitim' için yeterli midir? Konu ile ilgili geçen kavramlar nelerdir?
- 4.Günlük etkinliklerde cinsel eğitime dair planlama yaparken aşağıda belirtilen kazanım göstergelerden uygun olanları var mıdır?
- 5.Günlük etkinlikler içerisinde 'Cinsel Eğitimi' ile ilgili kazanım ve gösterge eklemek isteseydiniz bunlar neler olabilirdi?
- 6.Cinsel eğitim ve cinsel gelişim kavramlarına bakılarak Millî Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim Programında belirtilen kazanım göstergelerden sizce hangileri uygun olur?

KAZANIM VE GÖSTERGELERİ		
		BİLİŞSEL GELİŞİM
Var	Yok	
		Kazanım 1: Nesne/durum/olaya dikkatini verir.
		Göstergeleri:
		Dikkat edilmesi gereken nesne/durum/olaya odaklanır.
		Dikkatini çeken nesne/durum/olaya yönelik sorular sorar.
		Dikkatini çeken nesne/durum/olayı ayrıntılarıyla açıklar.
		Kazanım 2: Nesne/durum/olayla ilgili tahminde bulunur.
		Göstergeleri:
		Nesne/durum/olayın ipuçlarını söyler.
		İpuçlarını birleştirerek tahminini söyler.
		Gerçek durumu inceler.
		Tahmini ile gerçek durumu karşılaştırır.
		Kazanım 3: Algıladıklarını hatırlar.
		Göstergeleri:
		Nesne/durum/olayı bir süre sonra yeniden söyler.
		Hatırladıklarını yeni durumlarda kullanır.
		Kazanım 4: Nesneleri sayar.
		Göstergeleri:
		İleriye/geriye doğru birer birer ritmik sayar.
		Belirtilen sayı kadar nesneyi gösterir.
		Sayıdığı nesnelerin kaç tane olduğunu söyler.
		Sıra bildiren sayıyı söyler.
		10'a kadar olan sayılar içerisinde bir sayıdan önce gelen sayıyı söyler.
		10'a kadar olan sayılar içerisinde bir sayıdan sonra gelen sayıyı söyler.
		Kazanım 5: Nesne ya da varlıkları gözlemler.
		Göstergeleri:
		Nesne/varlığın adını söyler.
		Nesne/varlığın rengini söyler.
		Nesne/varlığın şeklini söyler.
		Nesne/varlığın büyüklüğünü söyler.
		Nesne/varlığın uzunluğunu söyler.
		Nesne/varlığın dokusunu söyler.
		Nesne/varlığın sesini söyler.
		Nesne/varlığın kokusunu söyler.
		Nesne/varlığın yapıldığı malzemeyi söyler.
		Nesne/varlığın tadını söyler.
		Nesne/varlığın miktarını söyler.
		Nesne/varlığın kullanım amaçlarını söyler.
		Dikkatini çeken nesne/durum/olaya yönelik sorular sorar.
		Dikkatini çeken nesne/durum/olayı ayrıntılarıyla açıklar.
		Dikkat edilmesi gereken nesne/durum/olaya odaklanır.

	Kazanım 6: Nesne ya da varlıkları özelliklerine göre eşleştirir. Göstergeleri:
	Nesne/varlıkları birebir eşleştirir.
	Nesne/varlıkları rengine göre ayırt eder, eşleştirir.
	Nesne/varlıkları şekline göre ayırt eder, eşleştirir.
	Nesne/varlıkları büyüklüğüne göre ayırt eder, eşleştirir.
	Nesne/varlıkları uzunluğuna göre ayırt eder, eşleştirir.
	Nesne/varlıkları dokusuna göre ayırt eder, eşleştirir.
	Nesne/varlıkları sesine göre ayırt eder, eşleştirir.
	Nesne/varlıkları yapıldığı malzemeye göre ayırt eder, eşleştirir.
	Nesne/varlıkları tadına göre ayırt eder, eşleştirir.
	Nesne/varlıkları kokusuna göre ayırt eder, eşleştirir.
	Nesne/varlıkları miktarına göre ayırt eder, eşleştirir.
	Nesne/varlıkları kullanım amaçlarına göre ayırt eder, eşleştirir.
	Eş nesne/varlıkları gösterir.
	Kazanım 7: Nesne ya da varlıkları özelliklerine göre gruplar. Göstergeleri:
	Nesne/varlıkları rengine göre gruplar.
	Nesne/varlıkları şekline göre gruplar.
	Nesne/varlıkları büyüklüğüne göre gruplar.
	Nesne/varlıkları uzunluğuna göre gruplar.
	Nesne/varlıkları dokusuna göre gruplar.
	Nesne/varlıkları sesine göre gruplar.
	Nesne/varlıkları yapıldığı malzemeye göre gruplar.
	Nesne/varlıkları tadına göre gruplar.
	Nesne/varlıkları kokusuna göre gruplar.
	Nesne/varlıkları miktarına göre gruplar.
	Nesne/varlıkları kullanım amaçlarına göre gruplar.
	Kazanım 8: Nesne ya da varlıkların özelliklerini karşılaştırır. Göstergeleri:
	Nesne/varlıkların rengini ayırt eder, karşılaştırır.
	Nesne/varlıkların şeklini ayırt eder, karşılaştırır.
	Nesne/varlıkların büyüklüğünü ayırt eder, karşılaştırır.
	Nesne/varlıkların uzunluğunu ayırt eder, karşılaştırır.
	Nesne/varlıkların dokusunu ayırt eder, karşılaştırır.
	Nesne/varlıkların sesini ayırt eder, karşılaştırır.
	Nesne/varlıkların kokusunu ayırt eder, karşılaştırır.
	Nesne/varlıkların yapıldığı malzemeyi ayırt eder, karşılaştırır.
	Nesne/varlıkların tadını ayırt eder, karşılaştırır.
	Nesne/varlıkların miktarını ayırt eder, karşılaştırır.
	Nesne/varlıkların kullanım amaçlarını ayırt eder, karşılaştırır.
	Kazanım 9: Nesne ya da varlıkları özelliklerine göre sıralar. Göstergeleri:
	Nesne/varlıkları uzunluklarına göre sıralar.
	Nesne/varlıkları büyüklüklerine göre sıralar.

		Nesne/varlıkları miktarlarına göre sıralar.
		Nesne/varlıkları ağırlıklarına göre sıralar.
		Nesne/varlıkları renk tonlarına göre sıralar.
		Kazanım 10: Mekânda konumla ilgili yönergeleri uygular.
		Göstergeleri:
		Nesnenin mekândaki konumunu söyler.
		Yönergeye uygun olarak nesneyi doğru yere yerleştirir.
		Mekânda konum alır.
		Harita ve krokiyi kullanır.
		Kazanım 11: Nesneleri ölçer.
		Göstergeleri:
		Ölçme sonucunu tahmin eder.
		Standart olmayan birimlerle ölçer.
		Ölçme sonucunu söyler.
		Ölçme sonuçlarını tahmin ettiği sonuçlarla karşılaştırır.
		Standart ölçme araçlarını söyler.
		Kazanım 12: Geometrik şekilleri tanıır.
		Göstergeleri:
		Gösterilen geometrik şeklin ismini söyler.
		Geometrik şekillerin özelliklerini söyler.
		Geometrik şekillere benzeyen nesneleri gösterir.
		Kazanım 13: Günlük yaşamda kullanılan sembolleri tanıır.
		Göstergeleri:
		Verilen açıklamaya uygun sembolü gösterir.
		Gösterilen sembolün anlamını söyler.
		Kazanım 14: Nesnelerle örüntü oluşturur.
		Göstergeleri:
		Modele bakarak nesnelerle örüntü oluşturur.
		En çok üç öğeden oluşan örüntüdeki kuralı söyler.
		Bir örüntüde eksik bırakılan öğeyi söyler.
		Bir örüntüde eksik bırakılan öğeyi tamamlar.
		Nesnelerle özgün bir örüntü oluşturur.
		Kazanım 15: Parça-bütün ilişkisini kavrar.
		Göstergeleri:
		Bir bütünün parçalarını söyler.
		Bir bütünü parçalara böler.
		Bütün ve yarımı gösterir.
		Parçaları birleştirerek bütün elde eder.
		Kazanım 16: Nesneleri kullanarak basit toplama ve çıkarma işlemlerini yapar.
		Göstergeleri:
		Nesne grubuna belirtilen sayı kadar nesne ekler.
		Nesne grubundan belirtilen sayı kadar nesneyi ayırır.
		Kazanım 17: Neden-sonuç ilişkisi kurar.
		Göstergeleri:
		Bir olayın olası nedenlerini söyler.
		Bir olayın olası sonuçlarını söyler.

		Kazanım 18: Zamanla ilgili kavramları açıklar. Göstergeleri:
		Olayları oluş zamanına göre sıralar.
		Zaman ile ilgili kavramları anlamına uygun şekilde açıklar.
		Zaman bildiren araçların işlevlerini açıklar.
		Kazanım 19: Problem durumlarına çözüm üretir. Göstergeleri:
		Problemi söyler.
		Probleme çeşitli çözüm yolları önerir.
		Çözüm yollarından birini seçer.
		Seçtiği çözüm yolunun gerekçesini söyler.
		Seçtiği çözüm yolunu dener.
		Çözüme ulaşamadığı zaman yeni bir çözüm yolu seçer.
		Probleme yaratıcı çözüm yolları önerir.
		Kazanım 20: Nesne grafiği hazırlar. Göstergeleri:
		Nesneleri kullanarak grafik oluşturur.
		Nesneleri sembollerle göstererek grafik oluşturur.
		Grafiği oluşturan nesneleri ya da sembolleri sayar.
		Grafiği inceleyerek sonuçları açıklar.
		Kazanım 21: Atatürk'ü tanır. Göstergeleri:
		Atatürk'ün hayatıyla ilgili belli başlı olguları söyler.
		Atatürk'ün kişisel özelliklerini söyler.
		Kazanım 22: Atatürk'ün Türk toplumu için önemini açıklar. Göstergeleri:
		Atatürk'ün değerli bir insan olduğunu söyler.
		Atatürk'ün getirdiği yenilikleri söyler.
		Atatürk'ün getirdiği yeniliklerin önemini söyler.
		DİL GELİŞİMİ
Var	Yok	
		Kazanım 1: Sesleri ayırt eder. Göstergeleri:
		Sesin geldiği yönü söyler.
		Sesin kaynağının ne olduğunu söyler.
		Sesin özelliğini söyler.
		Sesler arasındaki benzerlik ve farklılıkları söyler.
		Verilen sese benzer sesler çıkarır.
		Kazanım 2: Sesini uygun kullanır. Göstergeleri:
		Konuşurken/şarkı söylerken nefesini doğru kullanır.
		Konuşurken/şarkı söylerken sesinin tonunu ayarlar.
		Konuşurken/şarkı söylerken sesinin hızını ayarlar.
		Konuşurken/şarkı söylerken sesinin şiddetini ayarlar.

	Kazanım 3: Söz dizimi kurallarına göre cümle kurar.
	Göstergeleri:
	Düz cümle kurar.
	Olumsuz cümle kurar.
	Soru cümlesi kurar.
	Bileşik cümle kurar.
	Cümlelerinde ögeleri doğru kullanır.
	Kazanım 4: Konuşurken dilbilgisi yapılarını kullanır.
	Göstergeleri:
	Cümle kurarken isim kullanır.
	Cümle kurarken fiil kullanır.
	Cümle kurarken sıfat kullanır.
	Cümle kurarken bağlaç kullanır.
	Cümle kurarken çoğul ifadeler kullanır.
	Cümle kurarken zarf kullanır.
	Cümle kurarken zamir kullanır.
	Cümle kurarken edat kullanır.
	Cümle kurarken isim durumlarını kullanır.
	Cümle kurarken olumsuzluk yapılarını kullanır.
	Kazanım 5: Dili iletişim amacıyla kullanır.
	Göstergeleri:
	Konuşma sırasında göz teması kurar.
	Jest ve mimikleri anlar.
	Konuşurken jest ve mimiklerini kullanır.
	Konuşmayı başlatır.
	Konuşmayı sürdürür.
	Konuşmayı sonlandırır.
	Konuşmalarında nezaket sözcükleri kullanır.
	Sohbete katılır.
	Konuşmak için sırasını bekler.
	Duygu, düşünce ve hayallerini söyler.
	Kazanım 6: Sözcük dağarcığını geliştirir.
	Göstergeleri:
	Dinlediklerinde yeni olan sözcükleri fark eder ve sözcüklerin anlamlarını sorar.
	Sözcükleri hatırlar ve sözcüklerin anlamını söyler.
	Yeni öğrendiği sözcükleri anlamlarına uygun olarak kullanır.
	Zıt anlamlı sözcükleri kullanır.
	Eş anlamlı sözcükleri kullanır.
	Eş sesli sözcükleri kullanır.
	Kazanım 7: Dinledikleri/izlediklerinin anlamını kavrar.
	Göstergeleri:
	Sözel yönergeleri yerine getirir.
	Dinledikleri/izlediklerini açıklar.
	Dinledikleri/izledikleri hakkında yorum yapar.

		Kazanım 8: Dinledikleri/izlediklerini çeşitli yollarla ifade eder. Göstergeleri:
		Dinledikleri/izledikleri ile ilgili sorular sorar.
		Dinledikleri/izledikleri ile ilgili sorulara cevap verir.
		Dinledikleri/izlediklerini başkalarına anlatır.
		Dinledikleri/izlediklerini resim yoluyla sergiler.
		Dinledikleri/izlediklerini müzik yoluyla sergiler.
		Dinledikleri/izlediklerini drama yoluyla sergiler.
		Dinledikleri/izlediklerini şiir yoluyla sergiler.
		Dinledikleri/izlediklerini öykü yoluyla sergiler.
		Kazanım 9: Sesbilgisi farkındalığı gösterir. Göstergeleri:
		Sözcüklerin başlangıç seslerini söyler.
		Sözcüklerin sonunda yer alan sesleri söyler.
		Aynı sesle başlayan sözcükler üretir.
		Aynı sesle biten sözcükler üretir.
		Şiir, öykü ve tekerlemedeki uyağı söyler.
		Söylenen sözcükle uyaklı başka sözcük söyler.
		Kazanım 10: Görsel materyalleri okur. Göstergeleri:
		Görsel materyalleri inceler.
		Görsel materyalleri açıklar.
		Görsel materyallerle ilgili sorular sorar.
		Görsel materyallerle ilgili sorulara cevap verir.
		Görsel materyalleri kullanarak olay, öykü gibi kompozisyonlar oluşturur.
		Kazanım 11: Okuma farkındalığı gösterir. Göstergeleri:
		Çevresinde bulunan yazılı materyaller hakkında konuşur.
		Yetişkinden kendisine kitap okumasını ister.
		Okumayı taklit eder.
		Okumanın günlük yaşamdaki önemini açıklar.
		Kazanım 12: Yazı farkındalığı gösterir. Göstergeleri:
		Çevresindeki yazıları gösterir.
		Gördüğü yazının ne ile ilgili olduğunu tahminen söyler.
		Yazılı materyallerde noktalama işaretlerini gösterir.
		Yazının yönünü gösterir.
		Duygu ve düşüncelerini yetişkine yazdırır.
		Yazının günlük yaşamdaki önemini açıklar.
		MOTOR GELİŞİM
Var	Yok	
		Kazanım 1: Yer değiştirme hareketleri yapar. Göstergeleri:
		Isınma ve soğuma hareketlerini bir rehber eşliğinde yapar.
		Yönergeler doğrultusunda yürür.

	Yönergeler doğrultusunda koşar.
	Belli bir yükseklikten atlar.
	Belli bir yüksekliğe zıplar.
	Belli bir yüksekliğe tırmanır.
	Tırmanılan yükseklikten iner.
	Engelin üzerinden atlar.
	Koşarak bir engel üzerinden atlar.
	Çift ayak sıçrayarak belirli mesafe ilerler.
	Tek ayak sıçrayarak belirli mesafe ilerler.
	Belirlenen mesafede yuvarlanır.
	Belirlenen noktadan çift ayakla ileriye doğru atlar.
	Kayma adımı yaparak belirli mesafede ilerler.
	Galop yaparak belirli mesafede ilerler.
	Sekerek belirli mesafede ilerler.
	Öne yuvarlanır.
	Kazanım 2: Denge hareketleri yapar.
	Göstergeleri:
	Ağırlığını bir noktadan diğerine aktarır.
	Atlama ile ilgili denge hareketlerini yapar.
	Konma ile ilgili denge hareketlerini yapar.
	Başlama ile ilgili denge hareketlerini yapar.
	Durma ile ilgili denge hareketlerini yapar.
	Tek ayak üzerinde durur.
	Tek ayak üzerinde sıçrar.
	Bireysel ve eşli olarak denge hareketleri yapar.
	Çizgi üzerinde yönergeler doğrultusunda yürür.
	Denge tahtası üzerinde yönergeler doğrultusunda yürür.
	Kazanım 3: Nesne kontrolü gerektiren hareketleri yapar.
	Göstergeleri:
	Bireysel ve eşli olarak nesneleri kontrol eder.
	Küçük top ile omuz üzerinden atış yapar.
	Atılan topu elleri ile tutar.
	Koşarak duran topa ayakla vurur.
	Küçük topu tek elle yerden yuvarlar.
	Raket/sopa ile sabit topa vurur.
	Topu olduğu yerde ritmik olarak sektirir.
	Farklı boyut ve ağırlıktaki nesneleri hedefe atar.
	İp atlar.
	Kazanım 4: Küçük kas kullanımı gerektiren hareketleri yapar.
	Göstergeleri:
	Nesneleri toplar.
	Nesneleri kaptan kaba boşaltır.
	Nesneleri üst üste dizer.
	Nesneleri yan yana dizer.
	Nesneleri iç içe dizer.
	Nesneleri takar.
	Nesneleri çıkarır.

		Nesneleri ipe vb. dizer.
		Nesneleri değişik malzemelerle bağlar.
		Nesneleri yeni şekiller oluşturacak biçimde bir araya getirir.
		Malzemeleri keser.
		Malzemeleri yapıştırır.
		Malzemeleri değişik şekillerde katlar.
		Değişik malzemeler kullanarak resim yapar.
		Nesneleri kopartır/yırtar.
		Nesneleri sıkar.
		Nesneleri çeker/gerer.
		Nesneleri açar/kapar.
		Malzemelere elleriyle şekil verir.
		Malzemelere araç kullanarak şekil verir.
		Kalemi doğru tutar.
		Kalem kontrolünü sağlar.
		Çizgileri istenilen nitelikte çizer.
		Kazanım 5: Müzik ve ritim eşliğinde hareket eder.
		Göstergeleri:
		Bedenini kullanarak ritim çalışması yapar.
		Nesneleri kullanarak ritim çalışması yapar.
		Vurmalı çalgıları kullanarak ritim çalışması yapar.
		Basit dans adımlarını yapar.
		Müzik ve ritim eşliğinde dans eder.
		Müzik ve ritim eşliğinde çeşitli hareketleri ardı ardına yapar.
		SOSYAL DUYGUSAL GELİŞİM
Var	Yok	
		Kazanım 1: Kendisine ait özellikleri tanıtır.
		Göstergeleri:
		Adını/soyadını söyler.
		Yaşını söyler.
		Fiziksel özelliklerini söyler.
		Duyuşsal özelliklerini söyler.
		Kazanım 2: Ailesiyle ilgili özellikleri tanıtır.
		Göstergeleri:
		Anne/babasının adını, soyadını, mesleğini vb. söyler.
		Anne/babasının saç rengi, boyu, göz rengi gibi fiziksel özelliklerini söyler.
		Teyze/amca gibi yakın akrabalarının isimlerini söyler.
		Telefon numarasını söyler.
		Evinin adresini söyler.
		Kazanım 3: Kendini yaratıcı yollarla ifade eder.
		Göstergeleri:
		Duygu, düşünce ve hayallerini özgün yollarla ifade eder.
		Nesneleri alışılmışın dışında kullanır.
		Özgün özellikler taşıyan ürünler oluşturur.

		Kazanım 4: Bir olay ya da durumla ilgili olarak başkalarının duygularını açıklar.
		Göstergeleri:
		Başkalarının duygularını söyler.
		Başkalarının duygularının nedenlerini söyler.
		Başkalarının duygularının sonuçlarını söyler.
		Kazanım 5: Bir olay ya da durumla ilgili olumsuz duygularını uygun yollarla gösterir.
		Göstergeleri:
		Olumsuz duygularını olumlu sözel ifadeler kullanarak açıklar.
		Olumsuz duygularını olumlu davranışlarla gösterir.
		Kazanım 6: Kendisinin ve başkalarının haklarını korur.
		Göstergeleri:
		Haklarını söyler.
		Başkalarının hakları olduğunu söyler.
		Haksızlığa uğradığında tepki verir.
		Başkalarına haksızlık yapıldığında tepki verir.
		Kazanım 7: Bir işi ya da görevi başarmak için kendini güdüler.
		Göstergeleri:
		Yetişkin yönlendirmesi olmadan bir işe başlar.
		Başladığı işi zamanında bitirmek için çaba gösterir.
		Kazanım 8: Farklılıklara saygı gösterir.
		Göstergeleri:
		Kendisinin farklı özellikleri olduğunu söyler.
		İnsanların farklı özellikleri olduğunu söyler.
		Etkinliklerde farklı özellikteki çocuklarla birlikte yer alır.
		Kazanım 9: Farklı kültürel özellikleri açıklar.
		Göstergeleri:
		Kendi ülkesinin kültürüne ait özellikleri söyler.
		Kendi ülkesinin kültürü ile diğer kültürlerin benzer ve farklı özelliklerini söyler.
		Farklı ülkelerin kendine özgü kültürel özellikleri olduğunu söyler.
		Kazanım 10: Sorumluluklarını yerine getirir.
		Göstergeleri:
		Sorumluluk almaya istekli olduğunu gösterir.
		Üstlendiği sorumluluğu yerine getirir.
		Sorumluluklar yerine getirilmediğinde olası sonuçları söyler.
		Kazanım 11: Atatürk ile ilgili etkinliklerde sorumluluk alır.
		Göstergeleri:
		Atatürk ile ilgili etkinliklere katılır.
		Atatürk ile ilgili duygu ve düşüncelerini farklı etkinliklerle ifade eder.
		Kazanım 12: Değişik ortamlardaki kurallara uyar.
		Göstergeleri:
		Değişik ortamlardaki kuralların belirlenmesinde düşüncesini söyler.
		Kuralların gerekli olduğunu söyler.
		İstekleri ile kurallar çeliştiğinde kurallara uygun davranır.
		Nezaket kurallarına uyar.

		Kazanım 13: Estetik değerleri korur. Göstergeleri:
		Çevresinde gördüğü güzel ve rahatsız edici durumları söyler.
		Çevresini farklı biçimlerde düzenler.
		Çevredeki güzelliklere değer verir.
		Kazanım 14: Sanat eserlerinin değerini fark eder. Göstergeleri:
		Sanat eserlerinde gördüklerini ve işittiklerini söyler.
		Sanat eserleri ile ilgili duygularını açıklar.
		Sanat eserlerinin korunmasına özen gösterir.
		Kazanım 15: Kendine güvenir. Göstergeleri:
		Kendine ait beğendiği ve beğenmediği özelliklerini söyler.
		Grup önünde kendini ifade eder.
		Gerektiği durumlarda farklı görüşlerini söyler.
		Gerektiğinde liderliği üstlenir.
		Kazanım 16: Toplumsal yaşamda bireylerin farklı rol ve görevleri olduğunu açıklar. Göstergeleri:
		Toplumda farklı rol ve görevlere sahip kişiler olduğunu söyler.
		Aynı kişinin farklı rol ve görevleri olduğunu söyler.
		Kazanım 17: Başkalarıyla sorunlarını çözer. Göstergeleri:
		Başkaları ile sorunlarını onlarla konuşarak çözer.
		Arkadaşlarıyla sorunlarını çözemediği zamanlarda yetişkinlerden yardım ister.
		Gerekli zamanlarda uzlaşmacı davranır.
		ÖZBAKIM BECERİLERİ
Var	Yok	
		Kazanım 1: Bedeniyle ilgili temizlik kurallarını uygular. Göstergeleri:
		Saçını tarar.
		Dişini fırçalar.
		Elini/yüzünü yıkar.
		Tuvalet gereksinimine yönelik işleri yapar.
		Kazanım 2: Giyinme ile ilgili işleri yapar. Göstergeleri:
		Giysilerini çıkarır.
		Giysilerini giyer.
		Düğme açar.
		Düğme kapar.
		Ayakkabı bağcıklarını çözer.
		Ayakkabı bağcıklarını bağlar.
		Kazanım 3: Yaşam alanlarında gerekli düzenlemeler yapar. Göstergeleri:
		Ev/okuldaki eşyaları temiz ve özenle kullanır.

		Ev/okuldaki eşyaları toplar.
		Ev/okuldaki eşyaları katlar.
		Ev/okuldaki eşyaları asar.
		Ev/okuldaki eşyaları yerleştirir.
		Kazanım 4: Yeterli ve dengeli beslenir.
		Göstergeleri:
		Yiyecek ve içecekleri yeterli miktarda yer/içer.
		Öğün zamanlarında yemek yemeye çaba gösterir.
		Sağlığı olumsuz etkileyen yiyecekleri ve içecekleri yemekten/içmekten kaçınır.
		Yiyecekleri yerken sağlık ve görgü kurallarına özen gösterir.
		Kazanım 5: Dinlenmenin önemini açıklar.
		Göstergeleri:
		Kendisi için dinlendirici olan etkinliklerin neler olduğunu söyler.
		Dinlendirici etkinliklere katılır.
		Dinlenmediğinde ortaya çıkabilecek sonuçları söyler.
		Kazanım 6: Günlük yaşam becerileri için gerekli araç ve gereçleri kullanır.
		Göstergeleri:
		Beslenme sırasında uygun araç ve gereçleri kullanır.
		Beden temizliğiyle ilgili malzemeleri kullanır.
		Çevre temizliğiyle ilgili araç ve gereçleri kullanır.
		Kazanım 7: Kendini tehlikelerden ve kazalardan korur.
		Göstergeleri:
		Tehlikeli olan durumları söyler.
		Kendini tehlikelerden ve kazalardan korumak için yapılması gerekenleri söyler.
		Temel güvenlik kurallarını bilir.
		Tehlikeli olan durumlardan, kişilerden, alışkanlıklardan uzak durur.
		Herhangi bir tehlike ve kaza anında yardım ister.
		Kazanım 8: Sağlığı ile ilgili önlemler alır.
		Göstergeleri:
		Sağlığını korumak için yapması gerekenleri söyler.
		Sağlığına dikkat etmediğinde ortaya çıkabilecek sonuçları açıklar.
		Sağlığını korumak için gerekenleri yapar.

KAYNAKÇA

- Akyüz, Y. (1996). Anaokullarının Türkiye'de Kuruluş ve Gelişim Tarihçesi. *Milli Eğitim Dergisi*. Sayı 132.
- Aral, N., Kandır, A., Yaşar, M. C. (2001). Okul Öncesi eğitim I. Yapa Yay. Ankara
- Arı, R. (2006). Eğitim Psikolojisi. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım
- Arslan, H. H. (2023). Cinsel Gelişim. *Eğitimin Kavramsal Temelleri-8: Eğitim Psikolojisi*. Efe Akademi Yayınları. 173-190.
- Artan, İ. (2002). Cinsel eğitim etkinliklerinin ders programları aracılığı ile uygulanması. *Yaşadıkça Eğitim*, 73.
- Ata, S., Artan, İ. Z. (2021). Ergen Prososyallik Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlilik Çalışması. *Turk J Child Adolesc Ment Health*, 28(1), 38-44.
- Atay, M. (2005). Çocukluk döneminde gelişim. Ankara: Kök.
- Aydoğdu, F. (2017). Toplumsal Cinsiyet Rollerinin Gelişimi ve Cinsel Eğitim. *Çocuk Gelişimi II*. Ankara: Eğitilen Kitap. 71-91.
- Balkan, İ. K. (2011). Mücella Ormanlıoğlu Uluğ, Gülçin Karadeniz (Ed.), *Okul öncesi Çocuk*. Ankara: Nobel Akademi Yayıncılık.
- Ball, C. (2014). *Start Right, The Importance of Early Learning*. The Royal Society for the encouragement of RSA Arts, Manufactures & Commerce.
- Balter, A. S., vanRhijn, T. M., Davies, A. W. (2016). The development of sexuality in childhood in early learning settings: An exploration of early childhood educators' perceptions. *The Canadian Journal of Human Sexuality*. 25(1): 30-40.
- Bayhan, S. P. ve Artan, İ. (2005). *Çocuk gelişimi ve eğitimi*. İstanbul: Morpa.
- Burlacu, F. (2013). The Importance Of Pre-School Education In Child Development *Euromentor Journal*. 4(2): 153-165.
- Başal, H.A. (2007). Gelişim ve Psikoloji:Nasıl Mutlu Bir Çocuk Yetiştirebilirim? *Çocuk Gelişimi ve Eğitimi*. İstanbul:Morpa Kültür Yayınları
- Başal, H. A. (2013). *Okul Öncesi Eğitime Giriş*. Bursa: Ekin.
- Beken, S. (2009). *Montessori Yöntemi Etkinliklerinin 5–6 Yaş Çocuklarının El Becerilerinin Gelişimine Etkisi*. Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.
- Bekman, S. ve Gürlesel,C.F.(2005). Doğru Başlangıç: Türkiye’de okul öncesi eğitim. (TÜSİAD Raporu). Yayın no. TÜSİAD-T/2005-05/396, İstanbul:Türk Sanayicileri ve İş Adamları Derneği

Bozdemir, N., Özcan S. (2011). Cinsellik ve cinsel sağlığa genel bakış. *TJFMPC*. 2011(5): 37-46.

Brown, A. P. (2008). A review of the literature on case study research. *Canadian Journal for New Scholars in Education*, 1(1), 1-13.

Browes, N. C (2015) Comprehensive sexuality education, culture and gender: the effect of the cultural setting on a sexuality education programme in Ethiopia, *Sex Education*, 15:6, 655-670, DOI: 10.1080/14681811.2015.1065476

Bulut, A. (1998). Çocuklukta cinsel eğitim. *Türkiye Aile Hekimliği Dergisi*, 2(1), 53-57. Chrisman, K. ve Couchenour, D. (2002). Healthy sexuality development. A Guide for Early

Bulut Bedük, Ş. (2016). Cinsel eğitimde aileye-öğretmenlere düşen görevler ve sık karşılaşılan sorunlar ile olası cevap önerileri. S. Yağan Güder (Ed.), *Erken çocuklukta cinsel eğitim ve toplumsal cinsiyet* (içinde s.26). Ankara: Eğiten Kitap.

Çalışandemir, F., Bencik, S., ve Artan, İ. (2010). Çocukların cinsel eğitimi: geçmişten günümüze bir bakış. *Eğitim ve Bilim*, 33, 150.

Çalışkan, M. & Mencik, Y. (2015). Değişen Dünyanın Yeni Yüzü: Sosyal Medya. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*, (50), 254-277.

Can, N. (2008) Gençlik Sorunlarında Medyanın Etkisi. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*. 2, 62-76

Ceylan, Ş., Çetin, A. (2016). Okulöncesi Eğitim Kurumlarına Devam Eden Çocukların Cinsel Eğitimine İlişkin Ebeveyn Görüşlerinin İncelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*. 2: 41-41.

Çelik, M., Gündoğdu, K. (2007). Türkiye'de Okulöncesi Eğitimin Tarihsel Gelişimi. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*. 0(16): 172-190.

Çetin, N. (2019). *Beş-altı yaş okul öncesi eğitimi alan çocukların sosyal-duygusal uyumu, anne babaların evlilik doyumu ve ego durumları arasındaki ilişkilerin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Denizli.

Çokar, M., Ortaylı, N. (2003). Üreme sağlığı. *Öğretmen ve Öğretmen Adayları İçin Cinsel Sağlık Eğitimi*, (90-152). İstanbul: Uygun Matbaası

Çifçi, M., Ersoy, M. (2019). Okulöncesi eğitimi alanındaki araştırmaların yönelimleri: Bir içerik analizi. *Cumhuriyet International Journal of Education*. 8(3): 862-886.

Creswell, J. W. (2007). *Qualitative inquiry & research design: Choosing among five approaches* (2nd Ed.). USA: SAGE Publications.

Cüceloğlu, D. (2006). *İnsan ve Davranışı* (15.Basım). İstanbul:Remzi Kitabevi.

Çalışkan, M. & Mencik, Y. (2015). DEĞİŞEN DÜNYANIN YENİ YÜZÜ: SOSYAL MEDYA. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*, (50) , 254-277 .

DeLameter, J., Friedrich, W. N. (2002). Human Sexual Development. *Journal of Sex Research*. 39(1), 10-14.

Deniz, E., İnci, E., Yılmaz, M.T. (2017). *Erken Çocukluk Döneminde Gelişim (8. Baskı)*. Ankara:Pegem Akademi.

Deniz, Ü. (2012). Okul öncesi dönemde cinsel kimlik gelişimi ve eğitim. N. A.(Ed.) içinde, “Aile ve Çocuk” Prof. Dr. Mine Mangır’ın Anısına Kitabı (s. 21-23). Ankara Üniversitesi Yayıncılık.

Deniz, Ü., Yıldız, A. R. (2019). Milli Eğitim Bakanlığı 0-36 Aylık Çocuklar İçin Eğitim Programında Cinsel Gelişim Ve Eğitim. *Çocuk ve Gelişim Dergisi*, 2 (3) , 34-44.

Durmuşoğlu, M. C. (2022). MEB 2002, 2006 ve 2013 Okul Öncesi Eğitim Programlarının Aile Katılımı ve Değerlendirme Uygulamalarına İlişkin Öğretmen Görüşleri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 37(2): 654-668.

Düşeka, G., Dönmez, B. (2012). Türkiye’de Yayımlanan Okul Öncesi Eğitim Programları. *Mesleki Bilimler Dergisi (MBD)*. 1(1): 68-75.

Ekinci, V. D. (2006). *Okul öncesi eğitim programındaki duyuşsal ve sosyal becerilere yönelik hedeflere uygun olarak hazırlanan aile katımlı sosyal beceri eğitimi programının çocuklarda sosyal becerilerin gelişimine etkisi*. Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Eliküçük, A., Sönmez, S. (2011). 6 Yaş Çocuklarının Cinsel Gelişim ve Eğitimiyle İlgili Ebeveyn Görüşlerinin İncelenmesi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*. 25 (25): 45-62.

Erdoğan, Y., & Aslan, D. (2020). Okul Öncesi Öğretmenlerinin Çocuk İstismarı ve İhmaline Yönelik Algıları. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(1), 104-132. <https://doi.org/10.17860/mersinefd.629158>

Erikson, E. H. (1963). *Childhood and society*. New York: Penguin.

Freud, S. (1964). New introductory lectures on psycho-analysis. In J. Strachey (Ed.), *The standard edition of the complete psychological works of Sigmund Freud*. Vol. 22, pp. 1-182. London: The Hogarth Press and the Institute of Psycho-Analysis.

Gençtan, E. (2002). *Hayat*, İstanbul: Metis Yayınları.

Güneysu, S. (2001). “Neden Erken Çocukluk Eğitimi” *Çoluk Çocuk Dergisi*. Sayı:2.

Güngör Aytar, A., Artan, İ. ve Boztepe, H. (Ed.). (2014). Her yönüyle okul öncesi eğitim. Ankara: Hedef Yayıncılık.

Gürkan, T. (1982). Neden Okul Öncesi Eğitim? *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES)*. 15(2): 215-219.

Gürsoy, D. E., Gençalp, Y. D. D. N. S. (2010). Cinsel Sağlık Eğitiminin Önemi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*. 23(23): 29-36.

Güven, G., Azkeskin, K.E. (2020) Erken Çocukluk Eğitimi ve Okul Öncesi Eğitim. H.İ.Diken (Ed.). Erken Çocukluk eğitimi (s.2-50).Pegem Akademi.Ankara.

Haffner, D. (1999) Çocuğunuzun gelişen cinselliği: bebek bezinden ilk randevuya: cinsel bakımdan sağlıklı çocuklar yetiştirmek isteyen anne babalar için bir kılavuz. Çev: Banu Küçükkal. 1. bs. İstanbul: Optimist.

Hassamancıoğlu, U., & Ceylan, Ş. (2023). Cinsel Gelişim: Çocuk kitaplarında üreme. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES)*, 56(2), 651-704.

Hyson, M. (2003). *Preparing early childhood professionals: NAEYC's standards for programs*. Washington, DC: National Association for the Education of Young Children.

İnanç, B. Y., Yerlikaya, E. E. (2009). *Kişilik Kuramları (16.basım)*. Ankara: Pegem Akademi.

İşler, S. & Gürşimşek, A. İ. (2018). 3-6 Yaş Çocuklarının Cinsel Eğitiminin Gerekliliği ile İlgili Ebeveyn Görüşlerinin İncelenmesi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 38 (3), 845-867

Kadıoğlu-Polat, D. ve Üstün-Budak, A.M. (2016). Cinsel eğitim ve toplumsal cinsiyet. Sevcan Yağan Güder (Ed.). Cinsel eğitimin tanımı-önemi-Türkiye’de ve Dünya’da cinsel eğitim uygulamaları. (1.Baskı) içinde (s.1-16). Ankara. Eğiten Kitap.

Kardeş, S., Karaman, N. G. (2018). Okul Öncesi Eğitim Öğretmenlerinin Çocuğun Cinsel Eğitimine İlişkin Görüşleri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 18(3): 1554-1570.

Kvale, S. ve Brinkmann, S. (2009). *InterViews: learning the craft of qualitative research interviewing*. Thousand Oaks: Sage Publications

Larsson, I., & Svedin, C.-G. (2002). Sexual experiences in childhood: Young adults' recollections. *Archives of Sexual Behavior*, 31(3), 263–273.

Lewis, M. (1987). Early sex role behavior and school age adjustment. *In J. M. Reinisch, L. A. Rosenblum, & S. A. Sanders (Eds.), Masculinity/femininity: Basic*

Lu, W. (1994). Parental Attitudes Toward Sex Education For Young Children İn Taiwan. U.S. Department Of Education Office of Educational Research and Improvement, ED; 374-386 *perspectives*. Oxford University

MEB İstatistikleri: <https://istatistik.meb.gov.tr/DerslikSayisi/Index>, t.y (Son Erişim Tarihi: Haziran 2023)

Millî Eğitim Temel Kanunu (1973), T.C. Resmî Gazete, 14574, 24 Haziran 1973.

MEB, (2013). Milli Eğitim Bakanlığı Temel Eğitim Genel Müdürlüğü Okul Öncesi Eğitim Programı. Ankara: 2013.

Metin, N. B., (2021). *Doğum Öncesinden Ergenliğe Çocuk Gelişimi*. Ankara: Pegem Akademi.

Montessori, M. (1997). *Çocuk Eğitimi (Çev. G. Yücel)*. İstanbul: Özgür Yayınları.

Oktay, A. (1989). Türkiye'de Okulöncesi Eğitim. *İnönü Ün. Eğitim Fak. Eğitim Bilimleri Sempozyumu Bildiriler*.

Oktay, A. (2000). *Yaşamın Sihirli Yılları*. İstanbul: Epsilon Yayınevi.

Oral, T. (2016). *Erken Çocukluk Döneminde Gelişim*. Emel Arslan (Ed.). 2. baskı, Ankara: Eğiten Kitap.

Özdemir, D., Eruzun, H. M. ve Kuru, N. (2021). 1952'den 2021'e Türkiye'deki okul öncesi eğitim programlarında sosyal-duygusal gelişim. *JRES*. 8(2): 314-335.

Özenç, Y. Y. (2023). Eğitim Araştırmalarında Durum Çalışması Deseni Nasıl Kullanılır? *Uluslararası Eğitimde Nitel Araştırmalarda Mükemmellik Arayışı Dergisi*, 1(2), 57-67

Özsırkıntı, D., Akay, C., Yılmaz B, E. (2014). *Okul öncesi öğretmenlerinin okul öncesi eğitim programı hakkındaki görüşleri (Adana ili örneğı)*. Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi, 1 (1), 313-331.

Pekçan, A. R. (2020). *Annelere yönelik oyun temelli sosyal-duygusal gelişim destek programının 24-30 aylık bebeklerin sosyal-duygusal gelişimlerine ve anne-bebek ilişkisine etkisinin incelenmesi*. Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Pekdoğan, S. (2015). *Cinsel Gelişim ve Cinsel Eğitim (173-193)*. Erken Çocukluk Döneminde Gelişim Kitabı (Ed. Emel ARSLAN). Ankara: Eğiten Kitap Yayıncılık

Pernoud, L. (1987). *Çocuğun cinsel eğitimi*, Çeviren: Koray Denizyaran. Dördüncü Basım. E Yayınları.

Sapsağlam, Ö. (2013). Değerlendirme Boyutuyla Okul Öncesi Eğitim Programları (1952-2013). *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2013(1): 63-73.

Saranlı, A.G., Artan, İ., (2020). *Cinsel Gelişim ve Eğitim*. Ankara: Hedef CS Basın Yayın.

Senemoğlu, N. (2000). *Gelişim Öğrenme ve Öğretim Kuramdan Uygulamaya*. Ankara: Gazi Kitabevi.

Sezer, Y. Ö. (2010). Ergenlerin Kendilik Algılarının Anne Baba Tutumları ve Bazı Faktörlerle İlişkisi. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7 (1), 1-19.

SIECUS, (2018). Sexuality Information and Education Council of the United States. *Guidelines for Comprehensive Sexuality Education (C. 1-3rd Edition)*. Fulton Press. <https://siecus.org/wp-content/uploads/2018/07/Guidelines-CSE.pdf>

Singh, B. (2007). *Preschool Education*. New Delhi: APH Publishing.

Smith, M. (1993). Pediatric sexuality: promoting normal sexual development in children. *The Nursepractitioner*. 18(8): 37-38.

Sönmez, V., (2000). Öğretmenlik Mesleğine Giriş, Ankara: Anı Yayıncılık

Taşçı, A. İ. (2010). *Cinsel Eğitim*. İstanbul: İz Yayınları.

Tuzcuoğlu, N., Tuzcuoğlu, S. (2004). *Çocuğun cinsel eğitimi-Anne ben nasıl doğdum?* İstanbul: Morpa.

Tuğrul, B. Artan, İ. (2001). Çocukların Cinsel Eğitimi İle İlgili Anne Görüşlerinin İncelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20, 141-149

Tuğrul, B. (2005). Çocuğun Gelişiminde Anaokulu Eğitiminin Önemi. *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim*.

Tuzcuoğlu, N., Tuzcuoğlu, S. (1996). ÇOCUĞUN CİNSEL EĞİTİMİNDE AİLELERİN KARŞILAŞTIKLARI GÜÇLÜKLER. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 8 (8), 251-262.

Tükel, A. (2017). 2013 Okul Öncesi Eğitim Programı İle İlgili Öğretmen Görüşlerinin Değerlendirilmesi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çocuk Gelişimi ve Ev Yönetimi Eğitimi Anabilim Dalı, Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Bilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi

Uçar, H (1994). *Çağdaş Çocuk Cinsel Eğitimi*. İstanbul: İnkılap Kitabevi

UNESCO. (2018). *International technical guidance on sexuality education: An evidence-informed approach; 2018—260770eng.pdf*. *International technical guidance on sexuality education An evidence-informed approach*.

UNFPA, (2014). New York: UNFPA Operational Guidance for Comprehensive Sexuality Education, unfpa.org.tr.

Ünlüer, E. (2018). Examination of Preschool Teachers' Views on Sexuality Education. *Universal Journal of Educational Research*. 6(12): 2815-2821.

ÜNLÜER,E.,&İNAN,R.(2021).Okul öncesi öğretmen adaylarının cinsel eğitimhakkındaki görüşlerinin incelenmesi.Kocaeli Üniversitesi Eğitim Dergisi,377-397.

Yavuzer, H. (2019). *Çocuğunuzun İlk 6 Yılı*. 37. basım: Remzi Kitabevi.

Yavuzer, H. (2021). *Çocuk Psikolojisi*. 45. Basım. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Yazgan İnanç, B., & Yerlikaya, E. (2012). Kişilik kuramları. Ankara: Pegem Akademi

Yıldırım, A., Şimşek, H. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri (6. Baskı)*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yılmaz, N. (2003) *Türkiye’de Okul Öncesi Eğitimi, Gelişim ve Eğitimde Yeni Yaklaşımlar*, (Editör: M. Sevinç). İstanbul: Morpa.

Yılmaz, M. T. (2011). *Cinsel Gelişim* (291-323). Erken Çocukluk Döneminde Gelişim Kitabı (Ed. M.Engin DENİZ). Ankara: Maya Akademi.

Yılmaz, G. K. (2014). *Kuramdan Uygulamaya Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. M. Metin (Ed) Durum Çalışması içinde (261-285). Ankara: Pegem Akademi.

Yin, R.K., (1984). Case Study Research: Design and Methods. Beverly Hills, Calif: Sage Publications

Yoshikawa, H., Weiland, C., Brooks, G. J., Burchinal, M. R., Espinosa, L. M., Gormley, W. T., Ludwig, J., Magnuson, K. A., Phillips, D., Zaslow, M. J. (2013). *Investing in Our Future: The Evidence Base on Preschool Education*. Society for Research In Child Development. Foundation for Child Development.

WHO & BZgA. (2010). *WHO Regional Office for Europe and BZgA Standards for Sexuality Education in Europe. Federal Centre for Health Education, BZgA Cologne*.https://www.bzgawhocc.de/fileadmin/user_upload/WHO_BZgA_Standards_English.pdf

Winter,V.R, Ward,M., Pilgrim,S., Cook M. & Summers M. (2019) Want to improve sexual health education for girls? Include body image, *American Journal of Sexuality Education*, 14:2, 152-164, DOI: 10.1080/15546128.2018.1531362

Zainal, Z. (2007). Case Study as a Research Method. *Journal Kemanusiaan*, 5(1)

T.C.
MANİSA CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği
Kurulu

Sayı : E--050.01.04-372585
Konu : Şafak ÖZTÜRK AYNAL-Etik Kurul
Başvurunuz-Hk-

01.09.2022

Sayın Doç. Dr. Şafak ÖZTÜRK

İlgi : 06.07.2022 tarihli ve 340063 sayılı yazı.

MCBÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Programları Anabilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Esra PARMAKSIZ'ın" Milli Eğitim Bakanlığı (MEB)2013 Okul Öncesi Eğitim Programının Cinsel Eğitim Bağlamında Kazanım/Göstergeler ve Öğretmen Görüşlerine Göre İncelenmesi " adlı başvurunuz kurulumuzun 29.08.2022 tarih ve 2022/07 sayılı toplantısında görüşülmüş olup, tez çalışmasının etik yönden uygunluğuna karar verilmiştir.

Kurulumuzda alınan karar ekte gönderilmektedir.

Bilgilerinizi rica ederim.

Prof. Dr. Ramazan GÖKBUNAR
Kurul Başkanı

Ek: 3-Nolu Karar (1 sayfa)

T.C.
MANİSA CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİK
KURULU KARARLARI

Toplantı Tarih	: 29.08.2022
Toplantı Sayısı	: 2022/ 07
Toplantıda Alınan Karar Sayısı	:10

Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etik Kurulu 29.08.2022 tarih ve saat 10:30'da toplanmış, aşağıdaki kararlar alınmıştır.

KARAR:

- 3- MCBÜ Eğitim Fakültesi Öğretim Üyesi Doç.Dr.Şafak Öztürk AYNAL'ın 06.07.2022 tarih 340063 sayıda kayıtlı MCBÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Programları Anabilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Esra PARMAKSIZ'ın“ **Milli Eğitim Bakanlığı (MEB)2013 Okul Öncesi Eğitim Programının Cinsel Eğitim Bağlamında Kazanım/Göstergeler ve Öğretmen Görüşlerine Göre İncelenmesi** ” adlı tez çalışmasının etik yönden uygunluğuna, toplantıya katılan üyelerin oy birliği ile karar verildi.

	(imza) Prof.Dr.Ramazan GÖKBUNAR Başkan	
(imza) Prof.Dr.Fatma ŞAŞMAZ ÖREN Üye	(imza) Prof.Dr.Nurettin GÜLMEZ Bşk.Yrd.Üye	(imza) Prof.Dr.Osman Murat KOÇTÜRK Üye
(imza) Prof.Dr.Selhan ÖZBEY Üye	(imza) Prof.Dr.Özge AYAN Üye	(imza) Prof.Dr. Talip KABADAYI Üye

T.C.
MANİSA CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Sayı : E-27697707-605.01-410945
Konu : Araştırma İzni (Esra PARMAKSIZ)

21.10.2022

DAĞITIM YERLERİNE

İlgi : 03.10.2022 tarihli ve 95535889-300-397752 sayılı yazı.

Anabilim Dalınız Eğitim Programları ve Öğretim Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencilerinden Esra PARMAKSIZ'ın, "Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) 2013 Okul Öncesi Eğitim Programının Cinsel Eğitim Bağlamında Kazanım/Göstergeler ve Öğretmen Görüşlerine Göre İncelenmesi" konu başlıklı çalışması kapsamında Manisa İli Şehzadeler ve Salihli İlçesi Salihli Bintepeler Anaokulu, Şehzadeler Spil Anaokulu, Şehzadeler Necatibey İlkokulunda Görev Yapan Anaokulu öğretmenlerine yönelik yapmak istediği araştırma izni hakkındaki Öğrenci İşleri Daire Başkanlığının ilgi yazısı ekte gönderilmektedir.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Doç. Dr. Gülenaz SELÇUK
Enstitü Müdür Yardımcısı

Ek: Araştırma İzni (Esra PARMAKSIZ) (4 sayfa)

Dağıtım:
Sbe Temel Eğitim Anabilim Dalı Başkanlığına
Doç. Dr. Şafak ÖZTÜRK

T.C.
MANİSA CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı

Sayı : E-21454846-605.01-410196
Konu : Araştırma İzni (Esra PARMAKSIZ)

19.10.2022

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi : 18.10.2022 tarihli ve E-46949512-605.01-61134152 sayılı yazı.

Manisa Valiliği İl Milli Eğitim Müdürlüğünün, Enstitünüz Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Programları ve Öğretim Yüksek Lisans Programı öğrencilerinden Esra PARMAKSIZ'ın, "Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) 2013 Okul Öncesi Eğitim Programının Cinsel Eğitim Bağlamında Kazanım/Göstergeler ve Öğretmen Görüşlerine Göre İncelenmesi" konu başlıklı çalışması kapsamında Manisa İli Şehzadeler ve Salihli İlçesi Salihli Bintepe Anaokulu, Şehzadeler Spil Anaokulu, Şehzadeler Necatibey İlkokulunda Görev Yapan Anaokulu öğretmenlerine yönelik yapmak istediği araştırma izni hakkındaki ilgi yazısı ekte gönderilmektedir.

Bilgilerini ve gereğini arz ederim.

Ayhan BİLİR
Daire Başkanı

Ek:

- 1- Araştırma İzni (Esra PARMAKSIZ)
- 2- Onay Yazısı (1 sayfa)
- 3- Ölçekler (1 sayfa)

T.C.
MANİSA VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-46949512-605.01-61134152

18.10.2022

Konu : Araştırma İzni
(Esra PARMAKSIZ)

MANİSA CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı)

- İlgi: a) Millî Eğitim Bakanlığı Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün 21.01.2020 tarih ve 1563890 sayılı 2020 / 2 No'lu Genelgesi,
b) 06.10.2022 tarih ve 400457 sayılı yazınız.

Üniversiteniz Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Programları ve Öğretim Yüksek Lisans Programı öğrencilerinden Esra PARMAKSIZ'ın, "Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) 2013 Okul Öncesi Eğitim Programının Cinsel Eğitim Bağlamında Kazanım/Göstergeler ve Öğretmen Görüşlerine Göre İncelenmesi" konu başlıklı çalışması kapsamında Manisa İli Şehzadeler ve Salihli İlçesi Salihli Bintepeler Anaokulu, Şehzadeler Spil Anaokulu, Şehzadeler Necatibey İlkokulunda Görev Yapan Anaokulu öğretmenlerine yönelik yapmak istediği araştırma izni ile ilgili, Müdürlük Makamından alınan 17.10.2022 tarih ve 61054687 sayılı onay, yazımız ekindedir.

Müdürlüğümüze bağlı resmi/özel okul ve kurumlarda öğrenci, öğretmen ve okul yöneticilerinin katılımıyla yapılması planlanan uygulamanın denetimi il/ilçe millî eğitim müdürlükleri ve okul/kurum idaresinde olmak üzere, kurum faaliyetlerini aksatmadan, gönüllülük esasına göre; onaylı bir örneği Müdürlüğümüzde muhafaza edilen ve uygulama sırasında mühürlenmiş ve paraflanmış örnekten çoğaltılan veri toplama araçlarının kullanılması ve ses ve görüntü kaydı almamak kaydı ile 2022-2023 eğitim-öğretim yılında uygulanması ilgi (a) Genelge doğrultusunda Müdürlüğümüzce uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi ve araştırmanın tamamlanmasından itibaren en geç 30 gün içerisinde araştırma sonucunu içeren bir kitap ve iki adet CD'nin Müdürlüğümüz Strateji Geliştirme Şubesine teslim edilmesini arz ederim.

Mustafa DİKİCİ
İl Millî Eğitim Müdürü

Ek:

- 1- Onay Yazısı (1 Sayfa)
- 2- Ölçekler (1 Sayfa)

T.C.
MANİSA VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-46949512-605.01-61054687

17.10.2022

Konu : Araştırma İzni
(Esra PARMAKSIZ)

MÜDÜRLÜK MAKAMINA

- İlgi: a) Millî Eğitim Bakanlığı Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün 21.01.2020 tarih ve 1563890 sayılı 2020 / 2 No'lu Genelgesi,
b) Manisa Celal Bayar Üniversitesi Rektörlüğü Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı'nın 06.10.2022 tarih ve 400457 sayılı yazısı.

Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Programları ve Öğretim Yüksek Lisans Programı öğrencilerinden Esra PARMAKSIZ'ın, "Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) 2013 Okul Öncesi Eğitim Programının Cinsel Eğitim Bağlamında Kazanım/Göstergeler ve Öğretmen Görüşlerine Göre İncelenmesi" konu başlıklı çalışması kapsamında Manisa İli Şehzadeler ve Salihli İlçesi Salihli Bintepe Anaokulu, Şehzadeler Spil Anaokulu, Şehzadeler Necatibey İlkokulunda Görev Yapan Anaokulu öğretmenlerine yönelik yapmak istediği araştırma izin talebine ilişkin yazı ve ekleri incelenmiş olup;

Müdürlüğümüze bağlı resmi/özel okul ve kurumlarda öğrenci, öğretmen ve okul yöneticilerinin katılımıyla yapılması planlanan uygulamanın denetimi il/ilçe millî eğitim müdürlükleri ve okul/kurum idaresinde olmak üzere, kurum faaliyetlerini aksatmadan, gönüllülük esasına göre; onaylı bir örneği Müdürlüğümüzde muhafaza edilen ve uygulama sırasında mühürlenmiş ve paraflanmış örnekten çoğaltılan veri toplama araçlarının kullanılması ve ses ve görüntü kaydı almamak kaydı ile 2022-2023 eğitim-öğretim yılında uygulanması ilgi (a) Genelge doğrultusunda Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde olurlarınıza arz ederim.

Coşkun DEMİR
Şube Müdürü

Kıdeminiz:

Eğitim Durumu:

GÖRÜŞME FORMU SORULARI

- 1.Cinsel eğitimi nasıl tanımlarsınız ve kaç yaşından itibaren verilmelidir?
2. Sizce cinsel eğitimin okullarda verilmesi uygun mudur?
- 3.Uygulanmakta olan Millî Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim Programı'nın içeriği 'cinsel eğitim' için yeterli midir? Konu ile ilgili geçen kavramlar nelerdir?
- 4.Günlük etkinliklerde cinsel eğitime dair planlama yaparken aşağıda belirtilen kazanım göstergelerden hangileri uygun olur?
- 5.Günlük etkinlikler içerisinde 'Cinsel Eğitim'ile ilgili kazanım ve gösterge eklemek isteseydiniz bunlar neler olabilirdi?
- 6.Cinsel eğitim ve cinsel gelişim kavramlarına bakılarak Millî Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim Programında belirtilen kazanım göstergelerden sizce hangileri uygun olabilir?

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler:

Adı Soyadı: Esra PARMAKSIZ

ORCID : 0000-0003-2957-8327

Çalışmaya Devam Edilen Kurum:

ÖĞRETİM GÖREVLİSİ
01.12.2017

MANİSA CELÂL BAYAR ÜNİVERSİTESİ/SALİHLİ MESLEK YÜKSEKOKULU/ÇOCUK BAKIMI VE
GENÇLİK HİZMETLERİ BÖLÜMÜ/ÇOCUK GELİŞİMİ PR.)

Uluslararası bilimsel toplantılarda sunulan ve bildiri kitaplarında (proceedings) basılan bildiriler:

1. **HASSAMANCIOĞLU UĞUR, PARMAKSIZ ESRA, BOZDEMİR NİHAN (2023). Çocuk Gelişiminde “Normal” Kavramı: “Normalin” Uygulama Alanlarına Yansıması. Uluslararası V. Çocuk Gelişimi Kongresi, 364-375. (Tam Metin Bildiri/Sözlü Sunum)(Yayın No:8642713)**

Üniversite Dışı Deneyim

2011-2017 Öğretmen

MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI, Meslek Lisesi Çocuk gelişimi ve eğitimi bölümü öğretmenlik\alan
şefliği, (Kamu)

2004-2011 Çocuk Gelişim Uzmanı

Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi, Erken çocuklukta özel gereksinimli bireylerin eğitimi,
(Diğer)

Mesleki Çalışmalar

Erken çocuklukta ailelere rehberlik ve eğitim -2004-2011

Denver, AGDE, PEP_R ,PECS Uygulayıcı Eğitimleri -2005-2010

Öğrenci/Aile Eğitim Koçluğu -2010

Fatih Projesi Eğitimde Teknoloji Kullanım Kılavuzu 2013

Değerler Eğitimi Semineri 2013

İş Güvenliği ve Eğitimi-2016